

UNG LIVSSTIL MALMÖ

En studie av ungdomar i högstadiet

Ulf Blomdahl, Stig Elofsson, Karolina Bergmark och Linda Lengheden

Ung livsstil

Stockholms
universitet

Malmö stad

UNG LIVSSTIL MALMÖ

Ung livsstil i Malmö stad:

malmo.se/Kommun--politik/Organisation/Forvaltningar/Fritidsforvaltningen/Ung-livsstil-Malmo

Forskningsgruppen Ung livsstil:

www.stockholm.se/idrott/forskning

Juni 2017

Grafisk form: Emilie Ekelund

Karta: Emmi Urbanusson

Illustrationer: Colourbox

Foto:

Stadsbyggnadskontoret Malmö Stad/Bojana Lukac s. 2

Apelöga fotobyrå Malmö s. 20, 117

Colourbox s. 10, 27, 29, 34, 39, 50, 65, 68, 74, 113

Fritidsförvaltningen/Jesper Klemersson s. 13

Oskar Falck s. 42

Tryck: CA Andersson

Tryckt på Scandia 2000, Svanenmärkt och FSC-certifierat papper.

ISBN 978-91-639-4046-0

Målet – en ännu bättre stad för barn och unga

Malmö ska vara en stad för alla malmöbor och den ska vara jämlik och jämställd. Alla ska kunna delta i fritids- och föreningslivet på lika villkor. Idrottande och engagemang ska inte vara en klassfråga. Vi tar oss an utmaningarna med höga ambitioner och stakar ut vägen med Malmökommissionens arbete som handlar om att skapa en socialt hållbar stad.

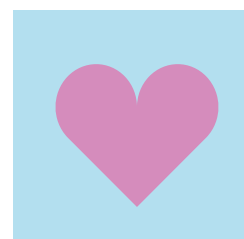
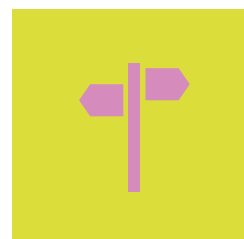
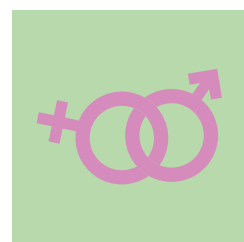
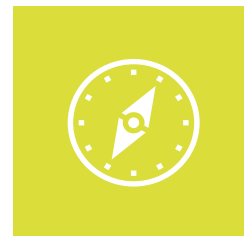
Barn och unga är fritidsnämndens största prioritet och för att ta reda på om vi är på rätt väg och om vårt arbete ger önskat resultat behöver vi kontinuerligt ta reda på hur vardagen ser ut för unga malmöbor. I mars 2015 tog därför fritidsnämnden beslutet att genomföra ett forsknings-samarbete för att undersöka hur högstadieelever mår samt vilka förutsättningar och behov unga har för en meningsfull fritid i Malmö.

Detta är första gången som Malmö stad i stor skala har utvärderat högstadieelevers fritids- och kulturvanor. I denna forskningsrapport hittar du stora delar av resultaten från studien. Rapporten pekar på flera utvecklingsområden. Inte minst tjejs lägre aktivering och sämre hälsa. Vi ser också hur olika sociala bakgrunder påverkar hur unga är aktiva på sin fritid.

Med denna rapport i ryggen avser vi genomföra insatser för att nå vårt mål, en meningsfull fritid för alla malmöbor. Jag hoppas och tror att vi tillsammans med flera nämnder och förvaltningar inom Malmö stad samt givetvis Malmös föreningsliv kan axla detta ansvar och göra Malmö till en ännu bättre stad för barn och unga.

Frida Trollmyr

*Kommunalråd med beredningsansvar för kultur, fritid och folkhälsa
samt ordförande i fritidsnämnden, Malmö stad.*

Malmö

Författarnas förord

Forskningsprojektet Ung livsstil genomför kontinuerligt studier kring "Resursutnyttjande och effekter av offentligt driven eller understödd verksamhet på fritidsfältet"¹. Forskningsprojektet startades 1984 av Stockholms universitet (sociologiska institutionen och institutionen för socialt arbete) och Stockholms stad (fritidsförvaltningen), Göteborgs stad, Norrköping kommun, Västerås kommun samt Eskilstuna kommun.

Studier om ungdomars levnadsvillkor och preferenser i högstadiet i Malmö har genomförts tillsammans med forskningsprojektet Ung livsstil 1990, 1996 och hösten 2015. Ung livsstil är i dag ett samarbetsprojekt mellan fritidsförvaltningen i Malmö stad, 17 andra kommuner och institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet.

Studierna om Ung livsstil genomförs också i Stockholms stad, Linköpings kommun, Helsingborgs stad, Norrköpings kommun, Jönköpings kommun, Huddinge kommun, Nacka kommun, Haninge kommun, Täby kommun, Kalmar kommun, Lidingö stad, Värmdö kommun, Vallentuna kommun, Sävsjö kommun och Falkenbergs kommun². I Stockholm startades studierna 1984. Särskolan undersöks i Stockholms stad, Haninge kommun, Huddinge kommun, Jönköpings kommun, Kalmar kommun och Tyresö kommun. Den första särskolestudien genomfördes i Jönköping år 2000³.

Uppdragsgivare för studierna i Malmö är och har varit fritidsnämnden. Fältarbetet har utförts av Alexandra Thilén, Fatimah Al Sharkawi och Rasmus Snögren. Till fältarbetspersonalen framför vi vårt varma tack. De har gjort ett fantastiskt arbete. Svarsfrekvensen i studien i Malmö 2015 är 87 %. Karolina Bergmark och Jens Trondman har ansvarat för Ung livsstil på fritidsförvaltningen i Malmö.

Att skriva forskningsrapporter tar ofta mycket lång tid. Vi har därför valt, sedan våra studier inleddes 1984, att mycket tidigt låta alla intresserade ta del av våra resultat. Vissa av resultaten i denna forskningsrapport har presenterats vid föreläsningar för förtroendevalda, anställda och föreningslivet under 2016. Fördelen med denna teknik är att de som är berörda mycket snart efter det att undersökningen genomförts kan starta förändringsarbete om så behövs. Nackdelen är att våra analyser inte finns med när resultaten presenteras.

Vi tackar följande personer för hjälp med studien i Malmö och för synpunkter på den här rapporten: Agneta Bergmark, Andreas Mattsson, Elmira Bavel, Emilie Ekelund, Emmi Urbanusson, Ena Sazic, Ida Bengtsson, Ida Mårtensson, Jens Trondman, Julia Wikström och Magnus Åkesson.

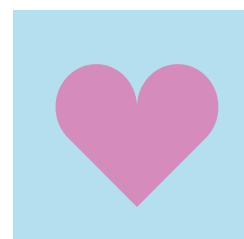
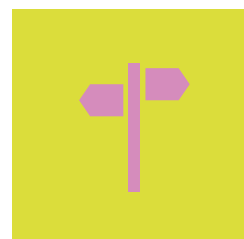
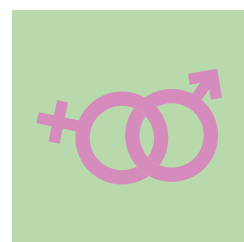
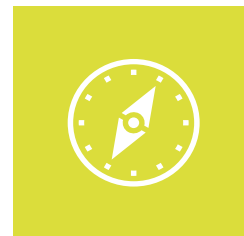
Stockholm och Malmö den 30 juni 2017

Ulf Blomdahl, Stig Elofsson, Karolina Bergmark och Linda Lengheden

¹ Forskningsprojektet drivs i dag av Stig Elofsson, Ulf Blomdahl och Linda Lengheden tillsammans med berörda kommuner. Magnus Åkesson, enhetschef på idrottsförvaltningen i Stockholm, medverkar i Ung livsstil. Vetenskapligt ansvarig för forskningsprojektet sedan starten är Stig Elofsson, Fil. Dr. i statistik och docent i socialt arbete, Stockholms universitet.

² Forskningsprojektet Ung livsstil har redovisats i en rad skrifter: se www.stockholm.se/idrott/forskning och <https://sv-se.facebook.com/unglivsstil/>. Läs t.ex. Blomdahl/Elofsson, **Hur många motionerar/idrottare för lite och vilka är dom? och Blomdahl m.fl. Segrar föreningslivet?** och Elofsson m.fl. **Ungas livsstil i låg- och högstatusområden** och Blomdahl m.fl. **Spontanidrott för vilka?**

³ Redovisningar finns t.ex. i Blomdahl/Elofsson, **Idrott och motion bland ungdomar i särskolan**, och Lengheden m.fl. **Ung livsstil bland ungdomar i grund- och gymnasiesärskolan**.

Innehållsförteckning

1. Inledning	9
2. Undersökning	11
2.1 Undersökningsgrupp	11
2.2 Mått på jämställdhet och jämlikhet	12
2.3 Mått på hälsa och livskvalitet	12
2.4 Statistisk metod	13
3. Malmö stad, sociodemografisk situation	14
3.1 Socioekonomisk bakgrund	14
3.2 Svensk respektive utländsk bakgrund	16
3.3. Hur ska resultaten i Malmö bedömas när jämförelser görs med andra kommuner?	17
4. Vad vill ungdomar att Malmö stad ska satsa på?	18
4.1 Vad ska Malmö stad satsa på inom fritidsfältet?	18
4.2 Vilka idrotts- och fritidsanläggningar tycker ungdomar att staden i första hand ska satsa på?	21
5. Ungdomar och inflytande	26
6. Vad använder ungdomar fritiden till?	28
7. Deltagande i förening	29
7.1 Att mäta medlemskap/aktivitet i förening totalt och i idrottsförening	29
7.2 Deltagande i förening	32
7.3 Förening totalt - Malmö i förhållande till andra kommuner	32
7.4 Idrottsförening - Malmö i förhållande till andra kommuner	33
7.5 Deltagande i förening i förhållande till förväntat deltagande	34
7.6 Har det skett förändringar sedan 1996?	36
7.7 Deltagande i olika idrotter	38
8. Deltagande i idrottsförening utifrån stadsdel	40
9. Deltagande i förening utifrån olika socioekonomiska grupper	43
10. Deltagande i förening utifrån svensk respektive utländsk bakgrund	44
10.1 Inledning	44
10.2 Svensk och utländsk bakgrund	45
10.3 Antal år i Sverige	45
10.4 Från olika regioner	46
11. Deltagande i förening beroende på skolframgång	51
12. Vilka bakgrundsvariabler har starkast samband med att delta i idrottsförening?	53
13. Uppdrag i förening	54
14. Slutat i förening	55
15. Nyttjat idrotts- och motionsanläggningar	57
15.1 Kön	57
15.2 Socioekonomiska grupper	58
15.3 Svensk respektive utländsk bakgrund	59

16. Utomstående i fritids- och kulturutbudet	60
16.1 Begreppet utomstående	60
16.2 Vilka är utomstående?	60
16.3 Instrumentella och expressiva fritidsaktiviteter	60
16.4 Hur många är utomstående?	61
16.5 Socioekonomisk bakgrund	62
16.6 Svensk respektive utländsk bakgrund	63
16.7 Skillnader mellan olika stadsdelar	64
17. Fysisk aktivitet	66
17.1 Inledning	66
17.2 Hur skiljer sig killar och tjejer?	67
17.3 Situationen i Malmö jämfört med andra kommuner	67
17.4 Ålder	68
17.5 Familjesituation och relation till föräldrar	69
17.6 Socioekonomisk bakgrund	70
17.7 Svensk respektive utländsk bakgrund	70
17.8 Skillnader mellan olika stadsdelar	71
17.9 Skolbetyg	72
17.10 Vilka faktorer påverkar främst vilka som är fysiskt aktiva?	72
18. Deltar respektive vill delta i förening/nyttja olika idrotts- och motionsanläggningar	75
18.1 Deltar respektive vill delta i förening/nyttja olika idrotts- och motionsanläggningar.	75
18.2. Kön	75
18.2. Skillnader mellan olika stadsdelar	77
18.3 Besökt respektive vill besöka simhallar utifrån stadsdel och kön	78
18.4. Socioekonomiska grupper	79
18.5 Svensk respektive utländsk bakgrund	80
19. Hälsa och livskvalitet	81
19.1 Inledning	81
19.2 Kön och ålder	82
19.3 Situationen i Malmö i jämförelse med andra kommuner	83
19.4 Familjesituation och relation till föräldrar	84
19.5 Socioekonomisk bakgrund	86
19.6 Svensk respektive utländsk bakgrund	86
19.7 Skillnader mellan olika stadsdelar	87
19.8 Skolbetyg, hälsa och livskvalitet	88
19.9 Betydelsen av fysisk aktivitet	89
19.10 Rädd att gå ut om kvällarna	89
19.11 Hälsa och livskvalitet – jämställdhet samt jämlikhet	91
19.11.1 Bristande jämställdhet	91
19.11.2 Bristande jämlikhet	92

20. Hur trivs ungdomar med sin fritidssituation?	94
21. Slutdiskussion	96
21.1 Inledning	96
21.2 Sammanfattning av resultaten	96
21.2.1 Malmö stad, sociodemografiskt	96
21.2.2 Vad vill ungdomar att Malmö stad ska satsa på och hur delaktiga är de?	96
21.2.3 Deltagande i förening och slutat i förening	97
21.2.4 Deltagande i förening utifrån stadsdel	97
21.2.5 Deltagande i förening utifrån socioekonomisk bakgrund	97
21.2.6 Deltagande i förening utifrån svensk respektive utländsk bakgrund	98
21.2.7 Deltagande i förening utifrån skolbetyg	98
21.2.8 Utomstående i fritidsutbudet	98
21.2.9 Fysisk aktivitet	98
21.2.10 Hälsa	99
21.2.11 Deltar respektive vill delta i förening/nyttja olika idrottsanläggningar	100
21.2.12 Fritidstrivsel och livet som helhet	100
21.3 När Malmö stad målen om jämställdhet?	100
21.4 När Malmö stad målen om jämlikhet	102
21.4.1 Jämlikhet och socioekonomisk bakgrund	102
21.4.2 Jämlikhet och svensk respektive utländsk bakgrund	104
21.4.3 Jämlikhet och skolframgång	106
21.4.4 Jämlikhet och geografiska områden	107
21.5 När Malmö stad delaktighetsmålet?	108
21.6 När Malmö stad målet om god hälsa och livskvalitet	109
21.7 Avslutning	112
22. Förslag till uppföljning utifrån målsättning om jämlikt och jämställt fritidsutbud	114
22.1 Inledning	114
22.2 Hur redovisar fritidsförvaltningen i dag måluppfyllelse när det gäller jämlikhets- och jämställdhetsmålen?	115
22.3 Förslag till uppföljning av målen om jämlikhet och jämställdhet angående offentligt resursutnyttjande på fritidsområdet	116
22.4 Förslag till uppföljning av målen om god hälsa och livskvalitet	117
Litteraturförteckning	118
Elektroniska källor	122
Bilagor	123

1. Inledning

Malmö beskrivs som en ung, global och modern stad av kommunfullmäktige. Samtidigt som staden växer visar *Kommissionen för ett socialt hållbart Malmö* att skillnader i livsvillkor ökar mellan befolkningsgrupper, även om den allmänna utvecklingen är positiv. I arbetet för ökad social hållbarhet är befolkningens hälsa, särskilt en jämlik hälsa, ett viktigt mått på åt vilket håll staden är på väg⁴.

*Hälsa utgör en av de viktigaste förutsättningarna för individens möjligheter till utveckling, exempelvis genom utbildning, förvärvsarbete och sociala relationer. Vidare är hälsa också viktigt för att kunna delta i samhällslivet och åtnjuta sina mänskliga och politiska rättigheter*⁵.

Forskning har pekat på att växande sociala skillnader bidrar till den sociala oro som under senare år blossat upp i såväl Malmö som i andra städer. Den visar även att social och ekonomisk ojämlikhet kan påverka ett samhälles allmänna välbefinnande och hälsa negativt. Därmed, genom att minska skillnader i livsvillkor, stärks ett växande Malmö.

Malmö stad har nio gemensamma målområden som stadens samtliga förvaltningar, bolag och verksamheter arbetar utifrån⁶. Följande målområden är av särskild vikt för denna forskningsrapport:

- **Målområde 1 – En ung, global och modern stad:** ”Malmöborna ska kunna känna sig stolta över sin unga, globala och moderna stad där frågor om jämlikhet, jämställdhet, antidiskriminering, miljö och delaktighet står högt på dagordningen”.
- **Målområde 3 – En stad för barn och unga:** ”Malmös barn och unga ska få det stöd och den utbildning de behöver för att växa upp under trygga och jämlika förhållanden och utveckla sin fulla potential”.
- **Målområde 4 – En öppen stad:** ”Malmö ska vara en öppen, jämställd och inkluderande stad, fri från diskriminering, där alla ges lika rättigheter och möjligheter och där mångfalden är en tillgång”.
- **Målområde 7 – En aktiv och kreativ stad:** ”I Malmö ska alla kunna utvecklas och stärkas med hjälp av ett meningsfullt fritids- och kulturliv”.

Utifrån dessa har fritidsnämnden nämndsmål⁷. Centralt är ett jämställt och jämlikt fritidsutbud, för alla Malmöbor på lika villkor, där delaktighet är en självklarhet. Barn och unga är prioriterade i nämndens uppdrag.

*Fritidsverksamheten ska fördelas över hela kommunen utifrån kunskaper om invånarnas behov och önskemål. Ett rikt varierat utbud ska eftersträvas i kommunens alla delar. Resurser ska fördelas likvärdigt mellan flickor och pojkar samt geografiskt läge. Fördelningen ska ske rättvist och reglerna ska vara tydliga och transparenta*⁸.

2016 beslutade fritidsförvaltningen om en strategi för jämställdhetsintegrering och antidiskriminering. Strategin fokuserar bland annat på att möjliggöra en jämställdhets- och jämlikhetsintegrerad förvaltning (budget, personalpolitik, verksamhetsutbud) samt att ha en strategisk anläggningsutveckling som präglas av ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv⁹.

⁴ Kommissionen för ett socialt hållbart Malmö, *Malmös väg mot en hållbar framtid* 2013.

⁵ Kommissionen för ett socialt hållbart Malmö, *Malmös väg mot en hållbar framtid*, sid 18 2013.

⁶ Malmö stad, *Budget 2017. Med plan för 2018-2022*.

⁷ Malmö stad, *Nämndsbudget 2017, Fritidsnämnden*.

⁸ Malmö stad, *Fritidsnämndens mål och riktlinjer*.

⁹ Fritidsförvaltningen, Malmö stad, *Strategi för jämställdhetsintegrering och antidiskriminering*.

Syftet med den här forskningsrapporten är:

1. Att undersöka det offentliga resursutnyttjandet inom fritidsnämndens uppdrag bland högstadieungdomar.
2. Att undersöka ungdomars delaktighet samt önskemål om vilka anläggningar och verksamheter fritidsnämnden ska satsa på.
3. Att undersöka högstadieungdomars hälsa och livskvalitet och dess samband med villkoren på fritiden.
4. Att föreslå sätt att följa upp det offentliga resursutnyttjandet på fritiden samt ungdomars hälsa.

2. Undersökning

I det här kapitlet presenteras undersökningsgrupperna och den geografiska uppdelning studien utgår ifrån. Dessutom beskrivs de mått på jämlikhet och jämställdhet som används i forskningsrapporten. Kapitlet fortsätter med att redogöra för de mått som används för att beskriva hälsa och livskvalitet samt avslutningsvis presenteras den statistiska metoden.

2.1 Undersökningsgrupp

Målet med undersökningen har främst varit att beskriva barn och ungdomars fritidsvillkor samt levnadsvillkor i Malmö. Denna forskningsrapport fokuserar framförallt på fritidsförvaltningens uppdrag, dock ej den öppna fritidsverksamheten, som tillkom till fritidsnämndens ansvar den 1 maj 2017. Forskningsrapporten inkluderar till viss del andra förvaltningars ansvarsområden då barn och ungas levnadssituation berör samtliga. Utöver det som presenteras och diskuteras i denna rapport finns ytterligare material som inte lyfts fram. Detta material har delvis presenterats på genomförda föreläsningar, kommer att presenteras under 2017 samt kommer att användas i kommande rapporter. Därmed finns det möjlighet för ytterligare fördjupningar inom andra fält.

Eftersom ingen liknande studie genomförts i Malmö sedan 1996 valde fritidsförvaltningen i samråd med Ung livsstil att avgränsa studien till högstadierelever för att kunna skapa ett tillräckligt stort urval för ett generaliserbart resultat utifrån Malmös tio gamla stadsdelar (Centrum, Fosie, Husie, Hyllie, Kirseberg, Limhamn-Bunkeflo, Oxie, Rosengård, Södra innerstaden och Västra innerstaden). Denna omfattande studie möjliggör en nedbruten analys utifrån samtliga bakgrundsvariabler där eventuella strukturella skillnader kopplade till bostadsområde belyses. I och med denna avgränsning undersöks inte exempelvis mellanstadiet och gymnasiet. I samverkan uteslöts även särskolor och resursskolor, detta på grund av begränsade resurser. Ett utökat åldersurval samt inkluderande av särskolor och resursskolor kan diskuteras vid kommande undersökningar¹⁰.

Urvalet i Malmö och i de övriga kommunerna har genomförts genom ett slumpmässigt och stratifierat urval¹¹. I samtliga kommuner som Ung livsstil samarbetar med ingår både kommunala skolor och friskolor i urvalet. Resultaten är därför representativa för alla elever i kommunen.

I tabell 1 redovisas undersökningsgrupperna 1996 och 2015.

Tabell 1. Urval, antalet besvarade enkäter och svarsfrekvens. Malmö stad.

	Urval Antal	Besvarade enkäter Antal	Svarsfrekvens %
Högstadiet 2015	2 526	2 189	87
Högstadiet 1996	851	720	85

Antalet elever som besvarade enkäten i Malmö november–december 2015 i högstadiet var 2 189. I urvalet ingick 2 526 elever, därmed är studiens svarsfrekvens 87 %. Studien 1996 besvarades av 720 elever, urvalet var då 851 elever. Detta resulterade i en svarsfrekvens på 85 %.

¹⁰ För en detaljerad rapport om metoden och tillvägagångssättet för studien i Malmö 2015 se: Bergmark, **Projektberättelse Ung livsstil 2015–2016** kapitel 2.

¹¹ För en detaljerad genomgång om hur urvalet i alla Ung livsstils studier gått till se: Blomdahl/Elofsson, **Hur många motionerar/idrottar för lite och vilka är dom?** kapitel 2.

Vid varje undersökningstillfälle har en anställd från fritidsförvaltningen i Malmö eller Ung livsstil varit närvarande i klassen när enkäten fyllts i. Den ansvarige har också vid de flesta tillfällen introducerat enkäten för eleverna och samlat in enkäterna efter att de fyllts i. Har eleverna haft frågor eller svårigheter vid ifyllandet av enkäten har den anställda från fritidsförvaltningen (eller motsvarande) och läraren hjälpt till.

2.2 Mått på jämställdhet och jämlikhet

Malmö stad och därmed fritidsförvaltningen har tydliga mål kopplade till jämställdhet och jämlikhet (se kapitel 1). I tidigare forskning har kön visat sig vara en av de viktigaste variablerna att inkludera när offentligt resursutnyttjande på fritidsområdet undersöks^{12,13}. Därtill visar vår (Ung livsstil) och andras forskning att följande bakgrundsvariabler har starka samband med livsvillkor i allmänhet och nyttjandet av det offentliga fritidsutbudet i synnerhet¹⁴:

- Ålder
- Familjeform (t.ex. bor med båda föräldrarna respektive en förälder)
- Socioekonomisk bakgrund
- Svensk respektive utländsk bakgrund
- Skolbetyg i högstadiet respektive program på gymnasiet
- Stadsdel/bostadsområde

Ung livsstil har sedan 1985 alltid kombinerat och analyserat till exempel kön i olika socioekonomiska grupper. Det intersektionella perspektivet, där kön studeras i relation till övriga bakgrundsvariabler, är en viktig utgångspunkt även i denna studie¹⁵.

2.3 Mått på hälsa och livskvalitet

I enkäterna ingår tre mått som på olika sätt ger en bild av hur barn och ungdomar bedömer sin hälsa och livskvalitet. Som ett övergripande mått på hälsa används svaren från frågan: "Hur tycker du din hälsa är?". Frågan har fem svarsalternativ: "bra", "ganska bra", "varken bra eller dålig", "ganska dålig" samt "dålig". Uppgifterna kring förekomst av psykiska besvär hämtas från en fråga där eleverna fått ange hur ofta de har olika former av besvär. Frågan lyder: "Har du under de senaste 12 månaderna haft följande besvär?". I frågan har de svarande fått ange hur ofta de haft olika former av besvär med följande svarsalternativ: "i stort sett varje dag", "ungefär en gång i vecka", "ungefär en gång i månaden" samt "sällan eller aldrig"¹⁶. Ungdomarna har fått ange sin livskvalitet utifrån frågan: "Hur tycker du att livet är som helhet?" Livskvaliteten har bedömts på en skala mellan 1 (mycket dåligt) och 10 (mycket bra).

12 I enkäten i Malmö 2015 har ungdomar i årskurs 7 och 8 fått välja mellan "tjej" och "kille" på frågan "Vad stämmer bäst in på dig?". Årskurs 9 har även haft valmöjligheten "jag vill bestämma själv". Andelen som valt det tredje alternativ är för få att redovisa.

13 Vi har undersökt det offentliga resursutnyttjandet i Stockholm i bl.a. följande rapporter: Blomdahl, U, **PM angående offentligt resursutnyttjande inom fritidsområdet**. Blomdahl/Widegren, **Missgynnade kvinnor av de offentliga satsningarna på fritidsområdet**. Blomdahl/Elofsson/Öhman, **Hur mycket satsas på fritidsgårdar år 2002 jämfört med 1981 och 1990?**. Blomdahl, U, **Fritidens dolda läroplan. En studie av resursfördelningen mellan män och kvinnor**. Blomdahl/Elofsson, **Jämställd och jämlik! – en studie av hälsa och offentligt resursutnyttjande inom fritidsområdet bland barn och ungdomar i Stockholm stad**.

14 Se t.ex. Blomdahl, U, **Folkrelserna och folket**, Blomdahl/Elofsson, **Hur många motionerar/idrottare för lite och vilka är dom?** Elofsson/Blomdahl/Lengheden/Åkesson, **Ungas livsstil i låg- och högstatusområden**.

15 Nina Lykke, **Intersektionalitet ett användbart begrepp för genusforskningen** 2003.

16 Följande besvär ingår: ont i huvudet, ont i magen (inte mensvärk), ont i resten av kroppen, känt dig stressad, känt dig deppig, svårt att somna eller sova, idrottsskada, känt ångest/oro, varit jättetrött.

2.4 Statistisk metod

Redovisningarna av resultaten inleds med en presentation av allmänna övergripande könsskillnader. I dessa fall testas skillnaderna mellan killar och tjejer med χ^2 -test eller Fishers exakta test (då det enbart handlar om deltagande eller ej) respektive t-test – i de fall medelvärden används. Alla analyser med övriga bakgrundsvariabler redovisas separat för killar och tjejer, vilket gör det möjligt att studera intersektionella skillnader. Test av ursprungliga skillnader görs i dessa fall separat för kön med χ^2 -test eller envägs variansanalys (i de fall medelvärden används som mått). För att undersöka direkta effekter görs därefter multipla variansanalyser alternativt diskriminantanalyser med kontroll för olika bakgrundsvariabler, vilka innefattar kön, årskurs, familjens sammansättning, förtroende för föräldrar, socioekonomisk bakgrund, svensk respektive utländsk bakgrund samt stadsdel. För att analysera intersektionellt ingår i modellerna alla tvåvägsinteraktioner med kön.

3. Malmö stad, sociodemografisk situation

I detta kapitel presenteras Malmöungdomarnas fördelning i olika socioekonomiska grupper och andel med utländsk bakgrund. Fördelningen bland Malmöungdomarna jämförs med andra kommuner inom Ung livsstil, jämförelsen görs främst med Stockholm och Helsingborg¹⁷. Kapitlet avslutas med en diskussion kring hur resultaten i Malmö ska värderas utifrån rådande befolkningsdemografi i förhållande till andra kommuner.

3.1 Socioekonomisk bakgrund

Socioekonomisk bakgrund kan mätas på flera sätt, till exempel genom socialgrupp, socioekonomisk grupp, utbildning, inkomst och tillgång till kontantmarginal¹⁸. När barn och ungdomar själva ska svara på vilket yrke (grunden för socialgrupp och SCB: socioekonomiska grupper) eller utbildning föräldrarna har blir de interna bortfallen, enligt Ung livsstils tidigare studier, stora eller mycket stora. Barn och ungdomar kan generellt inte heller svara på vilken inkomst föräldrarna har eller om familjer har tillgång till en kontantmarginal.

Ung livsstil har sedan 1984 valt att mäta socioekonomisk bakgrund med hjälp av frågor om boendeform och tillgång till fritidskapitalvaror. Utifrån tillgången till dessa materiella resurser har vi bildat fem grupper. Genom denna metod blir de interna bortfallen marginella¹⁹. De fem grupperna är:

Grupp 1: Bor i villa/radhus + har tillgång till bil + båt + sommarstuga

Grupp 2: Bor i villa/radhus/insatslägenhet/bostadsrättslägenhet + har tillgång till två av: bil, båt, sommarstuga

Grupp 3: Övriga t.ex. bor i hyreslägenhet + har tillgång till två av: bil, båt, sommarstuga

Grupp 4: Bor i hyreslägenhet + har tillgång till antingen bil, båt eller sommarstuga

Grupp 5: Bor i hyreslägenhet. Har ej sommarstuga, bil eller båt

De fem grupperna benämns i Ung livsstils rapporter som socioekonomiska grupper. Av läsbarhetsskäl benämns de fem grupperna: **stora resurser** (socioekonomisk grupp 1), **ganska stora resurser** (socioekonomisk grupp 2), **medel resurser** (socioekonomisk grupp 3), **ganska små resurser** (socioekonomisk grupp 4 och **små resurser** (socioekonomisk grupp 5).

Detta mått har använts i flera andra studier (Blomdahl, 1990, Elofsson, 1998, Nilsson, 1998, Larsson, 2008, Blomdahl & Elofsson, 2006, Elofsson & Karlsson, 2011). I internationella studier används allt mer likartade indikatorer på socioekonomisk bakgrund. I WHO:s hälsoenkät definierar de ungas socioekonomiska status ”utifrån svar på frågor om familjens ekonomi, bilinnehav, semestervanor, datorinnehav och om de unga har eget rum”²⁰.

Under senare år har skalan FAS (Family Affluence Scale) utvecklats. FAS används i en rad internationella studier och speciellt inom Health Behavior in School-Aged Children (HBSC). Skalan har många likheter med det mått på socioekonomisk bakgrund som använts i studierna inom Ung livsstil. FAS innefattar uppgifter om tillgång till bil, eget

¹⁷ Vi väljer Stockholm för att det är ett av våra tre storstadsområden. Hade vi undersökt Ung livsstil i Göteborg hade vi också jämfört Ung livsstil i Göteborg med Ung livsstil i Malmö.

¹⁸ Socialgrupp har använts av låginkomstutredningen. Se t.ex. Agneta Lundahl, **Fritid och rekreation**. Socioekonomiska grupper, utbildning och tillgång till kontantmarginal används av SCB. Se t.ex. SCB, **Fritid 1976-2002**.

¹⁹ I mellanstadiet är det interna bortfallet 1,9 %, i högstadiet 0,6 % och i gymnasiet 0,9 %. Det är alltså så få ungdomar som inte svarat på frågorna om boendeform och tillgång till materiell fritidsresurser.

²⁰ Se DN, Kihlström, S, **Fattiga unga mår sämre**, DN onsdag 4 februari 2015. WHO:s studier kommer att publiceras i den ansedda tidningen The Lancet av Frank Eldgar.

sovrum, i vilken utsträckning ungdomen rest bort med familjen under helger/semestrar samt tillgång till dator²¹.

Teoretiskt kan socioekonomisk bakgrund kopplas till Webers definition av social klass, vilket i sin tur kopplas till begreppet livschanser²². Med ett likartat mått finner sociologen Mikael Tählin en tydlig koppling bland vuxna mellan ekonomiska resurser och flertalet fritids- och kulturaktiviteter även efter kontroll för ålder och socialgrupp²³. Tählin har också i senare rapporter visat att individens ekonomiska resurser har en direkt inverkan på individens fritids- och hälsosituation²⁴. Antagandet är i enlighet med Tählins hypotes att familjernas kontrollvidd – mängden av möjliga handlingar – ökar kontinuerligt från ekonomisk grupp 5 till ekonomisk grupp 1²⁵.

I de fall man i ungdomsgruppen kunnat jämföra samband mellan olika mått på socioekonomisk bakgrund blir resultaten något olika starka men går dock oftast i samma riktning²⁶.

I tabell 2 redovisas hur stor andel av högstadiungdomarna som tillhör de olika socioekonomiska grupperna. Kommunerna rangordnas utifrån hur stor andel av ungdomarna som tillhör socioekonomisk grupp 4 och 5²⁷.

Tabell 2. Andelen (%) ungdomar i högstadiet i olika socioekonomiska grupper i ett antal kommuner.

	1	2	3	4	5
Malmö	2	21	46	23	8
Stockholm	6	33	38	15	9
Helsingborg	2	19	55	19	5
Linköping	9	31	42	14	4
Kalmar	3	25	56	13	3
Jönköping	5	36	46	11	1
Huddinge	10	41	38	9	3
Haninge	11	37	41	7	5
Sävsjö	6	31	56	8	0
Värmdö	18	44	34	4	1
Vallentuna	10	47	40	2	1
Täby	20	52	25	2	1

Malmö har störst andel ungdomar i de lägre socioekonomiska grupperna i jämförelse med de studerade kommunerna.

21 Currie C, Molcho M, Boyee W, Holstein B, Torsheim T, Richter M, **Researching health inequalities in adolescents: The development of the Health Behavior in School-Aged Children (HBSC) Family Affluence Scale**, 2008, Social Science & Medicine 66 (2008).

22 Weber, M, **Ekonomi och samhälle**.

23 Tählin, M, **Fritiden i Välfärden, Svenska folkets fritids- och kulturvanor**.

24 Tählin, M, **Arbetets värde och kostnader**.

25 Tählin, M, **Arbetets värde och kostnader**, sid 47.

26 Larsson, B, Larsson B, **Ungdomarna och idrotten. Tonåringars idrottande i fyra skilda miljöer**

27 I alla kommunerna i Ung livsstil är urvalen dragna ur en bestämd urvalsram, d.v.s alla elever som går i skolan i kommunerna. Både kommunala skolor och friskolor ingår i urvalsramen. Urvalet är genomfört med en stratifierad och slumpmässig metod. Enbart studier med minst 70 % svarsfrekvens presenteras.

3.2 Svensk respektive utländsk bakgrund

Som grund för beskrivningen av utländsk bakgrund används uppgifter huruvida ungdomarna själva och deras föräldrar är födda i Sverige eller ej²⁸. Frågorna har följande formulering: "Är du, din pappa, din mamma, född i Sverige²⁹? (Nej/Ja)".

Utifrån antagandet att graden av utländsk bakgrund antingen genom att en av föräldrarna är född i Sverige eller genom att barnet med utländsk bakgrund är fött i Sverige, har betydelse för i vilken takt barnet erövrar fritidsvanor i Sverige har vi konstruerat följande fyra grupper³⁰:

Grupp 1. Denna grupp innefattar barn och ungdomar som liksom sina föräldrar är födda i Sverige. Denna grupp benämns i texten som ungdomar med **svensk bakgrund**.

Grupp 2. Denna kategori består av följande tre grupper:

- Föräldrarna födda i Sverige. Barnet fött utomlands.
- En av föräldrarna född i Sverige. Barnet fött i Sverige.
- En av föräldrarna född i Sverige. Barnet fött utomlands.

Denna grupp benämns i texten som ungdomar med **ganska stark svensk bakgrund**.

Grupp 3. Båda föräldrarna är födda utomlands. Barnet är fött i Sverige. Denna grupp benämns i rapporten **andra generationens invandrare**.

Grupp 4. Båda föräldrarna är födda utomlands. Barnet är fött utomlands. Denna grupp benämns i rapporten **första generationens invandrare**.

I tabell 3 visar vi andelen ungdomar med svensk respektive utländsk bakgrund. Kommunerna kommer i ordning efter hur stor andel som klassificeras som andra och första generationens invandrare.

Tabell 3. Andelen barn (%) och ungdomar med svensk och utländsk bakgrund.

	Svensk bakgrund	Ganska stark svensk bakgrund #	Andra generationens invandrare	Första generationens invandrare
Malmö	33	16	31	19
Stockholm	48	17	23	12
Huddinge	55	17	18	11
Helsingborg	59	15	16	10
Linköping	70	11	9	11
Haninge	66	14	10	10
Jönköping	68	14	10	7
Sävsjö	73	11	5	11
Kalmar	78	9	7	6
Täby	73	18	6	3
Vallentuna	78	14	3	5
Värmdö	78	14	2	6

Ganska stark svensk bakgrund: föräldrarna födda i Sverige – barnet fött utomlands, en av föräldrarna född i Sverige – barnet fött i Sverige, en av föräldrarna född i Sverige – barnet fött utomlands.

²⁸ En utförligare beskrivning finns i Blomdahl/Elofsson, **Hur många idrottare/motionärer för lite och vilka är dom?**, sid. 33–34.

²⁹ Vi frågar var för sig om barnet själv, pappa respektive mamma är född i Sverige eller utomlands. I enkäterna frågar vi också de barnen som är födda utomlands i vilket land de är födda.

³⁰ För en närmare diskussion om antagandet se Blomdahl/Elofsson, **Hur många motionärer/idrottare för lite och vilka är dom?** sid. 33–34.

Malmö är den kommun som har högst andel ungdomar (31+19=50 %) med utländsk bakgrund. Andelen ungdomar som tillhör första eller andra generations invandrare skiljer sig stort mellan kommunerna.

3.3. Hur ska resultaten i Malmö bedömas när jämförelser görs med andra kommuner?

Malmö stad är den kommun, som Ung livsstil har undersökt, där högst andel ungdomar har en lägre socioekonomisk bakgrund och där högst andel har utländsk bakgrund. I samtliga Ung livsstils studier konstateras att ungdomar i de högre socioekonomiska grupperna är mer med i förening totalt och i idrottsförening än ungdomar i de lägre socioekonomiska grupperna^{31, 32}. Studierna visar också att första och andra generationens invandare deltar mindre i förening totalt och idrottsförening i samtliga kommuner än de ungdomar som liksom sina föräldrar är födda i Sverige³³.

En direkt jämförelse med andra kommuner när det gäller andelen ungdomar som är med i förening totalt, idrottsförening samt annan förening blir därför inte rättvisande eftersom denna inte tar hänsyn till olikheter när det gäller ungdomarnas socioekonomiska bakgrund och svensk respektive utländsk bakgrund³⁴.

Malmö skiljer sig i stor utsträckning från andra kommuner när det gäller ungdomarnas sociala bakgrund i dessa avseenden. För att ge en mer rättvisande bild av hur det ser ut i Malmö har förväntade värden med utgångspunkt från den sociala strukturen bland de ungdomar som besvarat enkäten arbetats fram. Som bas för beräkningen används en sammanställning av studier som genomförts inom Ung livsstil under perioden 2009–2013³⁵. Utifrån detta material skattas andel medlemmar i de 20 grupper som innefattas i kombinationen av socioekonomisk bakgrund (5 grupper) och svensk respektive utländsk bakgrund (4 grupper). Med tanke på den markanta könsskillnad som finns i medlemskap görs dessa beräkningar separat för killar och tjejer. Med utgångspunkt från svarsfördelningen i dessa avseenden bland dem som besvarat enkäten i Malmö beräknas därefter ett ”förväntat” värde när det gäller andelen medlemmar, som sedan kan jämföras med det aktuella utfallet.

31 I förening totalt inkluderas: idrottsföreningar, scoutkårer, politiska organisationer, kulturella föreningar och religiösa samfund. Med religiösa samfund menar vi religiösa föreningar eller verksamheter som t.ex. kristna, muslimska eller judiska församlingar. För flera föreningskategorier se tabell 23.

32 Se t.ex. Larsson, B, Larsson B, **Ungdomarna och idrotten. Tonåringars idrottande i fyra skilda miljöer**, Blomdahl/Elofsson, **Hur många idrottare/motionärer för lite och vilka är dom?** Elofsson/Blomdahl/Lengheden/Åkesson, **Ung livsstil i högstatusområden respektive lågstatusområden**.

33 Se t.ex. Blomdahl/Elofsson, **Hur många idrottare/motionärer för lite och vilka är dom?** och Blomdahl/Elofsson/Lengheden/Åkesson, **Segrar föreningslivet?**

34 Till ”annan förening” förs alla föreningar som inte är idrottsföreningar.

35 Se t.ex. Elofsson/Blomdahl/ Lengheden/Åkesson, **Ung livsstil i högstatusområden respektive lågstatusområden**, och Blomdahl/Elofsson/Lengheden/Åkesson, **Segrar föreningslivet?**

4. Vad vill ungdomar att Malmö stad ska satsa på?

I detta kapitel presenteras vilka typer av verksamheter som ungdomar tycker att Malmö stad i första hand ska satsa på.

4.1 Vad ska Malmö stad satsa på inom fritidsfältet?

Malmö stad och fritidsförvaltningen har som målsättning att öka unga Malmöbors delaktighet och inflytande.

Vi har frågat högstadieungdomarna vad de tycker Malmö stad i första hand ska satsa på inom kultur och fritid³⁶. De alternativ som ungdomarna fått ta ställning till är:

- **Idrott** (t.ex. idrottsanläggningar och idrottsföreningar).
- **Fritidsgårdar/liknande mötesplatser för unga.**
- **Natur** (t.ex. skötsel och underhåll av stränder, naturområden och parkområden).
- **Kultur** (t.ex. bibliotek, dans, kulturskola, musik, teater och utställningar).
- **Föreningsverksamhet – inte idrott** (t.ex. scoutkårer, politiska organisationer, kulturella föreningar, religiösa föreningar/församlingar/samfund³⁷).

Ungdomarna har rangordnat alternativen 1 till 5 (1:a på det viktigaste, 2:a på det näst viktigast osv). Nedan redovisas ungdomarnas första önskemål (rangordning 1)³⁸.

Tabell 4. Ungdomars önskemål om vad Malmö stad ska satsa på. Andel (%) som placerat olika alternativ på första plats. Högstadiet.

	%
Idrott (t.ex. idrottsanläggningar och idrottsföreningar)	47
Kultur (t.ex. bibliotek, dans, kulturskola, musik, teater och utställningar)	27
Fritidsgårdar/liknande mötesplatser för unga	26
Natur (t.ex. skötsel och underhåll av stränder, naturområden och parkområden)	24
Föreningsverksamhet (t.ex. scoutkårer, politiska organisationer, kulturella föreningar och religiösa samfund)	8

Ungdomarna i Malmö önskar i första hand att kommunen ska satsa på idrott.

³⁶ De här fem områdena täcker minst 80 % av driftsbudgeten för fritids- och kulturverksamheter.

³⁷ I enkäten står det: med religiösa samfund menar vi religiösa föreningar eller verksamheter som t.ex. kristna, muslimska eller judiska församlingar.

³⁸ Vissa ungdomar har rangordnat två områden som nummer 1. Därför blir summan högre än 100 %. Det är ingen större skillnad mellan i vilken utsträckning killar respektive tjejer har rangordnat två områden som nr 1.

Vad tycker då killar respektive tjejer. I tabell 5 ger vi svar på frågan.

Tabell 5. Killars respektive tjejers önskemål om vad Malmö stad ska satsa på. Andel (%) som placerat olika alternativ på första plats. Högstadiet.

	Killar	Tjejer
Idrott (t.ex. idrottsanläggningar och idrottsföreningar)	62	32
Natur (t.ex. skötsel och underhåll av stränder, naturområden och parkområden)	24	23
Fritidsgårdar/liknande mötesplatser för unga	23	29
Kultur (t.ex. bibliotek, dans, kulturskola, musik, teater och utställningar)	18	35
Föreningsverksamhet (t.ex. scoutkårer, politiska organisationer, kulturella föreningar och religiösa samfund)	8	8

Killar tycker att Malmö stad i första hand ska satsa på idrott. Det gör också högstadiekillar i övriga landet. I andra hand tycker killar i Malmö att det ska satsas på natur. På tredje plats bland killar kommer satsningar på fritidsgårdar.

Tjejer tycker att Malmö i första hand ska satsa på kultur. I övriga landet tycker tjejer att kommunerna i första hand ska satsa på idrott. Enligt tjejer i Malmö ska kommunen i andra hand satsa på idrott och i tredje hand satsa på fritidsgårdar.

I tabell 6 presenteras i vilken utsträckning ungdomar i de olika socioekonomiska grupperna rangordnar satsningar på idrott på första plats.

Tabell 6. Killars respektive tjejers önskemål i olika socioekonomiska grupper om vad Malmö stad ska satsa på. Andel (%) som placerat idrott på första plats. Högstadiet.

	S-ek grupp 1		S-ek grupp 2		S-ek grupp 3		S-ek grupp 4		S-ek grupp 5	
	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer
Idrott (t.ex. idrottsanläggningar och idrottsföreningar)	61	#	62	29	68	36	55	28	57	26

för få tjejer för att resultaten ska kunna redovisas

Vi ser att killar i alla socioekonomiska grupper i mycket högre grad än tjejer önskar att Malmö stad i första hand ska satsa på idrott.

Några signifikanta skillnader mellan killar i de olika socioekonomiska grupperna finner vi inte. Vi kan notera en tendens att killar i socioekonomisk grupp 4 och 5 något mindre tycker att Malmö stad i första hand ska satsa på idrott.

Bland tjejer i de olika socioekonomiska grupperna finns inga signifikanta skillnader när det gäller i vilken utsträckning staden ska satsa på idrott. Vi ser dock en tendens att tjejer i socioekonomisk grupp 3 tycker det är viktigast.

I tabell 7 visas i vilken utsträckning ungdomar med svensk respektive utländsk bakgrund i första hand önskar att Malmö stad ska satsa på idrott.

Tabell 7. Killars respektive tjejers önskemål bland de med svensk respektive utländsk bakgrund om vad Malmö stad ska satsa på. Andel (%) som placerat idrott på första plats. Högstadiet.

	Svensk bakgrund		Ganska stark svensk bakgrund #		Andra generationens invandrare		Första generationens invandrare	
	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer
Idrott (t.ex. idrottsanläggningar och idrottsföreningar)	64	36	67	32	56	31	54	29

Ganska stark svensk bakgrund innefattar: föräldrarna födda i Sverige – barnet fött utomlands, en av föräldrarna född i Sverige – barnet fött i Sverige, en av föräldrarna född i Sverige – barnet fött utomlands.

Utifrån studien går det att konstatera att killar oberoende av om de har svensk eller utländsk bakgrund i mycket högre grad än tjejer i motsvarande grupper önskar att Malmö stad i första hand ska satsa på idrott.

Killar med svensk bakgrund tycker i något högre grad än killar med utländsk bakgrund att Malmö stad ska satsa på idrott. Även bland tjejer kan vi se ett motsvarande mönster.

4.2 Vilka idrotts- och fritidsanläggningar tycker ungdomar att staden i första hand ska satsa på?

Vilka idrotts- och fritidsanläggningar tycker högstadiungdomarna att Malmö stad ska satsa på i första hand? Ungdomarna har fått kryssa för högst 4 alternativ³⁹. I tabell 8 ges svar på frågan. Resultaten presenteras med utgångspunkt från hur många som tagit upp olika alternativ.

Tabell 8. Ungdomarnas önskemål om vilka idrotts- och fritidsanläggningar Malmö stad ska satsa på. Högstadiet. Andel (%).

	%
Gym (inomhus)	32
Simhallar	27
Fotbollsplaner	24
Sporthallar (för inomhusidrott)	16
Inomhushall för fotboll	14
Lokaler för dans	12
Utegym	10
Badplatser utomhus med aktiviteter	9
Motionsspår (t.ex. löpning eller promenad)	8
Ishallar	8
Klätterväggar	7
Anläggningar för parkour	7
Lokaler för kampsport	7
Spontan aktivitetsyta (för basket, innebandy, fotboll och volleyboll)	7
Rackethallar (för badminton, pingis, squash, och tennis)	6
Ridsportanläggningar/stall	6
Friidrottsanläggningar	6
Lokaler för gruppträning/pass (t.ex. bodybalance, spinning och yoga)	5
Anläggningar för skate/BMX	5
Specialanläggning för gymnastik	4
Beachvolleyplaner	4
Anläggningar för roller derby	0,5

Ungdomar i Malmö önskar i första hand att staden ska satsa på gym (inomhus), simhallar och fotbollsplaner.

Nedan redovisas killars respektive tjejers främsta önskemål⁴⁰.

Tabell 9. Vilka fem anläggningar som killar respektive tjejer i Malmö i första hand vill att staden ska satsa på. Högstadiet. Andel (%).

Killar 2015 Högstadiet	%	Tjejer 2015 Högstadiet	%
Fotbollsplaner	34	Gym (inomhus)	35
Gym (inomhus)	30	Simhallar	31
Simhallar	22	Lokaler för dans	22
Inomhushall för fotboll	20	Fotbollsplaner	14
Sporthallar (för inomhusidrott)	19	Sporthallar (för inomhusidrott)	13

³⁹ Har ungdomarna kryssat för flera än 4 alternativ inkluderas inte deras svar.

⁴⁰ Killars respektive tjejers preferenser för alla anläggningar presenteras i bilaga B 1.

Studien visar att högstadiekillar i första hand önskar att Malmö stad inom idrottsområdet ska satsa på fotbollsplaner och i andra hand på gym (inomhus). På tredje plats bland killar i högstadiet kommer simhallar.

Tjejer i högstadiet vill att Malmö stad i tur och ordning ska satsa på gym (inomhus), simhallar och lokaler för dans.

I tabell B 1 i bilagan framgår att tjejer i större utsträckning än killar önskar att Malmö stad ska satsa på (ej rangordning): lokaler för dans, motionsspår, ridanläggningar/stall, specialanläggning för gymnastik, badplatser utomhus med aktiviteter, beachvolleyplaner, simhallar, lokaler för gruppträning (t.ex. bodybalance, spinning och yoga) och gym (inomhus).

Killar önskar å sin sida i högre grad än tjejer att Malmö stad ska satsa på (ej rangordning): fotbollsplaner, sporthallar (för inomhusidrott), anläggningar för skate/BMX, multiarena/närområdesidrottsplatser, anläggningar för inlines/kickboard, anläggningar för parkour, inomhushallar för fotboll⁴¹.

Eftersom Malmö har en hög andel högstadieungdomar som tillhör socioekonomisk grupp 4 eller 5 jämfört med andra kommuner i Sverige är det väsentligt att undersöka om ungdomarnas preferenser skiljer sig åt beroende på socioekonomisk bakgrund.

Tabell 10 . Killars önskemål i olika socioekonomiska grupper om vad Malmö stad i första hand ska satsa på. Högstadiet. Andel (%).

		%
Socioekonomisk grupp 1+2*		
	Fotbollsplaner	38
	Gym (inomhus)	32
	Fotbollshall	20
	Sporthall (för inomhusidrott)	19
	Simhall	17
Socioekonomisk grupp 3		
	Fotbollsplaner	31
	Gym (inomhus)	28
	Simhall	20
	Fotbollshall	19
	Sporthall (för inomhusidrott)	19
Socioekonomisk grupp 4		
	Fotbollsplaner	33
	Gym (inomhus)	29
	Simhall	26
	Fotbollshall	19
	Sporthall (för inomhusidrott)	18
Socioekonomisk grupp 5**		
	Fotbollsplaner	42
	Gym (inomhus)	35
	Simhall	31
	Fotbollshall	23
	Utegym	18

* Det är för få killar i socioekonomisk grupp 1 för att redovisa resultaten separat för grupp 1 respektive 2.

** Sporthallar för inomhusidrott prioriteras av 17 %.

⁴¹ Se tabell B 1 i bilagan

Tabell 11. Tjejeers önskemål i olika socioekonomiska grupper om vad Malmö stad i första hand ska satsa på. Högstadiet. Andel (%).

		%
Socioekonomisk grupp 1+2*		
	Gym (inomhus)	32
	Simhall	31
	Danslokaler	21
	Fotbollsplaner	14
	Motionsspår	13
	Badplatser ute	13
Socioekonomisk grupp 3		
	Gym (inomhus)	34
	Simhall	29
	Danslokaler	22
	Sporthall (för inomhusidrott)	15
	Fotbollsplaner	13
Socioekonomisk grupp 4		
	Gym (inomhus)	35
	Simhall	33
	Danslokaler	22
	Fotbollsplaner	16
	Sporthall (för inomhusidrott)	12
Socioekonomisk grupp 5		
	Gym (inomhus)	42
	Simhall	38
	Danslokaler	24
	Fotbollsplaner	14
	Sporthall (för inomhusidrott)	13
	Motionsspår	13

* Det är för få tjejer i socioekonomisk grupp 1 för att redovisa resultaten separat för grupp 1 respektive 2.

Killar i de olika socioekonomiska grupperna har mycket likartade åsikter om vilka anläggningar som Malmö stad i första hand ska satsa på. Även för tjejer framgår det att de olika socioekonomiska grupperna har likartade åsikter om vilka idrottsanläggningar som kommunen ska satsa på.

I tabellerna 12 och 13 visas om de med svensk respektive utländsk bakgrund har likartade eller olika önskemål om vilka anläggningar kommunen ska satsa på.

Tabell 12. Önskemål om satsningar på idrottsanläggningar bland killar utifrån svensk respektive utländsk bakgrund. De fem mest efterfrågade alternativen. Andel (%). Högstadiet. Malmö.

		%
Svensk bakgrund		
	Fotbollsplaner	46
	Gym (inomhus)	28
	Sporthall (för inomhusidrott)	22
	Simhall	19
	Fotbollshall	17
Ganska stark svensk bakgrund #		
	Fotbollsplaner	36
	Gym (inomhus)	36
	Sporthall (för inomhusidrott)	17
	Simhall	22
	Fotbollshall	25
Andra generationens invandrare		
	Fotbollsplaner	33
	Gym (inomhus)	33
	Simhall	24
	Fotbollshall	22
	Sporthall (för inomhusidrott)	19
Första generationens invandrare		
	Fotbollsplaner	42
	Simhall	25
	Gym (inomhus)	24
	Fotbollshall	16
	Sporthall (för inomhusidrott)	14

Ganska stark svensk bakgrund innefattar: föräldrarna födda i Sverige – barnet fött utomlands, en av föräldrarna född i Sverige – barnet fött i Sverige, en av föräldrarna född i Sverige – barnet fött utomlands.

Tabell 13. Önskemål om satsningar på idrottsanläggningar bland tjejer utifrån svensk respektive utländsk bakgrund. De fem mest efterfrågade alternativen. Andel (%). Högstadiet. Malmö.

		%
Svensk bakgrund		
	Gym (inomhus)	31
	Simhall	25
	Danslokaler	20
	Motionsspår	16
	Sporthall (för inomhusidrott)	16
Ganska stark svensk bakgrund #		
	Gym (inomhus)	29
	Simhall	25
	Danslokaler	23
	Badplatser ute	14
	Fotbollsplaner	13
	Sporthall (för inomhusidrott)	13
Andra generationens invandrare		
	Gym (inomhus)	37
	Simhall	33
	Danslokaler	24
	Fotbollsplaner	15
	Sporthall (för inomhusidrott)	12
Första generationens invandrare		
	Gym (inomhus)	40
	Simhall	37
	Danslokaler	21
	Fotbollsplaner	13
	Sporthall (för inomhusidrott)	13

Ganska stark svensk bakgrund innefattar: föräldrarna födda i Sverige – barnet fött utomlands, en av föräldrarna född i Sverige – barnet fött i Sverige, en av föräldrarna född i Sverige – barnet fött utomlands.

Killar med svensk respektive utländsk bakgrund har mycket likartade önskemål om vilka anläggningar Malmö stad i första hand ska satsa på. Även bland tjejer med svensk respektive utländsk bakgrund ser vi att önskemålen är likartade om vad Malmö stad ska satsa på i första hand.

Sammantaget kan vi konstatera att önskemål om vilka anläggningar Malmö stad ska satsa på inte påverkas av ungdomarnas socioekonomiska bakgrund eller om de har utländsk bakgrund eller ej.

5. Ungdomar och inflytande

I detta kapitel presenteras i vilken grad ungdomar upplever att de förtroendevalda lyssnar på dem och i vilken grad ungdomar vill vara med och påverka sin situation på fritidsområdet.

I tabell 14 visas i vilken grad ungdomar dels upplever sig har inflytande, dels i vilken grad de vill vara med och bestämma⁴².

Tabell 14. Ungdomar och inflytande. Andel (%). Högstadiet. Malmö.

	Stämmer inte alls	Stämmer ganska dåligt	Stämmer ganska bra	Stämmer helt
Jag tycker politiker lyssnar på barn och ungdomar i Malmö	26	42	28	4
Jag vill vara med och bestämma mer om vilka fritidsaktiviteter som ska finnas i mitt bostadsområde	27	30	29	15
Jag vill vara med och påverka området jag bor genom exempelvis vara med i workshops	40	35	19	6
Jag vill själv ordna arrangemang	50	33	13	5
Jag vet vart jag vänder mig om jag vill förändra något i Malmö	49	27	17	7

Ungefär en tredjedel tycker (stämmer ganska bra och stämmer helt) att politikerna i Malmö lyssnar på barn och ungdomar. Något mer än 40 % ”vill bestämma mer om vilka fritidsaktiviteter som ska finnas i deras bostadsområde”. Fler av dem som vill bestämma mer anger också att de aktivt vill göra detta genom att delta i workshops (25 % av alla) eller genom att arrangera egna arrangemang (18 %). Samtidigt ska det noteras att endast en fjärdedel uppger att de vet vart man ska vända sig för att förändra något i Malmö.

I tabell 15 jämförs killars och tjejers syn på inflytande.

Tabell 15. Ungdomar och inflytande. Andelen (%) som svarat att respektive påstående stämmer ganska bra eller helt. Högstadiet. Malmö.

	Killar	Tjejer
Jag tycker politiker lyssnar på barn och ungdomar i Malmö	33	32
Jag vill vara med och bestämma mer om vilka fritidsaktiviteter som ska finnas i mitt bostadsområde	43	43
Jag vill vara med och påverka området jag bor genom exempelvis vara med i workshops	23	27
Jag vill själv ordna arrangemang	17	18
Jag vet vart jag vänder mig om jag vill förändra något i Malmö	27	23

Skillnaden mellan killar och tjejer är mycket begränsad när det gäller synen på inflytande.

Noteras ska dock att ungdomar i de lägre socioekonomiska grupperna i större utsträckning än i de högre socioekonomiska grupperna vill vara med och påverka området de bor i genom exempelvis vara med i workshops⁴³. Det finns inga signifikanta skillnader mellan ungdomar i olika socioekonomiska grupper när det gäller att politiker ska lyssna på barn och ungdomar.

⁴² Frågorna om inflytande är inte exakt lika formulerade i alla kommuner i Ung livsstil. Det innebär självklart att vi inte heller exakt kan jämföra resultaten med t.ex. Helsingborg.

⁴³ Se tabell B 2 i bilagan.

Finns det skillnader mellan ungdomar med svensk respektive utländsk bakgrund när det gäller inflytande⁴⁴?

Vi finner att ungdomar med utländsk bakgrund i högre grad än ungdomar med svensk bakgrund:

- vill bestämma mer om vilka fritidsaktiviteter som ska finnas i deras bostadsområde
- vill påverka området där de bor genom exempelvis vara med i workshop
- själv vill fixa arrangemang
- vet vart de ska vända sig om de vill förändra något i Malmö (tjejer)

⁴⁴ Se tabell B 3 i bilagan.

6. Vad använder ungdomar fritiden till?

I det här kapitlet undersöks hur mycket tid ungdomar i Malmö använder dels till de aktiviteter som staden stödjer genom anläggningar och/eller ekonomiskt stöd till ungdomsverksamhet och dels ungdomars allmänna tidsnyttjande.

Nedan visas hur ungdomar använder sin tid utanför skolan. Det är viktigt att komma ihåg att ungdomar i vissa fall kan göra flera saker samtidigt.

Tabell 16. Ungdomars tidsutnyttjande under de senaste 7 dagarna i Malmö. Medelvärden timmar. Högstadiet.

	Antal timmar
Surfat på Internet	8,5
Lyssnat på musik	7,3
Umgått med kompisar	6,6
Deltagit i olika communities (t.ex. Facebook, Twitter, Instagram, eller Kik)	5,4
Tittat på film/TV/serier	5,4
Spelat/pratat i mobilen eller messat	4,9
Idrottat/motionerat/dansat	4,5
Gjort läxor	4,4
Spelat dator/tv-spel	4,2
Hjälpt till hemma	3,8
Läst böcker (böcker, e-böcker, någon tidskrift, dags- eller kvällstidning)	1,8
Spelat musikinstrument eller sjungit	1,6
Fotograferat, målat, sysslat med hantverk, sytt eller snickrat	1,2
Skrivit på egen blogg eller hemsida	0,4
Lyssnat på ljudböcker	0,3

Ungdomarna i Malmö, liksom i övriga kommuner, lägger mest tid på sociala medier på datorn eller mobilen, vara med kompisar, lyssna på musik och att se på TV/filmer. I genomsnitt sysslar ungdomar i Malmö 4,5 timmar i veckan med idrott/motion/dans och 4,4 timmar läser de läxor. Killar sysslar något mer med idrott/motion/dans än tjejer och tjejer läser läxor mer än killar⁴⁵.

⁴⁵ Se tabell B 4 i bilagan.

7. Deltagande i förening

I detta kapitel presenteras andelen som är med i förening samt i vilken utsträckning föreningslivets utbud når unga tjejer och killar i Malmö.

7.1 Att mäta medlemskap/aktivitet i förening totalt och i idrottsförening

Malmö stad och fritidsförvaltningen har tydliga målsättningar att offentligt subventionerade fritidsaktiviteter ska erbjudas och vara tillgängliga för samtliga Malmöbor, oavsett kön. Att mäta och följa upp föreningsaktiviteter är i viss mån problematiskt. Vad som är en föreningsaktivitet eller ej är inte alltid självklart för deltagaren. Det är få forskare eller utredare som har diskuterat svårigheten med att i en enkät få korrekta svar på om ungdomar är med i idrottsförening eller inte. Denna problematik är något de flesta forskare inte ens uppmärksammat eller diskuterat. Två undantag från detta har vi funnit. Pedagog Per Nilsson har formulerat att han låter ungdomar själv avgöra vad som är en idrottsförening och SCB har i sina studier på 1980- och 1990-talen påtalat att de mäter föreningsliknande verksamhet⁴⁶. I båda fallen handlar det alltså om en omdefinition av vad som menas med en förening.

Det måste också noteras att forskare och utredare använder begrepp som organiserad idrott, idrott, idrottsvanor, idrottande, fysiskt aktiva, utöva idrott och idrottsutövare när de presenterar resultat i samband med diskussioner kopplat till RF-idrotten. Det är ganska ofta oklart vad som menas med dessa begrepp och när de ska ses som synonyma begrepp till RF-idrotten. Även Centrum för idrottsforskning (CIF) glider mellan idrottsvanor och medlemskap i en idrottsförening.

⁴⁶ Även pedagog Britta Theden Jakobsson diskuterar i samband med sin delstudie om vilka som stannar kvar i RF-idrotten hur hon har försökt skilja RF-idrotten från t.ex. deltagande i SATS, se Theden Jakobsson, Vilka stannar kvar och varför? sid. 61.

CIF sammanfattar resultaten på följande sätt:

Å ena sidan framkommer att familjesituation, socioekonomi och etnicitet påverkar ungdomars möjlighet att idrotta. Det finns alltså fog för påståendet att idrotten i praktiken inte är lika tillgänglig för alla. Å andra sidan är det påfallande många i alla kategorier som uppger sig idrotta regelbundet. Även i den kategori som är minst representerad – flickor med invandrarbakgrund – uppger över 40 procent att de idrottar minst en dag i veckan⁴⁷.

De använder begreppen, ”möjlighet att idrotta”, ”idrotten i praktiken”, ”uppger sig idrotta regelbundet” och ”idrotta minst en dag i veckan”. Här kan ju knappast ”idrotten i praktiken” betyda något annat än RF-idrotten och de tre andra begreppen står troligtvis för att idrotta/motionera eller..?

För att komma ifrån den ovan diskuterade problematiken har Ung livsstil använt följande metod för att följa upp föreningsdriven verksamhet och/eller aktiviteter. Följande frågor har ställts till barn och unga:

1. Är du medlem i någon/några idrottsföreningar/klubbar, kulturföreningar, organisationer, scouter eller något religiöst samfund?

(Om du är osäker om det är en förening du är med i när du utför din aktivitet så skriv ändå upp den här)

Nej Ja

Om ja, vilken/vilka föreningar/klubbar eller kyrkor är du med i, vad sysslar ni med för aktiviteter och hur aktiv är du?

Vilka föreningar/klubbar/organisationer/samfund?	Vilka aktiviteter/idrottsgrenar/verksamheter?
1.	
2.	

Med förening avses i den här skriften en demokratiskt uppbyggd organisation. Exempel på en sådan organisation är en fotbollsförening eller en bordtennisförening. Oftast är denna lokala idrottsförening ansluten till ett förbund, till exempel svenska fotbollsförbundet eller svenska bordtennisförbundet. Det är alltså idrottsföreningar som kan få eller får ekonomiskt stöd från det offentliga som vi undersöker i den här rapporten⁴⁸.

Samtliga enkäter har granskats av forskningsgruppen Ung livsstil och anställda medarbetare på fritidsförvaltningar eller motsvarande. En allmän tendens är att ungdomar i alla stadier, men framför allt i gymnasiet, i allt högre grad sedan 1984 inte vet vad som är en idrottsförening eller förening. Barn och ungdomar upplever i allt högre grad att kommersiella eller kommunala gym är idrottsföreningar liksom att företagets utbud av olika former av gruppträning och studieförbundens danskurser och liknande är föreningsverksamhet. Många barn och ungdomar tror dessutom att kulturskolans verksamhet är en förening. Vid granskningen av föreningsverksamhet har vi utgått från ovan nämnda definition av förening. De svar som inte faller inom denna ram har därmed flyttats till oorganiserad aktivitet alternativt strukits. Det är framför allt eleverna i storstäderna som i allt mindre utsträckning vet vad som är en förening. Det är också rimligt att anta att även vissa föräldrar inte kan skilja på dansförening och till exempel studieförbundets dansverksamhet.

Läsaren bör observera att vi och flertalet andra forskare/utredare hanterar begreppet förening på skilda sätt⁴⁹. Flera forskare låter barn och ungdomar själva bestämma vad som är en förening. Det innebär att de redovisar en högre andel ungdomar i förening än vad vi gör.

⁴⁷ Centrum för idrottsforskning, **Statens stöd till idrotten** 2013, sid. 74.

⁴⁸ Övrigt föreningsliv behandlas på likartat sätt, se Blomdahl/Elofsson/Åkesson/Lengheden, **Segrar föreningslivet?**

⁴⁹ För en närmare diskussion, se Blomdahl/Elofsson, **Hur många motionerar för lite och vilka är dom?** sid. 125–126.

Bland gymnasieelever i Stockholmsområdet kan skillnaden vara så stor som omkring 15 procentenheter.

Det flesta forskare låtsas inte heller om att de redovisar en kraftig överskattning av andelen ungdomar i förening totalt och i en idrottsförening. SCB uttrycker dock i klartext att de inte undersöker organisationsformen förening. SCB skriver: ”I ULF (undersökningar om levnadsförhållanden) mäts också barnens föreningsaktiviteter, vilket även inbegriper föreningsliknande aktiviteter, eftersom det ibland kan vara svårt för en förälder att avgöra om en viss fritidsaktivitet sker inom ramen för någon förening eller ej. Härigenom kan vi anta att föreningsaktiviteterna överskattas något. Speciellt gäller detta i storstäderna, eftersom utbudet av olika verksamheter som kan anta en förenings karaktär är störst här”⁵⁰. Idrottsforskaren Per Nilsson påpekar, som vi tidigare nämnt, att han låter ungdomar själva avgöra vad som är en förening. Nilsson skriver: ”Medlemskap i idrottsförening behöver till exempel inte uteslutande avse föreningar inom Riksidrottsförbundets regi (även om det naturligtvis i detta sammanhang ligger närmast till hands). Istället blir det ungdomarna själva som får avgöra hur deras aktiviteter, i det här fallet medlemskap i skilda föreningar och organisationer, ska benämnas och klassificeras”⁵¹.

Att flertalet forskare och utredare liksom SCB väljer att undersöka föreningsliknande former, trots att de vill undersöka föreningslivet, beror troligtvis på att det kräver för mycket tid och ekonomiska resurser att avgöra om det ungdomarna uppger är föreningsverksamhet eller inte. SCB liksom flertalet andra nöjer sig därför med att fråga ungdomarna om de är med i olika typer av föreningar, till exempel är du med i en idrottsförening? Ungdomarna (eller deras föräldrar) uppmanas sedan att ”kryssa” ja eller nej på frågan. Ovanstående studier är alltså inte användbara för att göra utsagor om just hur många som är med i föreningslivet totalt, en idrottsförening och i övrigt föreningsliv⁵². Istället har de sitt värde i att de undersöker kulturformen föreningsliknande verksamhet. Det ligger utanför den här skriftens syfte att presentera hur andelen barn och ungdomar som deltar i föreningsliknande verksamhet har utvecklats över tid.

En fråga är om andelen medlemmar i förening kan ha underskattats därför att barn/ungdomar inte vet att de är med i en förening då de sysslar med föreningsaktiviteter. För att säkerställa att det inte skett har samtliga enkäter granskats utifrån den öppna frågan ”Vilka är dina viktigaste intressen på fritiden?” för att se om de svarande uppgett något som kan vara förening trots att de inte angett att de är med i någon förening i föreningsfrågan. Därmed, om de i frågan om viktigaste fritidsintresse har skrivit, till exempel ”fotboll i min klubb”, har vi ändrat deras ”nej” i föreningsfrågan till ”ja”. Detta har dock skett i mindre än 50 fall i studierna under perioden 2008–2014. I dessa studier ingår 34 584 barn och ungdomar. Det problematiska är motsatsen, det vill säga att man uppger att man är med i förening, trots att det inte är en förening.

En ytterligare fråga som måste ställas är hur väl barn och ungdomars svar stämmer när vi jämför registerdata med svaren i enkäter. När det gäller deltagande i kulturskolan kan svaren i enkäter jämföras med registerdata. Det är ungefär fyra procentenheter färre som i våra studier anger att de är med i kulturskolan än vad kulturskolans register visar. Denna skillnad kan till stor del förstås om den svarande före ifyllande av enkäten slutat i kulturskolan och därmed svarar att de inte är med, samtidigt som personen är registrerad som deltagare i kulturskolans elevregister. Detta beror på att registret utgår ifrån hur många som vid terminens början var deltagare. Samma gäller för förening. När ett barn slutar i sin pingisförening efter till exempel onsdagsträningen är barnet enligt sig själv inte med när det på torsdagen fyller i enkäten.

⁵⁰ SCB, *Fritid 1976–1991*, sid. 125–126.

⁵¹ Nilsson, P, *Fritid i skilda världar*, sid. 116.

⁵² Även i ungdomsstyrelsens enkäter får ungdomarna kryssa vilka föreningar de är med i. Dessa enkäter görs av t.ex. kommuner inom ramen för ungdomsstyrelsens LUPP-undersökningar. Detta innebär att det inte går att dra slutsatser utifrån ungdomsstyrelsens undersökningar (nuvarande MUCF) kring hur många som är medlemmar i en förening.

7.2 Deltagande i förening

Fritidsförvaltningen stödjer sedan många år tillbaka föreningslivet. Argument för stödet är framför allt att erbjuda Malmöbor en meningsfull fritid och möjlighet till rekreation.

Nedan redovisas hur stor andel av ungdomar som är med i förening. Till annan förening inkluderas alla föreningar som inte är RF-idrott.

Tabell 17. Andelen (%) ungdomar som är med i förening totalt, idrottsförening och annan förening totalt samt efter kön. Högstadiet. Malmö 2015.

	Totalt	Killar	Tjejer	Sign. nivå
Förening totalt	47	57	37	***
Idrottsförening totalt	42	54	31	***
Lagidrott	22	32	12	***
Individuell idrott	23	27	20	***
Annan förening	8	7	9	Ns

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001, Ns ej signifikant

47 % av högstadieungdomar är med i en förening. Killar deltar i föreningsverksamhet i mycket högre grad än tjejer i Malmö. 42 % av ungdomarna är med i en idrottsförening. **Killar är med i en idrottsförening i mycket högre grad än tjejer⁵³.**

Killar är med i både lagidrott och individuell idrott i högre utsträckning än tjejer⁵⁴. Det är första gången sedan Ung livsstil inledde studierna 1984 som killar i en kommun är överrepresenterade i individuell idrott. Det är jämn könsfördelning i annan förening (alla övriga föreningar förutom idrottsförening).

Hur stor andel av alla medlemskap i förening totalt i Malmö står då idrottsföreningar för 2015? Bland killar står idrottsrörelsen för 89 % och bland tjejer för 77 % av alla medlemskap i förening. Motsvarande procentandelar 1996 var bland killar 82 % och bland tjejer 70 %. Idrottsrörelsen står alltså för en allt större del av alla medlemskap i föreningslivet i Malmö. Det gäller även i till exempel Stockholm och i Norrköping⁵⁵.

7.3 Förening totalt – Malmö i förhållande till andra kommuner

Andelen ungdomar som i högst utsträckning är med i en förening finns i Sävsjö. Stockholm, Huddinge och Malmö har lägst andel ungdomar som är med i en förening. I dessa kommuner når det samlade föreningslivet något under 50 % av ungdomarna.

På Lidingö, i Jönköping och Täby attraheras flest killar av det samlade föreningslivet. Det är i Stockholm och Huddinge som killar är minst med i föreningslivet. Det ska noteras att det "enbart" bland killar skiljer 13 procentenheter mellan den kommun där flest och där minst är med i föreningslivet.

Tjejer i Sävsjö, på Lidingö samt i Jönköping är med i det samlade föreningslivet i högst utsträckning⁵⁶. Tjejer i Stockholm och i Huddinge är med i en förening i liten utsträckning. **Minst med i förening är tjejer i Malmö.** De stora skillnaderna mellan i vilken utsträckning tjejer är med i förening i de olika kommunerna ska noteras. Det skiljer 38 procentenheter mellan i vilken grad tjejer i Sävsjö och i Malmö är med i en förening. Även om vi jämför Jönköping och Malmö så skiljer det mycket, 22 procentenheter.

53 I tabell B 6 i bilagan presenteras andelen i idrottsförening utifrån årskurs.

54 Lagidrotter är alla idrotter där det enbart går att tävla i lag, t.ex. fotboll och handboll.

55 Blomdahl/Elofsson/Lengheden/Åkesson, **Segrar föreningslivet?**, sid. 14.

56 Tjejer i Sävsjö är, som framgår av tabell 19, med i idrottsföreningar i ungefär samma grad som tjejer i övriga kommuner. Många fler tjejer i Sävsjö är dock med i en frikyrka.

Tabell 18. Andelen (%) medlemmar i förening totalt utifrån kön i olika kommuner. Högstadiet.

	Totalt	Killar	Tjejer	+/- Tjejer Procentenheter
Sävsjö (2013)	65	57	75	+18
Lidingö (2015)	63	65	61	-4
Jönköping (2015)	61	63	59	-4
Kalmar (2013)	59	61	56	-5
Värmdö (2015)	58	59	56	-3
Täby (2013)	56	63	50	-13
Helsingborg (2015)	53	58	47	-11
Vallentuna (2015)	53	54	52	-2
Linköping (2013)	52	52	53	+1
Malmö (2015)	47	57	37	-20
Huddinge (2015)	47	53	41	-12
Stockholm (2014)	47	52	43	-9

7.4 Idrottsförening – Malmö i förhållande till andra kommuner

I nästa tabell presenteras i vilken utsträckning ungdomar i Malmö är med idrottsföreningar i förhållande till ungdomar i andra kommuner.

Tabell 19. Andelen (%) medlemmar i idrottsförening totalt utifrån kön i olika kommuner. Högstadiet.

	Totalt	Killar	Tjejer	+/- Tjejer Procentenheter
Lidingö (2015)	60	62	59	-3
Kalmar (2013)	53	57	49	-8
Värmdö (2015)	51	54	48	-6
Jönköping (2015)	51	55	48	-7
Helsingborg (2015)	49	54	43	-11
Täby (2013)	49	56	44	-8
Sävsjö (2013)	47	48	45	-3
Linköping (2013)	47	48	47	-1
Vallentuna (2015)	45	49	41	-8
Malmö (2015)	42	54	31	-23
Stockholm (2014)	41	47	34	-13
Huddinge (2015)	40	47	33	-14

Andelen medlemmar i idrottsföreningar är lägst i Huddinge, Stockholm och Malmö. Ser vi till killar skiljer sig dock andelen medlemmar i Malmö obetydligt från genomsnittet för de kommuner som deltagit inom Ung livsstil.

Tjejer i Malmö är med i en idrottsförening i mindre utsträckning i jämförelse med tjejer i andra kommuner. Skillnaderna mellan i vilken utsträckning killar och tjejer är med i en idrottsförening är störst i Malmö bland samtliga kommuner.

7.5 Deltagande i förening i förhållande till förväntat deltagande

Malmö stad är den kommun, av alla de som deltagit i Ung livsstil, där högst andel ungdomar tillhör en lägre socioekonomisk grupp och där högst andel har utländsk bakgrund.

Utifrån Ung livsstil samlade forskning kan tydliga strukturer urskiljas. Ungdomar som tillhör socioekonomisk grupp 1 och 2 deltar i större utsträckning i förening totalt och i idrottsförening än ungdomar i socioekonomisk grupp 4 och 5⁵⁷. Studierna visar också att första och andra generationens invandrare deltar mindre i förening totalt och idrottsförening i samtliga kommuner än ungdomarna som liksom sina föräldrar är födda i Sverige⁵⁸.

En direkt jämförelse med andra kommuner när det gäller andelen ungdomar som är med i förening totalt, respektive idrottsförening blir därmed inte rättvis eftersom hänsyn inte tas till olikheter kopplat till ungdomarnas socioekonomiska bakgrund och svensk respektive utländsk bakgrund. I avsnitt 3.3. diskuteras att Ung livsstils undersökningar möjliggör att ställa den faktiska andelen medlemmar i relation till den förväntade andelen medlemmar, efter hänsyn tagits till den sociala strukturen i kommunen (socioekonomisk bakgrund och svensk respektive utländsk bakgrund).

I tabell 20 visas hur många som är med i förening totalt och i idrottsförening i förhållande till förväntat.

57 Se t.ex. Larsson, B, Larsson B, **Ungdomarna och idrotten. Tonåringars idrottande i fyra skilda miljöer**. Blomdahl/Elofsson, **Hur många idrottare/motionärer för lite och vilka är dom?** Elofsson/Blomdahl/ Lengheden/Åkesson, **Ung livsstil i högstatusområden respektive lågstatusområden**.

58 Se tex. Blomdahl/Elofsson, **Hur många idrottare/motionärer för lite och vilka är dom?** Blomdahl/Elofsson/Lengheden/Åkesson, **Segrar föreningslivet?**

Tabell 20. Andelen (%) medlemmar i förening i förhållande till förväntade andelen medlemmar utifrån kön. Högstadiet.

	Killar			Tjejer		
	Förväntade andelen medlemmar	Medlemmar 2015	+/- medlemmar 2015	Förväntade andelen medlemmar	Medlemmar 2015	+/- medlemmar 2015
Malmö						
Förening totalt	50	57	+7	39	37	-2
Idrottsförening	45	54	+9	30	31	+1
Stockholm						
Förening totalt	53	52	-1	46	43	-3
Idrottsförening	48	47	-1	38	34	-4
Huddinge						
Förening totalt	56	53	-3	48	41	-7
Idrottsförening	52	47	-5	40	33	-7
Jönköping						
Förening totalt	56	63	+7	55	59	+4
Idrottsförening	52	55	+3	46	48	+2
Helsingborg						
Förening totalt	53	58	+5	47	47	=
Idrottsförening	48	54	+6	38	43	+5
Täby						
Förening totalt	59	63	+4	58	50	-8
Idrottsförening	54	56	+2	50	44	-6
Linköping						
Förening totalt	55	52	-3	51	53	+2
Idrottsförening	51	48	-3	43	47	+4

Bland killar i Malmö är fler än förväntat med både i förening totalt och i en idrottsförening. Bland tjejer i Malmö är andelen medlemmar ungefär som förväntat. Observeras ska speciellt att skillnaderna mellan killar och tjejer i faktiskt medlemskap är större än förväntat. **Könsskillnaderna är alltså större än vad de borde vara enligt den socio-demografiska strukturen.**

Ser man allmänt till resultaten finns det både bland killar och bland tjejer variationer när det gäller skillnader mellan förväntad och observerad andel medlemmar i idrottsförening. Bland killar varierar dessa från minus fem procentenheter till plus nio procentenheter. Att en högre andel killar är medlemmar än förväntat är en indikator på att idrottsförening lyckas bra med att fånga upp killarna, detta finner vi speciellt i Malmö och Helsingborg. En motsats utgör Huddinge där andelen medlemmar är lägre än förväntat bland killarna. Bland tjejer varierar skillnaderna mellan förväntat och observerade värden från minus sju procentenheter till plus fem procentenheter. Helsingborg och Linköping har lyckats bättre medan det är ett sämre utfall i Huddinge, Täby och Stockholm.

7.6 Har det skett förändringar sedan 1996?

Nedan presenteras hur medlemskapet i förening utvecklats över tid i Malmö.

Tabell 21. Andelen (%) medlemmar i förening totalt, idrottsförening och annan förening 1996 och 2015. Högstadiet. Malmö.

	Förening totalt	Idrottsförening	Annan förening
Högstadiet			
1996	64	55	19
2015	47	42	8
Förändring från 1996. Procentenheter	-17	-13	-11

Andelen medlemmar i förening totalt, idrottsförening och annan förening har minskat. Även i övriga kommuner har vi noterat en likartad utveckling bland ungdomar⁵⁹.

I tabell 22 presenteras hur medlemskapet i föreningar utvecklats över tid utifrån kön⁶⁰.

Tabell 22. Andelen (%) medlemmar i förening totalt, idrottsförening och annan förening bland killar respektive tjejer 1996 och 2015. Högstadiet. Malmö.

	Förening totalt	Idrottsförening	Annan förening
Killar			
1996	69	62	15
2015	57	54	7
Förändring från 1996. Procentenheter	-12	-8	-8
Tjejer			
1996	58	47	21
2015	37	31	9
Förändring från 1996. Procentenheter	-21	-16	-12

Det är både färre killar och tjejer som är med i föreningar 2015 än vad det var 1996. **Nedgången är i samtliga fall större bland tjejer än bland killar.**

I tabell 23 visas hur olika typer av föreningar utvecklats när det gäller andelen medlemmar sedan 1996⁶¹.

⁵⁹ Se Blomdahl/Elofsson/Lengheden/Åkesson, **Segrar föreningslivet?** I Jönköping och Helsingborg har andelen medlemmar i förening ökat något sedan 2012.

⁶⁰ Ett antal ungdomar är med både i en idrottsförening och i en annan förening.

⁶¹ Till annan förening praktisk inkluderas t.ex. schackföreningar, bridgeföreningar, dataföreningar. Till annan förening idé inkluderas t.ex. Unga Örnar, Vi Unga, Aktiv Ungdom, fredsrörelsen, föreningar mot djurförsök, Amnesty. Till annan förening kulturell inkluderas t.ex. musikföreningar, teaterföreningar, hembygdsföreningar.

**Tabell 23. Andelen (%) medlemmar i olika typer av föreningar 1996 och 2015.
Högstadiet. Malmö.**

	1996	2015	Förändring från 1996 Procentenheter
Idrottsförening	55	42	-13
Annan förening kulturell	7	3	-4
Scouter	5	1	-4
Annan förening idé	3	1	-2
Invandrarorganisation	3	1	-2
Djurförening	2	0	-2
Religiös förening/församling	1	2	+1
Annan förening praktisk	1	0	-1
Politiskt ungdomsförbund	1	0,5	-0,5
Friluftsförening	1	0	-1
Försvarsorganisation	1	0	-1
Handikapporganisation	0	0	=
Nykterhetsförening	0	0	=
Supporterklubb idrott	0	0	=

De flesta föreningskategorier i Malmö når färre andelar ungdomar 2015 än 1996. Utvecklingen är, som framgår i tabell B 5 i bilagan, likartad bland killar och tjejer. Liknande utveckling kan noteras i övriga kommuner⁶².

⁶² Se t.ex. Blomdahl/Elofsson/Lengheden/Åkesson, "Segrar föreningslivet"? i Myndigheten för ungdom- och civilsamhällesfrågor, **FOKUS 14**.

7.7 Deltagande i olika idrotter

Vilka är då de stora RF-idrotterna bland högstadieeleverna 2015⁶³? I tabell 24 visas detta. Enbart de idrotter som når minst 2 % av pojkar respektive tjejer redovisas.

Tabell 24. De största RF-idrotterna 2015 bland killar respektive tjejer. Högstadiet. Malmö.

Killar	%
Fotboll	25,0
Kampsporterna (Budo+Judo+Taekwondo+ Karate)	7,0
Tennis	3,9
Boxning	3,6
Simning	3,1
Friskis & Svettis	2,7
Ishockey	2,2
Golf	2,0
Basket	1,9
Innebandy	1,9
Tjejer	
Fotboll	6,0
Ridning	5,0
Gymnastik	4,4
Kampsporterna (Budo+Judo+Taekwondo+Karate)	3,0
Simning	2,7
Handboll	2,1
Tennis	1,6

Bland killar är fotbollen, liksom i övriga kommuner, i särklass störst. Sedan kommer i tur och ordning kampsporterna, tennis och boxning⁶⁴. **Kampsporterna och boxningen har i Malmö en mycket starkare ställning än i andra kommuner vi undersökt.**

Bland tonårstjejer är fotboll och ridning nästan lika stora. Gymnastiken kommer på tredje plats och kampsporterna på fjärde plats. **Fotbollen bland tjejer har en svag ställning i Malmö i jämförelse med andra kommuner⁶⁵.**

De fyra största RF-idrotterna bland killar och tjejer 1996 respektive 2015 presenteras i tabell 25⁶⁶.

⁶³ 71 olika specialidrottsförbund är i dag med i Riksidrottsförbundet (RF).

⁶⁴ Inte i någon annan kommun är boxningen så stor som i Malmö.

⁶⁵ Se tabell B 7 i bilagan.

⁶⁶ Kampsporterna 1996, alla de stilar som fanns inom Budoförbundet och Judoförbundet. Kampsporterna 2015, alla stilar som finns inom Budoförbundet, Judoförbundet, Taekwondoförbundet och Karateförbundet.

Tabell 25. De fyra största RF-idrotterna bland killar respektive tjejer 1996 och 2015. Högstadiet. Malmö.

Killar		Tjejer	
1996	%	1996	%
1. Fotboll	21	1. Ridning	14
2. Tennis	10	2. Fotboll	9
3. Kampsporterna	7	3. Tennis	4
4. Golf	6	4. Friidrott	4
2015	%	2015	%
1. Fotboll	25	1. Fotboll	6
2. Kampsporterna	7	2. Ridning	5
3. Tennis	4	3. Gymnastik	4
4. Boxning	4	4. Kampsporterna	3

Fotbollen är störst både 1996 och 2015 bland killar. Andelen killar som är med i en fotbollsklubb har under perioden ökat från 21 % till 25 %. Tennis har förlorat många aktiva tonårsskillar. Även golfen har tappat medlemmar från 6 % 1996 till 2 % 2015.

Ridning var den största RF-idrotten bland tjejer 1996. **2015 är fotbollen och ridningen ungefär lika stora.** Andelen yngre tonårstjejer som rider har minskat mycket. Fotbollen når, trots stora framgångar för FC Rosengård, färre tonårstjejer än 1996. Tennis och friidrott når 2015 inte heller lika stor andel tjejer som 1996⁶⁷.

⁶⁷ Andelen tjejer som är med i en tennisklubb 2015 är 1,6 % och andelen tjejer som är med i en friidrottsklubb 2015 är 1,2 %.

8. Deltagande i idrottsförening utifrån stadsdel

I detta kapitel presenteras andelen ungdomar som är medlemmar i idrottsföreningar utifrån Malmös 10 gamla stadsdelar.

I fritidsnämndens mål och riktlinjer står det under rubriken fördelning: ”Fritidsverksamheten ska fördelas över hela kommunen utifrån kunskaper om invånarnas behov och önskemål. Ett rikt varierat utbud ska eftersträvas i kommunens alla delar. Resurser ska fördelas likvärdigt mellan flickor och pojkar samt geografiskt läge. Fördelningen ska ske rättvist och reglerna ska vara tydliga och transparenta”⁶⁸.

I tabell 26 och 27 visas andelen medlemmar i idrottsförening i olika stadsdelar⁶⁹. Medelinkomsten i de olika områdena presenteras i tabellerna för att ge en bild av de olika stadsdelarnas sociala karaktär⁷⁰.

Tabell 26. Andelen (%) medlemmar i idrottsförening samt medelinkomst i olika områden. Killar. Högstadiet. Malmö.

	Med i idrottsförening %	Medelinkomst 35–64 år 2013
Limhamn-Bunkeflo	74	330 307
Västra innerstaden (t.ex. Dammfri och Fridhem)	67	294 782
Husie	48	264 947
Centrum (t.ex. Davidshall och Värnhem)	44	263 587
Oxie	64	235 035
Kirseberg	56	217 706
Hyllie (t.ex. Holma och Lorensborg)	44	214 021
Södra innerstaden (t.ex. Möllevången och Norra Sofielund)	41	177 764
Fosie (t.ex. Heleneholm och Lindängen)	46	176 970
Rosengård	44	146 353

Killar i områden där medelinkomsten är hög är med i en idrottsförening i större utsträckning än killar i områden där medelinkomsten är låg.

⁶⁸ Fritidsnämnden, **Fritidsnämndens mål och riktlinjer**.

⁶⁹ Även om vi har en stor undersökning till vårt förfogande kan undersökningen inte brytas ner på mindre geografiska områden.

⁷⁰ Uppgifterna utgör disponibel inkomst 35–65 år 2013. Uppgifter hämtade från Malmö stad (i förlängningen SCB).

Tabell 27. Andelen (%) medlemmar i idrottsförening samt medelinkomst i olika områden. Tjejer. Högstadiet. Malmö.

	Med i idrottsförening %	Medelinkomst 35–64 år
Limhamn-Bunkeflo	60	330 307
Västra innerstaden (t.ex. Dammfri och Fridhem)	36	294 782
Husie	46	264 947
Centrum (t.ex. Davidshall och Värnhem)	17	263 587
Oxie	27	235 035
Kirseberg	31	217 706
Hyllie (t.ex. Holma och Lorensborg)	33	214 021
Södra innerstaden (t.ex. Möllevången och Norra Sofielund)	18	177 764
Fosie (t.ex. Heleneholm och Lindängen)	24	176 970
Rosengård	12	146 353

Tjejer i områden där medelinkomsten är hög är med i en idrottsförening i mycket större utsträckning än tjejer i områden där medelinkomsten är låg. I Limhamn-Bunkeflo är 60 % av tjejerna med i en idrottsförening mot endast 12 % i Rosengård. Skillnaderna mellan de olika stadsdelarna är betydligt större bland tjejer än bland killar.

Även i andra kommuner, till exempel Stockholm och Huddinge är tjejer i höginkomstområden med i en idrottsförening i mycket högre grad än tjejer i låginkomstområden. I höginkomstområdet Stuvsta i Huddinge kommun är 54 % av tjejerna med i en idrottsförening och i höginkomstområdet Bromma i Stockholms stad är 57 % av tjejerna med i en idrottsförening. I låginkomstområdet Vårby i Huddinge kommun är endast 5 % med i en idrottsförening⁷¹. I låginkomstområdena Skärholmen är 14 % och i Rinkeby-Kista är 15 % av tjejerna i högstadiet med i en idrottsförening. Det två senaste nämnda stadsdelarna tillhör Stockholms stad.

⁷¹ Medelinkomsten i Vårby är 225 000 kr och i Stuvsta 445 813 i åldersgruppen 35–64 år. I Bromma är medelinkomsten 505 107, i Skärholmen 244 987 och i Rinkeby-Kista 231 625 i åldersgrupperna 35–64 år.

9. Deltagande i förening utifrån olika socioekonomiska grupper

I det här kapitlet presenteras i vilken grad ungdomar i olika socioekonomiska grupper är med i en förening.

Ung livsstil har sedan 30 år visat att barn och ungdomar i de högre socioekonomiska grupperna är med i en förening totalt och i en idrottsförening i högre grad än ungdomar i de lägre socioekonomiska grupperna⁷². Är ungdomar i olika socioekonomiska grupper i Malmö med i en förening i samma utsträckning? I tabell 28 ger vi svar på frågan. Till socioekonomisk grupp 1 för de som bor i villa och där familjen har tillgång till bil, båt (som man kan sova i) och sommarstuga. Socioekonomisk grupp 5 består av dem som bor i hyreshus och inte har tillgång till varken bil, båt eller sommarstuga. För en närmare definition av de socioekonomiska grupperna, se kapitel 3.

Tabell 28. Andelen (%) i olika socioekonomiska grupper som är med i en förening totalt samt i idrottsförening utifrån kön. Högstadiet. Malmö.

	1	2	3	4	5	Signifikant	Sign. efter kontroll för #
Medlem i förening							
Killar	64	69	60	43	46	***	***
Tjejer	69	47	40	27	19	***	**
Medlem i idrottsförening							
Killar	64	67	56	39	42	***	***
Tjejer	62	42	35	20	14	***	***

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001 Ns= ej signifikant # utländsk bakgrund

Ungdomar i högre socioekonomiska grupper är med i förening totalt och i idrottsförening i större utsträckning än de i lägre socioekonomiska grupper i Malmö liksom i alla andra kommuner vi undersökt⁷³. Observera speciellt att skillnaderna bland tjejer är mycket stora. Något mer än sextio procent (62 %) av tjejerna i socioekonomisk grupp 1 mot endast 14 % av tjejerna i socioekonomisk grupp 5 är med i en idrottsförening. De signifikanta skillnaderna kvarstår även om vi kontrollerar för utländsk bakgrund.

I tabell 29 visar vi hur andelen medlemmar varierar med socioekonomisk bakgrund bland de som liksom sina föräldrar är födda i Sverige.

Tabell 29. Andelen (%) i olika socioekonomiska grupper som är medlemmar i en idrottsförening bland de ungdomar som liksom sina föräldrar är födda i Sverige utifrån kön. Högstadiet. Malmö.

	1	2	3	4	5	Sign. nivå
Killar	70	75	57	44	45	***
Tjejer	#	49	55	29	27	*

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001 Ns= ej signifikant. # för få i gruppen

Det finns tydliga skillnader mellan ungdomar med olika socioekonomisk bakgrund när det gäller att vara med i en idrottsförening även bland dem som liksom sina föräldrar är födda i Sverige.

⁷² Se t.ex. Blomdahl m.fl., **Folkrelserna och folket**, Kapitel 5. Se också den kommande rapporten Blomdahl/Elofsson/Lengheden/Åkesson, **Barn- och ungdomsrörelsens sociala struktur – en utmaning för idrottsrörelsen och ...**

⁷³ Se t.ex. Blomdahl/Elofsson, Lengheden/Åkesson, "Segrar föreningslivet"? i Myndigheten för ungdom- och civilsamhällesfrågor, **FOKUS 14**. För en närmare analys av skillnaderna mellan de olika socioekonomiska grupperna se Blomdahl/Elofsson, **Hur många motionerar/idrottare för lite och vilka är dom?**, sid. 96–103.

10. Deltagande i förening utifrån svensk respektive utländsk bakgrund

I kapitlet presenteras i vilken utsträckning de med svensk respektive utländsk bakgrund är med i föreningar.

10.1 Inledning

Redan 1990 skrev vi följande i forskningsrapporten *Folkrörelserna och folket*: ”Vi ser att de ungdomar vars båda föräldrar är födda utomlands är medlemmar i förening i betydligt mindre grad än de som har en förälder som är född i Sverige respektive de vars båda föräldrar är födda i Sverige”⁷⁴. Finns samma skillnader idag?

Inom samhällsvetenskaperna råder det delade meningar om det är rimligt att jämföra de med svensk respektive utländsk bakgrund utan kontroll för relevanta bakgrundsvariabler när levnadsförhållanden ska beskrivas. En rad studier har liksom denna visat att de med utländsk bakgrund i Sverige har en lägre samhällsställning än vad de med svensk bakgrund har. Med lägre samhällsställning följer vanligtvis sämre levnadsvillkor och mindre deltagande och delaktighet i exempelvis föreningsliv och musikskola/kulturskola och högre besöksfrekvens på fritidsgård och parklek⁷⁵. Det förefaller därför viktigt vid jämförelser mellan ungdomar med utländsk bakgrund och svensk bakgrund att kontrollera för samhällsställning.

En invändning mot ovanstående resonemang är att de med utländsk bakgrund i sina hemländer tillhörde en högre socioekonomisk grupp än vad de gör i Sverige och/eller har en högre utbildning än vad de med svensk bakgrund har som klassificeras i samma socioekonomiska grupper. De skulle därför i högre grad än de med svensk bakgrund i de lägre socioekonomiska grupperna vara bärare av en instrumentell fritidsstil⁷⁶. Därför skulle det vara felaktigt att jämföra fritidsvanor för dem och för de med svensk bakgrund i samma socioekonomiska grupp. Kontrollerar man för samhällsställning underskattas de eventuella skillnader som finns menar kritikerna. Motargumentet är att det finns en ganska stor risk om man underlåter detta, att man överskattar eventuella skillnader eftersom man inte i tillräcklig utsträckning tar hänsyn till den speciella situation de med utländsk bakgrund har i Sverige. Vi väljer därför i denna rapport att redovisa resultat både utan och med kontroll för socioekonomisk bakgrund.

⁷⁴ Blomdahl m.fl. *Folkrörelsernas och folket*, sid. 115. Resultaten bygger på vår första stora studie 1985. I denna studie ingick 7 582 barn och ungdomar. Bortfallet i studien är under 10 %.

⁷⁵ Se t.ex. Blomdahl, U, *Fritids- och kulturvanor i Eskilstuna*, Blomdahl/Claeson, *Fritidsgården – dess besökare och framtid*, SCB, *Fritid*, 1976–2002.

⁷⁶ För en definition och diskussion av begreppen instrumentell och expressiv fritidsstil se: kapitel 16.3, Blomdahl, U, *Fritidsaktiviteternas kumulativitet*, sid. 18–25.

10.2 Svensk och utländsk bakgrund

I tabell 30 redovisas i vilken utsträckning ungdomar med svensk respektive utländsk bakgrund är med i förening totalt och i en idrottsförening.

Tabell 30. Andelen (%) ungdomar med svensk respektive utländsk bakgrund som är med i förening och idrottsförening utifrån kön. Högstadiet. Malmö.

	Svensk bakgrund	Ganska stark svensk bakgrund #	Andra generat.	Första generat.	Sign. nivå	Sign. nivå efter kontroll för ek. resurser
Medlem i förening						
Killar	67	58	53	44	***	***
Tjejer	55	47	24	22	***	***
Medlem i idrottsförening						
Killar	65	53	51	40	***	***
Tjejer	49	39	19	18	***	***

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001 Ns= ej signifikant

Ganska stark svensk bakgrund innefattar: föräldrarna födda i Sverige – barnet fött utomlands, en av föräldrarna född i Sverige – barnet fött i Sverige, en av föräldrarna född i Sverige – barnet fött utomlands

Högstadieungdomar med utländsk bakgrund deltar mindre i föreningar totalt och i en idrottsförening än de med svensk bakgrund. Tjejer som är första och andra generationens invandrare deltar minst i föreningslivet, i Malmö liksom i andra kommuner⁷⁷. De signifikanta skillnaderna kvarstår även efter kontroll för socioekonomisk bakgrund.

10.3 Antal år i Sverige

Antal år i Sverige har visat sig ha betydelse för till exempel skolframgång⁷⁸. Resultaten visar till exempel att de som är relativt nyanlända har svårare att få behörighet till gymnasiet. Det är också rimligt att anta att hur länge man har varit i Sverige har betydelse för i vilken utsträckning man deltar i idrottsrörelsen och kulturskolan. I denna studie har vi frågat första generationens invandrarungdomar i högstadiet hur många år de har varit i Sverige. Över 520 ungdomar är födda utomlands. Samtliga har kategoriserats i följande tre grupper:

- Varit i Sverige 0–4 år (141 ungdomar)
- Varit i Sverige 5–8 år (128 ungdomar)
- Varit i Sverige 9 år eller mer (180 ungdomar)

Tidigare har vi redovisat att det finns ett starkt samband mellan socioekonomisk bakgrund och medlemskap i en idrottsförening. I tabell 31 visar vi sambandet mellan socioekonomisk bakgrund och antal år i Sverige.

⁷⁷ För en analys av varför tjejer med utländsk bakgrund deltar minst se Blomdahl/Elofsson, Hur många motionerar/ idrottar för lite och vilka är dom?, sid. 103–107.

⁷⁸ Se t.ex. skolverket <https://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/statistik-i-tabeller/grundskola,deras-databas-SiRiS> http://sirir.skolverket.se/siris/ris.elever_gr.rapport

Tabell 31. Socioekonomisk bakgrund bland de utomlandsfödda ungdomarna som har varit i Sverige olika lång tid i jämförelse med "alla födda i Sverige" respektive de som liksom sina föräldrar är födda i Sverige. %. Högstadiet. Malmö.

	Socioekonomisk grupp 1+2	Socioekonomisk grupp 4+5
Varit i Sverige 0–4 år	11	55
Varit i Sverige 5–8 år	12	43
Varit i Sverige 9 år eller mer	24	32
Alla födda i Sverige	16	44
Barnet och föräldrarna födda i Sverige	30	18

Antal år som ungdomar födda utomlands bott i Sverige påverkar socioekonomisk tillhörighet – ju kortare tid i Sverige desto mer förekommande är det att ungdomarna tillhör grupp 4 och 5. De som varit i Sverige mer än 9 år kommer i dubbelt så stor utsträckning som de som varit i Sverige kortare tid från familjer i socioekonomisk grupp 1 och 2. Något mer än hälften (55 %) av de ungdomar som varit i Sverige 4 år eller mindre tillhör socioekonomisk grupp 4 och 5. Motsvarande för ungdomar som liksom sina föräldrar är födda i Sverige är 18 %.

I tabell 32 visas i vilken utsträckning ungdomar som varit i Sverige olika länge är med i en idrottsförening.

Tabell 32. Andelen (%) utlandsfödda ungdomar som varit i Sverige olika länge som är med i en idrottsförening. Malmö. Högstadiet.

	Killar	Tjejer
Varit i Sverige 0–4 år	29	15
Varit i Sverige 5–8 år	47	14
Varit i Sverige 9 år eller mer	47	28
Alla födda i Sverige	57	34
Barnet och föräldrarna födda i Sverige	65	49

Tjejer oberoende av ankomstår till Sverige är med i en idrottsförening i mindre utsträckning än killar.

Killar som har varit en kort period i Sverige är med i en idrottsförening i mindre utsträckning än både de som har varit här 5-8 år och de som har varit i Sverige mer än 9 år. Tjejer som varit här 9 år eller mer är med dubbelt så mycket som tjejer som varit här 8 år eller kortare. De som är födda i Sverige är mer med i en idrottsförening än de som är födda utomlands. Observeras ska dock att utomlandsfödda killar som varit i Sverige 5 år eller mer är i högre utsträckning med i en idrottsförening än tjejer som är födda i Sverige.

10.4 Från olika regioner

I de tidigare analyserna av sambanden mellan utländsk bakgrund och deltagande i idrottsförening har alla som är födda utanför Sverige (första generationens invandrare) behandlats som en grupp. Det hade naturligtvis varit av stort intresse att kunna visa hur stor andel av första generationens invandrare från alla olika länder som är med i en idrottsförening. Tyvärr går inte detta beroende på att det är för få ungdomar, även i vår stora studie, som kommer från de flesta enskilda länderna. Vi tvingas istället slå ihop enskilda näraliggande länder till regioner. Eftersom vi anser att det är absolut nödvändigt att redovisa resultaten uppdelat på pojkar och flickor tvingas vi i vissa fall arbeta med stora regioner. Vi är naturligtvis medvetna om att livsvillkoren kan skilja sig mellan de länder som vi slår ihop till regioner. Man måste också observera att det kan finnas skillnader inom olika länder beroende på vilket område man kommer från och föräldrarnas

utbildning. Detta kan vi dock inte göra mycket åt inom ramen för den här rapporten. Vi är också medvetna om att sammanslagningen av länder till regioner kan diskuteras. Vi kommer att arbeta med följande regioner:

Tabell 33. Födelseregion för de ungdomar som inte är födda i Sverige. Antal samt andel av samtliga utlandsfödda. Högstadiet. Malmö.

	Antal individer	Procent av de utomlandsfödda
Norden	81	19
Övriga Västeuropa + USA	43	10
Österuropa	78	19
Latinamerika	10	2
Asien (ej Afghanistan)	30	7
Afrika (ej Syrien och Libanon)	46	11
Turkiet/Libanon/Syrien/Jordanien/Palestina/Kurdistan/Libyen	42	10
Iran/Irak/Afghanistan	99	23

Ungefär 45 % av de utlandsfödda är från Europa. Det är för få ungdomar från Latinamerika för att resultatet ska kunna presenteras.

Det kulturella och sociala avståndet till Sverige antas av många forskare och utredare ha betydelse för att i vilken utsträckning institutioner/verksamheter i Sverige erövrar⁷⁹. Om vi följer antagandet skulle de från Europa vara med i en idrottsförening i större utsträckning än de som kommer från övriga världen. I tabell 34 visar vi i vilken utsträckning killar respektive tjejer födda i Europa i jämförelse med de födda utanför Europa är med i en idrottsförening.

Tabell 34. Andelen (%) som är med i en idrottsförening bland utlandsfödda ungdomar som är födda i Europa respektive utanför Europa utifrån kön. Högstadiet. Malmö.

	Killar	Tjejer
Född i Europa utanför Sverige	46	27
Född utanför Europa	34	13
Födda i Sverige	57	34
Födda i Sverige av föräldrar födda i Sverige	65	49
Födda i Sverige av föräldrar födda i Sverige i socioekonomiska grupper 4+5	44	29

Vi ser att killar respektive tjejer som är födda i Europa deltar mer i en idrottsförening än killar respektive tjejer som är födda utanför Europa. Deltagandet bland ungdomar som är födda i Europa ligger på ungefär samma nivå som bland ungdomar med svensk bakgrund och bland dem som kommer från familjer som tillhör socioekonomiska grupperna 4 och 5. Observeras ska speciellt att endast 13 % av tjejerna födda utanför Europa är med i en idrottsförening.

Finns det då någon skillnad när det gäller medlemskap i en idrottsförening mellan de som kommer från olika regioner? I tabell 35 visas detta.

⁷⁹ Se te.x. Ålund, A, Skyddsmurar. Etnicitet och klass i invandrarsammanhang

Tabell 35. Andelen (%) ungdomar som är med i en idrottsförening i relation till födelseregion utifrån kön. Högstadiet. Malmö.

	Killar	Tjejer
Norden (ej Sverige)	50	33
Övriga Västeuropa + USA	64	20
Österuropa	38	24
Övriga Afrika	39	5
Övriga Asien	20	25
Turkiet/Libanon/Syrien/Jordanien/Palestina/Kurdistan/Libyen	39	8
Iran/Irak/Afghanistan/Afghanistan	33	14
Födda i Sverige (alla)	57	34
Födda i Sverige av föräldrar födda i Sverige	65	49
Födda i Sverige av föräldrar födda i Sverige i socioekonomisk grupper 4+5	44	29

Killar från samtliga regioner, med undantag av övriga Västeuropa, är mindre med i en idrottsförening än ungdomar födda i Sverige och framför allt än ungdomar som liksom sina föräldrar är födda i Sverige.

Tjejer födda i olika regioner utanför Sverige är, med undantag av dem som är födda i Norden (ej Sverige), mindre med i en idrottsförening än tjejer födda i Sverige. Detta gäller även när man jämför med tjejer födda i Sverige av föräldrar också födda i Sverige i de socioekonomiska grupperna 4 och 5.

Som tidigare diskuterats spelar socioekonomisk bakgrund en central roll när det gäller medlemskap i idrottsförening. Tyvärr är grupperna alltför små för att det ska vara möjligt att studera hur medlemskap i idrottsförening inom de olika grupperna varierar med socioekonomisk bakgrund. För att ändå ge en viss bild av vilken betydelse denna kan ha presenteras andel medlemmar i idrottsförening tillsammans med uppgifter kring den socioekonomiska sammansättningen för respektive grupp i tabell 36.

Tabell 36. Andelen (%) medlemmar i idrottsförening bland ungdomar födda utomlands utifrån kön samt andel (%) från familjer i socioekonomisk grupp 1 och 2 respektive socioekonomisk grupp 4 och 5 från olika regioner. Högstadiet. Malmö.

	Medlem i idrottsförening		Socioekonomiska resurser	
	Killar	Tjejer	Stora ekonomiska resurser Grupp 1+2	Små ekonomiska resurser Grupp 4+5
Norden (ej Sverige)	50	33	30	26
Övriga Västeuropa + USA	64	20	24	26
"Österuropa"	38	24	24	31
Övriga Afrika	39	5	6	69
Övriga Asien	20	25	16	34
Turkiet/Libanon/Syrien/Jordanien/ Palestina/Kurdistan/	39	8	4	54
Iran/Irak/Afghanistan	33	14	8	60
Födda i Sverige (alla)	57	34	16	44
Födda i Sverige av föräldrar födda i Sverige	65	49	30	18
Födda i Sverige av föräldrar födda i Sverige i socioekonomisk grupper 4+5	44	29		

Vi ser att killar från regioner där ganska många tillhör socioekonomisk grupp 1 och 2 i Sverige, det vill säga Norden och övriga Västeuropa, deltar mest i en idrottsförening. För övrigt finns inga tydliga samband mellan andelen killar i idrottsförening från familjer i olika regioner med skild socioekonomisk bakgrund i Sverige.

Tjejer från regioner där många familjer har små ekonomiska resurser i Sverige, det vill säga övriga Afrika, Turkiet/Libanon/Syrien/Jordanien/Palestina/Kurdistan samt Iran/Irak/Afghanistan deltar i mycket liten utsträckning i en idrottsförening.

Antalet utomlandsfödda ungdomar från några enskilda länder är så stort att vi i tabell 37 redovisar i vilken utsträckning de är med i förening⁸⁰.

Tabell 37. Andelen (%) i förening totalt och i idrottsförening bland ungdomar som själva är födda i olika länder utifrån kön. Högstadiet. Malmö.

	Danmark (n=68)		Irak (n=76)		Somalia (n=28)		Född utomlands. (n=482) alla		Född Sverige (n= 1577) alla		Född i Sverige av föräldrar födda i Sverige (n= 682)	
	K	Tj	K	Tj	K	Tj	K	Tj	K	Tj	K	Tj
Medlem i förening	46	32	39	19	42	0	44	22	60	40	67	55
Medlem i idrottsförening	42	26	31	14	42	0	40	18	57	34	65	49

K=Kille. Tj=Tjej

Låt oss först konstatera att killar födda i Danmark, Irak och Somalia är med i förening i mindre utsträckning än alla de som är födda i Sverige och framförallt mindre än de killar som liksom sina föräldrar är födda i Sverige. Minst med är killar från Irak (19 %) och mest med killar som liksom sina föräldrar är födda i Sverige (67 %).

Tjejer födda utomlands är mindre med i förening än tjejer som är födda i Sverige men framför allt än tjejer som liksom sina föräldrar är födda i Sverige. Tjejer från Danmark är med i en idrottsförening i större utsträckning än tjejer från Irak och Somalia. Ingen av

⁸⁰ Dessa ungdomar har också föräldrar som är födda utomlands.

tjejerna från Somalia och endast 19 % av tjejerna från Irak är med i förening jämfört med 55 % av tjejerna som liksom sina föräldrar är födda i Sverige. Observeras ska även att tjejer födda i Danmark är mindre med i förening än både alla tjejer som är födda i Sverige och de tjejer som liksom sina föräldrar är födda i Sverige.

11. Deltagande i förening beroende på skolframgång

I det här kapitlet redovisas i vilken utsträckning ungdomar med olika skolframgång är med i en idrottsförening⁸¹. Redan 1939 års ungdomsutredning påpekade att ungdomar med god skolframgång sökte sig till föreningslivet i högre grad än ungdomar med mindre god skolframgång⁸².

Alla studier i samtliga kommuner i Ung livsstil visar att det finns ett starkt samband mellan skolframgång (skolbetyg) och deltagande i förening⁸³. Är det också så i Malmö? Tabell 38 ger svaret.

Tabell 38. Andelen (%) med i förening totalt (idrottsförening + annan förening) och idrottsförening i relation till skolbetyg utifrån kön. Högstadiet. Malmö.

	Höga betyg	Ganska höga betyg	Varken höga eller låga	Ganska låga betyg	Låga betyg	Sign. nivå	Sign. nivå efter kontroll för socioekonomisk bakgrund
Medlem i förening totalt							
Killar	67	70	62	56	37	***	***
Tjejer	55	45	39	35	15	***	Ns
Medlem i idrottsförening							
Killar	64	65	60	53	34	***	**
Tjejer	49	40	34	28	8	***	Ns

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001, Ns= ej signifikant

Högstadiungdomar med höga betyg är med i förening totalt och i en idrottsförening i mycket större utsträckning än de med låga betyg⁸⁴. Till exempel gäller att 55 % av tjejer med höga skolbetyg och endast 8 % av de med låga skolbetyg är med i en idrottsförening. Minst med i både förening totalt och i idrottsförening är tjejer med låga betyg. Samma mönster återfinns i övriga kommuner.

Speciellt ska noteras att sambanden kvarstår bland killar även efter kontroll för socioekonomisk bakgrund, däremot försvinner sambanden bland tjejer.

I tabell 39 visas i vilken utsträckning de med olika betyg i olika socioekonomiska grupper som är med i en förening totalt och i en idrottsförening. För att underlaget ska bli tillräckligt stort har socioekonomisk grupp 1 och 2 liksom 4 och 5 slagits samman.

81 Eleverna delas i fem olika grupper utifrån betyg. Det är alltså 20 % av eleverna i varje grupp.

82 SOU 1947:12, **Ungdomens fritidsverksamhet**.

83 Se t.ex. Blomdahl/Elofsson, **Fritids- och kulturvanor i Eskilstuna**, kapitel 9. Blomdahl/Claesson, **Fritidsgården dess besökare och framtid**, kapitel 10.

84 För analys se, Blomdahl/Elofsson, **Hur många motionerar/idrottare för lite och vilka är dom?** Ung livsstil kan också visa att tjejer i gymnasiet som går på yrkesförberedande program är de som minst är med i en idrottsförening och minst fysiskt aktiva.

Tabell 39. Andel (%) medlemmar i förening totalt och idrottsförening i relation till skolbetyg inom olika socioekonomiska grupper utifrån kön. Högstadiet. Malmö

	Höga betyg	Ganska höga betyg	Varken höga eller låga	Ganska låga betyg	Låga betyg	Sign. nivå
Socioekonomisk grupp 1 och 2						
Medlem i förening totalt						
Killar	80	72	63	65	54	**
Tjejer	56	56	46	48	26	*
Medlem i idrottsförening						
Killar	80	70	61	62	46	**
Tjejer	51	51	40	44	21	*
Socioekonomisk grupp 3						
Medlem i förening totalt						
Killar	72	72	63	60	37	***
Tjejer	60	49	41	37	16	***
Medlem i idrottsförening						
Killar	67	66	61	57	37	***
Tjejer	55	45	35	31	6	***
Socioekonomisk grupp 4 och 5						
Medlem i förening totalt						
Killar	#	63	60	45	31	**
Tjejer	43	21	30	29	12	**
Medlem i idrottsförening						
Killar	#	51	58	42	27	**
Tjejer	36	15	25	20	7	**

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001, Ns= ej signifikant, # för få i gruppen

Resultaten ovan visar att det finns en tydlig koppling mellan betyg och medlemskap i en idrottsförening även inom de olika socioekonomiska grupperna. Samtidigt kan vi notera, att oberoende av betygsnivån finns en tydlig koppling till socioekonomisk bakgrund, ungdomar som har högre socioekonomisk bakgrund är i högre utsträckning med i en idrottsförening oberoende av betygsnivå.

12. Vilka bakgrundsvariabler har starkast samband med att delta i idrottsförening?

Analyserna av sambanden mellan medlemskap i idrottsförening och olika bakgrundsvariabler som presenterats tidigare är bivariata, det vill säga utan kontroll för övriga bakgrundsvariabler. Detta innebär vissa problem när man vill få en närmare förståelse för hur de olika bakgrundsvariablerna mer ”direkt” inverkar eftersom det i vissa fall finns tydliga samband mellan dem. Det finns till exempel en tydlig koppling mellan grad av utländsk bakgrund och familjens socioekonomiska bakgrund. Ungdomar med utländsk bakgrund kommer i större utsträckning från familjer med lägre socioekonomisk bakgrund än vad ungdomar med svensk bakgrund gör. Bakom skillnader mellan olika stadsdelar döljer sig i mer eller mindre utsträckning olikheter beroende på bland annat skillnader kopplat till familjernas socioekonomiska bakgrund liksom andel ungdomar med utländsk bakgrund. I det senare fallet kan detta – i mer eller mindre utsträckning – vara en förklaring till de skillnader som framträder.

För att få en klarare bild av vilka bakgrunds faktorer som främst påverkar medlemskap i idrottsförening har vi gjort en multipel diskriminantanalys. Detta innebär att man studerar samband med olika variabler efter kontroll för övriga. Med tanke på den centrala roll kön spelar görs analyserna separat för killar och tjejer. Som oberoende variabler ingår årskurs, familjesituation, förtroende för föräldrar (vilket ger en bild av relationen till dem), familjens socioekonomiska bakgrund, svensk respektive utländsk bakgrund samt stadsdel.

I tabell 40 presenteras förekomst av signifikanta samband från denna analys – vilket ger en bild av vilka faktorer som kan tänkas mer ”direkt” påverka deltagandet i idrottsförening.

Tabell 40. Medlem i idrottsförening. Samband med social bakgrund. Resultat från diskriminantanalys efter kön – förekomst av signifikanta samband samt förklaringsgrad (R^2). Högstadiet. Malmö.

Variabel	Killar	Tjejer
Förklaringsgrad (R^2)	8.4	14.0
Årskurs		*
Familjesituation	+	
Förtroende för föräldrar	*	
Socioekonomiska bakgrund	**	+
Utländsk bakgrund		***
Stadsdel	**	***

+ $p < 0.10$; * $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; *** $p < 0.001$.

Resultaten skiljer sig till stora delar mellan killar och tjejer. Ett gemensamt drag är dock att det finns ett ”direkt” samband med stadsdel. Det finns skillnader mellan de olika stadsdelarna som inte helt kan återföras till olikheter när det gäller sociodemografisk bakgrund. I övrigt slår social bakgrund igenom på olika sätt för killar och tjejer.

Bland killar är det förtroende för föräldrar och socioekonomisk bakgrund som främst har en ”direkt” inverkan på medlemskap i idrottsförening. Bland tjejer är det årskurs och grad av utländsk bakgrund. De tidigare presenterade resultaten ger en bild av hur dessa samband ser ut.

13. Uppdrag i förening

I det här kapitlet presenteras i vilken utsträckning ungdomar har uppdrag i föreningar.

När det gäller **delaktighet** formuleras följande i fritidsförvaltningens nämndsbudget 2017: ”Fritidsnämnden ska utveckla och anpassa dialogen med Malmös unga och med föreningslivet för att öka delaktighet och inflytande”⁸⁵.

I och med fritidsnämndens mål är det därmed intressant att undersöka i vilken utsträckning ungdomar har uppdrag i någon förening. Detta samt resultat från 1996 presenteras i tabell 41 för att ge en bild av hur utvecklingen sett ut över tid.

Tabell 41. Andel (%) av samtliga ungdomar i studien som har någon form av uppdrag i förening utifrån kön åren 1996 och 2015. Högstadiet. Malmö.

	1996		2015	
	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer
Med i styrelse	2	3	2,5	2
Ingår i arbetsgrupp/kommitté	1	2	7	5
Hjälper till vid möten/tävling	11	14	10	8
Ledare/tränare	4	6	9	7
Uppdrag totalt	17	24	22	16

Vi konstaterar att det är få ungdomar i Malmö, liksom i övriga kommuner, som har styrelseuppdrag i någon förening. Andelen som ingår i någon arbetsgrupp/kommitté har ökat sedan 1996. Bland killar har andelen som är tränare/ledare ökat medan bland tjejer har andelen som hjälper till vid möten/tävlingar minskat.

Andelen högstadieelever som har tunga uppdrag, det vill säga är med i styrelse, ingår i arbetsgrupp/kommitté eller är ledare/tränare har mellan 1996 och 2015 ökat i Malmö, både bland killar och tjejer.

När det gäller uppdrag totalt är det fler killar som har uppdrag 2015 än 1996. Det motsatta gäller bland tjejer.

⁸⁵ Malmö stad, Nämndsbudget 2017, Fritidsförvaltningen sid. 7.

14. Slutat i förening

I det här kapitlet presenteras hur stor andel ungdomar som slutat i någon förening under de senaste 12 månaderna och vad orsakerna är till att de slutat.

Hur många det är som slutat i någon förening under de senaste 12 månaderna redovisas nedan⁸⁶.

Tabell 42. Andel (%) av samtliga i studien som har slutat i någon förening totalt och i en idrottsförening under de senaste 12 månaderna utifrån kön. Högstadiet. Malmö.

	Killar	Tjejer	Totalt
Slutat i förening totalt	26	22	24
Slutat i idrottsförening	24	17	20

Fler killar än tjejer har slutat i en förening totalt och i en idrottsförening⁸⁷.

I tabell 43 visas vad enligt ungdomarna är orsakerna till att de slutat i en idrottsförening.

Tabell 43. Orsaker till att ungdomar i Malmö har slutat i en idrottsförening. Andel (%). Högstadiet. Malmö.

	Killar	Tjejer
Jag tröttnade	39	40
Andra intressen	32	33
Dåliga ledare	21	24
Jag bytte till en bättre klubb	17	12
Kompisar slutade	16	12
Jag har svårt att ta mig till träningen/träffar	13	14
Det är roligare med gym/styrketräning	11	15
Jag fick en idrottsskada	9	15
Jag kände att jag inte platsade längre	9	20
Fasta tider passar mig dåligt	5	10
För mycket tävling	4	8
Jag hade inte möjlighet att påverka klubben	3	6
För dyrt	3	11
Det är roligare med gruppträning (t.ex. dans/spinning/yoga)	3	6
Jag hade bara tid att delta i en förening	2	10
Ledaren/tränaren sa att jag inte platsade längre	2	3

Både bland killar och bland tjejer är de vanligaste orsakerna till att de slutat i en idrottsförening att ”de tröttnade”, ”andra intressen” och ”dåliga ledare”. Det är få av dem som har slutat som säger att det beror på direktutslagning, det vill säga att ledarna/tränaren sagt att de inte platsar längre. Ungdomar i Malmö skiljer sig obetydligt från ungdomar i övriga kommuner när det gäller huvudskälen till att de slutat i förening⁸⁸. I tabell 44 visas de vanligaste orsakerna till att killar respektive tjejer slutat i en idrottsförening.

⁸⁶ Observera att ungdomar kan sluta i en förening men ändå vara kvar i en annan förening.

⁸⁷ Av de killar som slutat i en förening är det 55 % som ändå är kvar i en annan idrottsförening i Malmö. Motsvarande andel bland tjejer är 43 %.

⁸⁸ I Ung livsstil på Facebook behandlas direktutslagning i idrottsförening, i lagidrott respektive individuell idrott, fotbolls-förening m.fl. idrotter. Där kan man också se likheter och skillnader när det gäller direktutslagning i de olika kommunerna.

Tabell 44. De vanligaste orsakerna till att killar respektive tjejer slutat i en idrottsförening. Högstadiet. Malmö.

Killar	%
Jag tröttnade	39
Andra intressen	32
Dåliga ledare	21
Kompisar slutade	16
Jag bytte till en bättre klubb	17
Tjejer	
Jag tröttnade	40
Andra intressen	33
Dåliga ledare	24
Jag kände att jag inte platsade längre	20
Det är roligare med gym/styrketräning	15
Jag fick en idrottsskada	15

Vi ser att skillnaderna mellan killar och tjejer är liten om vi ser till de vanligaste orsakerna till att de slutat. Både bland killar och bland tjejer handlar det om att de tröttnat, fått andra intressen och att man tycker att ledarna är dåliga.

De fjärde och femte vanligaste skälen till att man slutat skiljer sig dock åt mellan killar respektive tjejer. Killar anger ”kompisar slutade” och ”jag bytte till en bättre klubb”. Tjejerna anger ”jag kände att jag inte platsade längre”, ”det är roligare med gym/styrketräning” och ”jag fick en idrottsskada”⁸⁹. Intressant är att notera den stora könsskillnaden när det gäller upplevelsen av att man själv inte platsar. Detta är ett skäl som mer än dubbelt så många tjejer tar upp.

⁸⁹ Orsakerna till att ungdomar slutat i en idrottsförening på grund av idrottsskador i de olika kommunerna behandlas närmare i Stig Elofsson kommande rapport, Arbetsnamnet på rapporten är **Idrottsskador**.

15. Nyttjat idrotts- och motionsanläggningar

I det här kapitlet redovisas i vilken utsträckning killar och tjejer i Malmö besöker några av stadens idrotts- och motionsanläggningar på sin fritid.

15.1 Kön

I tabell 45 presenteras i vilken utsträckning ungdomar i högstadiet besökt några av stadens idrotts- och motionsanläggningar på sin fritid minst en gång, minst tre gånger samt minst åtta gånger under de senaste 4 veckorna.

Tabell 45. Andelen (%) som nyttjat idrotts- och motionsanläggningar minst en gång, minst tre gånger och minst åtta gånger under de senaste fyra veckorna på sin fritid. Högstadiet. Malmö.

	Killar	Tjejer	Totalt
Minst en gång			
Spontanidrottsanläggningar för fotboll, basket, volleyboll och innebandy	54	27***	40
Simhall	35	29 *	32
Utegyms	27	17***	22
Motionsspår	18	14 *	16
Ridanläggningar	5	12***	8
Minst tre gånger			
Spontanidrottsanläggningar för fotboll, basket, volleyboll och innebandy	43	17	30
Simhall	16	12	14
Utegyms	12	6	9
Motionsspår	8	5	7
Ridanläggningar	4	7	5
Minst åtta gånger			
Spontanidrottsanläggningar för fotboll, basket, volleyboll och innebandy	24	8	16
Simhall	6	4	5
Utegyms	3	1	2
Motionsspår	2	1	2
Ridanläggningar	1	4	2,5

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001 Ns= ej signifikant

Spontanidrottsanläggningar (för fotboll, basket, volleyboll, innebandy) och simhallar är de anläggningar som flest har nyttjat. Detta gäller oberoende vilket krav på nyttjande som ställs.

Noteras ska att killar, med undantag av ridanläggningar, är överrepresenterade på de undersökta anläggningarna. Undersökningarna visar också att killar är starkt överrepresenterade på skateanläggningar⁹⁰.

⁹⁰ Se t.ex. Blomdahl m.fl. Spontanidrott för vilka?

15.2 Socioekonomiska grupper

I tabell 46 visas i vilken grad ungdomar i olika socioekonomiska grupper besökt vissa av stadens idrotts- och motionsanläggningar⁹¹.

Tabell 46. Andelen (%) i olika socioekonomiska grupper som besökt olika idrotts- och motionsanläggningar minst en gång under de senaste 4 veckorna på sin fritid efter kön. Högstadiet. Malmö.

	1	2	3	4	5	Sign. nivå
Simhall						
Killar	36	37	33	37	31	Ns
Tjejer	46	31	32	25	22	**
Gym ute						
Killar	30	29	26	25	31	Ns
Tjejer	8	16	17	19	14	Ns
Ridanläggning						
Killar	12	7	4	6	8	Ns
Tjejer	31	14	15	5	9	**
Spontanidrottsplatser						
Killar	76	59	52	51	51	Ns
Tjejer	39	34	24	26	22	*
Motionsspår						
Killar	27	23	16	15	18	*
Tjejer	23	13	15	14	7	Ns

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001 Ns= ej signifikant

Bland killar i olika socioekonomiska grupper får vi få signifikanta skillnader när det gäller att besöka idrotts- och motionsanläggningar. Killar i de högre socioekonomiska grupperna nyttjar motionsspår mer än killar i de lägre socioekonomiska grupperna. Det ska också noteras att killar i socioekonomisk grupp 1 är de som mest nyttjar ridanläggningar och spontanidrottsplatser.

Tjejer i de högre socioekonomiska grupperna nyttjar i signifikant högre grad än tjejer i de lägre socioekonomiska grupperna simhall, ridanläggning, spontanidrottsplatser och motionsspår (dock ej signifikant). **Bland tjejer är kopplingen till socioekonomisk bakgrund alltså mycket tydlig.**

⁹¹ I tabell B 8 i bilagan presenteras de som besökt anläggningarna minst 3 gånger under de senaste 4 veckorna.

15.3 Svensk respektive utländsk bakgrund

I tabell 47 visas i vilken utsträckning de med svensk respektive utländsk bakgrund nyttjat idrotts- och motionsanläggningar⁹².

Tabell 47. Andelen (%) med svensk respektive utländsk bakgrund som besökt olika idrotts- och motionsanläggningar minst 1 gång under de senaste 4 veckorna på sin fritid utifrån kön. Högstadiet, Malmö⁹³.

	Svensk bakgrund	Ganska stark svensk bakgrund #	Andra generat.	Första generat.	Sign. nivå
Simhall					
Killar	28	35	39	42	*
Tjejer	27	29	31	31	Ns
Gym ute					
Killar	24	26	28	31	Ns
Tjejer	15	16	15	24	**
Ridanläggning					
Tjejer	19	13	6	9	***
Spontanidrottsplatser					
Killar	57	54	50	52	Ns
Tjejer	28	26	23	32	Ns
Motionsspår					
Killar	18	18	17	18	Ns
Tjejer	14	14	13	15	Ns

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001 Ns= ej signifikant

Ganska stark svensk bakgrund innefattar: föräldrarna födda i Sverige – barnet fött utomlands, en av föräldrarna född i Sverige – barnet fött i Sverige, en av föräldrarna född i Sverige – barnet fött utomlands

Sammantaget gäller att kopplingen till utländsk bakgrund är svag. I de flesta fall är skillnaderna mellan de med svensk respektive utländsk bakgrund ganska marginell.

Vi ser dock att killar med utländsk bakgrund besöker simhallar i högre grad än killar med svensk bakgrund. Detta framkommer också i Elofssons och Åkessons stora simhallsundersökning⁹⁴.

Bland tjejer ser vi att de med svensk bakgrund nyttjar ridanläggningar mest och de i första generationen invandrare nyttjar utegym mera.

⁹² I tabell B 9 i bilagan presenteras de som besökt anläggningarna minst 3 gånger under de senaste 4 veckorna.

⁹³ Det är så få killar som rider att vi avstår ifrån att redovisa det på besök på ridanläggning.

⁹⁴ Elofsson/Åkesson, **Vilka barn och ungdomar besöker simhall?** t.ex. sid 11.

16. Utomstående i fritids- och kulturutbudet

I det här kapitlet presenteras hur stor andelen av högstadieungdomar i Malmö som idag inte tar del av det offentligt subventionerade fritidsutbudet.

16.1 Begreppet utomstående

Malmö stad har som mål att unga Malmöbor ska få möjlighet till utveckling med hjälp av ett meningsfullt fritids- och kulturliv. Syftet med det här kapitlet är att undersöka hur stor andel av barn och ungdomar som inte kontinuerligt deltar i det offentligt subventionerade fritidsutbudet, det vill säga är utomstående. Det innebär att målet är att undersöka en så stor del av det offentligt subventionerade utbudet som möjligt. Följande verksamheter ingår i det sammanfattande måttet för nyttjande av det offentligt subventionerade fritidsutbudet⁹⁵.

- Förening (idrottsförening och övriga föreningslivet)
- Kulturskolan
- Fritidsgårdar och liknande mötesplatser
- Bibliotek
- Simhall

Dessa verksamheter täckte minst 85 % av nettokostnaderna för kultur- och fritidsverksamhet för barn och ungdomar i Malmö.

16.2 Vilka är utomstående?

Vilka räknas då som utomstående? Mellanstadieelever som inte senaste veckan har deltagit i någon av verksamheterna är utomstående enligt den definition vi arbetar med i Ung livsstil. Mellanstadiet är inte undersökt i Malmö.

I högstadiet och i gymnasiet gäller frågan om deltagande de senaste fyra veckorna. De som har deltagit mindre än fyra gånger de senaste fyra veckorna i någon av de enskilda verksamheterna eller inte sammanlagt har deltagit minst fyra gånger i de fem verksamheterna definieras som utomstående. Den som har varit på bibliotek en gång och fritidsgård tre gånger är alltså inte utomstående enligt Ung livsstils definition.

16.3 Instrumentella och expressiva fritidsaktiviteter

1939 års ungdomskommitté delar in fritidsaktiviteterna i slutna och öppna⁹⁶. Den slutna verksamheten (syftar på föreningsliv och andra liknande verksamheter) riktar sig enligt kommittén till dem som målmedvetet går in för att ägna sig åt en viss bestämd uppgift, antingen den är av praktisk eller teoretiskt slag. Den öppna verksamheten definieras av kommittén i förhållande till de slutna. Kommittén menar att den öppna verksamheten ställer mindre krav på förhandsplanering och ihållande intresse och är därmed av mindre förpliktande karaktär för deltagarna. Ungdomskommittén menar också att den öppna verksamheten utmärks av dess fria karaktär.

⁹⁵ Förening är självklart inte någon kommunal verksamhet. Föreningslivet subventioneras dock av det offentliga.

⁹⁶ Med fritid avses den tid som finns utanför skolan och lönearbetet. Både de verksamheterna som kommunalt benämns fritidsaktiviteter och kulturaktiviteter rymms alltså inom begreppet fritid.

Sociologiprofessorn Erik Allardt delar in fritidsaktiviteterna i instrumentella respektive expressiva⁹⁷. Vi har senare utvecklat Allards definitioner. Utmärkande för instrumentella aktiviteter är att de är organiserade, att deltagarna måste underordna sig bestämda och klart uttalade såväl kort- som långsiktiga mål, att de är strukturerade och fordrande samt att aktiviteten är organiserad som en undervisningssituation. Till instrumentella aktiviteter för vi föreningar och kulturskolan⁹⁸. Utmärkande för en expressiv fritidsaktivitet är bl. a att deltagarna kan komma och gå som de vill, välja kortsiktiga mål samt bestämma vad de vill göra. Till expressiva aktiviteter för vi fritidsgård, bibliotek och simhall.

Ungdomskommitténs begrepp sluten verksamhet och vårt begrepp instrumentella verksamheter har alltså stora likheter liksom kommitténs begrepp öppen verksamhet och vårt begrepp expressiv verksamhet.

De tre öppna verksamheterna fritidsgård, simhall och bibliotek värderas olika i den politiska processen. Biblioteken värderas högt bland annat av skälet att de kan bidra till ett ökat läsintresse och medborgerlig bildning. Simhallen ses som en viktig resurs i folkhälsoarbetet. Fritidsgårdarna har inte samma höga status som de två övriga öppna verksamheterna.

16.4 Hur många är utomstående?

I tabell 48 presenteras hur stor andel av högstadiel elever i olika kommuner som är utomstående i dels instrumentella aktiviteter (idrottsförening, annan förening och kulturskola) dels utomstående totalt (idrottsförening, annan förening, bibliotek, kulturskola, simhall samt fritidsgård).

Tabell 48. Andelen (%) utomstående i instrumentella aktiviteter (idrottsförening, annan förening och kulturskola) och utomstående totalt i olika kommuner. Högstadiet.

	Kalmar	Jönköping	Helsingborg	Malmö	Huddinge	Täby
Utomstående instrumentella aktiviteter	35	34	43	43	48	34
Utomstående totalt	32	31	32	38	36	30

Vi ser att Huddinge är den kommun där flest är utomstående i instrumentella aktiviteter. I Malmö och Helsingborg är det 43 % som inte deltar i de instrumentella aktiviteterna.

Flest utomstående totalt (idrottsförening, annan förening, bibliotek, kulturskola, simhallar, fritidsgård) finner vi i Malmö och Huddinge. Här ska man dock notera att skillnaderna mellan kommunerna är mindre än om man ser till de instrumentella aktiviteterna.

⁹⁷ Begreppet instrumentella och expressiva fritidsaktiviteter definieras och diskuteras i Blomdahl/Elofsson, **Fritidsaktiviteternas kumulativitet**. Se också Allardt, E., **On the Cumulative Nature of Leisure Activities**.

⁹⁸ Se t.ex. Blomdahl, m.fl., **Segrar föreningslivet?** kapitel 8.

I tabell 49 presenteras andelen killar respektive tjejer som är utomstående.

Tabell 49. Andelen (%) utomstående killar respektive tjejer i instrumentella aktiviteter (idrottsförening, annan förening och kulturskola) och utomstående totalt. Högstadiet.

	Kalmar	Jönköping	Helsingborg	Malmö	Huddinge	Täby
Utomstående instrumentella aktiviteter						
Killar	34	36	40	37	46	30
Tjejer	36	31	46	51	50	37
Utomstående Totalt						
Killar	32	34	32	30	36	27
Tjejer	32	29	35	45	37	32

Killar i Malmö är utomstående totalt i ungefär samma utsträckning som killar i andra kommuner.

Tjejer i Malmö är utomstående i fritids- och kulturutbudet i störst utsträckning. Vi ser också att skillnaderna mellan killar och tjejer i andelen utomstående både i instrumentella aktiviteter och totalt sett är störst i Malmö.

Sammantaget kan vi alltså notera att det främst är bland tjejer som nyttjandet av offentligt subventionerade fritidsaktiviteter är lågt i Malmö. Detta kan främst återkopplas till ett lågt föreningsdeltagande (speciellt inom idrottsförening) och kulturskola. Expressiva fritidsaktiviteter minskar andelen utomstående med sju procentenheter bland killar och sex procentenheter bland tjejer, något som ligger kring genomsnittet (medianen) för de presenterade kommunerna.

16.5 Socioekonomisk bakgrund

I tabell 50 presenteras hur stor andel som är utomstående i dels instrumentella aktiviteter (idrottsförening, annan förening och kulturskola) dels totalt (idrottsförening, annan förening, bibliotek, kulturskola, simhall och fritidsgård).

Tabell 50. Andelen (%) utomstående i instrumentella aktiviteter och utomstående totalt bland killar och tjejer i olika socioekonomiska grupper. Högstadiet. Malmö.

	1	2	3	4	5	Sign. nivå	Sign. efter kontroll#
Utomstående i instrumentella aktiviteter							
Killar	27	26	35	36	43	***	*
Tjejer	31	39	49	60	68	***	*
Utomstående totalt							
Killar	21	20	31	36	35	***	*
Tjejer	23	34	43	54	65	***	**

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001 Ns= ej signifikant #Signifikant efter kontroll för utländsk bakgrund

Det är i de lägre socioekonomiska grupperna som högst andel är utomstående i både instrumentella aktiviteter och utomstående totalt. Skillnaderna efter kontroll för utländsk bakgrund kvarstår men försvagas något. Knappt en fjärdedel (23 %) av tjejerna i socioekonomisk grupp 1 mot 65 % av tjejerna i socioekonomisk grupp 5 är utomstående totalt.

16.6 Svensk respektive utländsk bakgrund

Hur stor andel av de med svensk respektive utländsk bakgrund som är utomstående i instrumentella fritidsaktiviteter (idrottsförening, annan förening och kulturskola) respektive utomstående totalt (idrottsförening, annan förening, bibliotek, kulturskola, simhall och fritidsgård) visas i tabell 51.

Tabell 51. Andel (%) utomstående i instrumentella aktiviteter (idrottsförening, annan förening och kulturskola) och utomstående totalt efter svensk och utländsk bakgrund utifrån kön. Högstadiet. Malmö.

	Svensk bakgrund	Ganska stark svensk bakgrund ##	Andra generat.	Första generat.	Sign. nivå	Sign. nivå- efter kontroll #
Utomstående i instrumentella aktiviteter						
Killar	27	35	42	44	***	**
Tjejer	35	42	64	60	***	***
Utomstående totalt						
Killar	24	31	35	33	***	Ns
Tjejer	33	37	55	52	***	***

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001 Ns= ej signifikant # Signifikant efter kontroll för social bakgrund

Ganska stark svensk bakgrund innefattar: föräldrarna födda i Sverige – barnet fött utomlands, en av föräldrarna född i Sverige – barnet fött i Sverige, en av föräldrarna född i Sverige – barnet fött utomlands

Ungdomar med utländsk bakgrund är i större utsträckning utomstående än de med svensk bakgrund. Störst är skillnaderna bland tjejer. Dessa skillnader kvarstår efter kontroll för social bakgrund främst bland tjejer.

16.7 Skillnader mellan olika stadsdelar

I tabell 52 visar vi andelen utomstående i instrumentella fritidsaktiviteter och utomstående totalt i olika stadsdelar.

Tabell 52. Andelen (%) utomstående i instrumentella aktiviteter och totalt samt tillskottet av expressiva aktiviteter (procentenheter) i stadsdelar utifrån kön. Högstadiet. Malmö.

	Utomstående instrumentella	Utomstående totalt	Tillskottet av expressiva aktiviteter
Centrum (t.ex. Davidshall och Värnhem)			
Killar	41	33	8
Tjejer	50	45	5
Limhamn-Bunkeflo			
Killar	20	18	2
Tjejer	27	25	2
Västra innerstaden (t.ex. Dammfri och Fridhem)			
Killar	21	15	6
Tjejer	53	53	0
Husie			
Killar	41	34	7
Tjejer	40	38	2
Oxie			
Killar	27	27	0
Tjejer	57	51	6
Kirseberg			
Killar	30	26	4
Tjejer	55	48	7
Hyllie (t.ex. Holma och Lorensborg)			
Killar	40	32	8
Tjejer	55	51	4
Södra innerstaden (t.ex. Möllevången och Norra Sofielund)			
Killar	41	25	16
Tjejer	61	52	9
Fosie (t.ex. Heleneholm och Lindängen)			
Killar	47	41	6
Tjejer	56	44	12
Rosengård			
Killar	48	41	7
Tjejer	66	59	7

Tjejer är mer utomstående än killar i instrumentella fritidsaktiviteter (idrottsförening, annan förening och kulturskola) i alla stadsdelar med undantag av Husie. När det gäller utomstående totalt (idrottsförening, annan förening, kulturskola, bibliotek, fritidsgård, simhall) är tjejer utomstående mer än killar i samtliga stadsdelar.

Högst andel utomstående i instrumentella fritidsaktiviteter finns bland tjejer i Rosengård och Södra innerstaden, minst bland tjejer i Limhamn-Bunkeflo. Det skiljer 39 procentenheter mellan i vilken grad tjejer i Rosengård och Limhamn-Bunkeflo är utomstående i instrumentella aktiviteter. Tjejer i Rosengård är utomstående totalt i störst utsträckning.

Bland killarna är det de som bor i Fosie och Rosengård som i störst utsträckning är utomstående i både instrumentella fritidsaktiviteter och utomstående totalt.

17. Fysisk aktivitet

I detta kapitel presenteras i vilken utsträckning ungdomar är fysiskt aktiva och hur detta varierar beroende på social bakgrund.

17.1 Inledning

I det idrottspolitiska programmet i Stockholm stad läggs tonvikt på att öka den fysiska aktiviteten bland Stockholmsbor, framförallt ungdomar 13–20 år⁹⁹. I Malmö finns ingen liknande målsättning för ökad fysisk aktivitet, däremot lyfter Kommissionen för ett socialt hållbart Malmö vikten av fysisk aktivitet kopplat till hälsa¹⁰⁰. Fritidsnämnden fokuserar på att erbjuda Malmöbor en aktiv och meningsfull fritid¹⁰¹.

Strävan efter att få fler personer fysiskt aktiva har funnits länge för att motverka övervikt och förbättra hälsan. I början riktades insatser främst till vuxna men sedan det observerats ökad övervikt även bland barn/ungdomar har inriktningen att få fler barn/ungdomar att ägna sig åt fysisk aktivitet blivit viktigare. Detta framträder nu mer tydligt i de mål för fritidsverksamhet som finns i de flesta kommuner. Liksom för vuxna är målet att motverka övervikt och förbättra hälsan. Bristande fysisk aktivitet är en allvarlig hälsorisk även bland yngre¹⁰². På senare tid har också forskningsresultat visat på att fysisk aktivitet är klart kopplade till skolresultat – de sjunkande skolresultaten som kommit fram från PISA-undersökningarna ger ytterligare stöd för att satsa på fysisk aktivitet¹⁰³.

Inom forskningen har man diskuterat vad som ska bedömas som tillräcklig fysisk aktivitet¹⁰⁴. Det finns här olika förslag som vi har beskrivit och diskuterat i rapporten *Hur många motionerar/idrottare för lite och vilka är dom?*¹⁰⁵ En central fråga är hur den fysiska aktiviteten ska mätas, fler studier visar att det finns risk att barn/ungdomar överskattar hur fysiskt aktiva de är vid en direkt fråga. Båda dessa frågor har diskuterats utförligt i den ovan nämnda rapporten utifrån ett krav att man ska idrotta/motionera minst två gånger i veckan. Detta krav är relativt lågt jämfört med vad som rekommenderats av andra forskare vilket kan innebära att andelen som är tillräckligt fysiskt aktiva kan överskattas något.

För att få en total bild av den fysiska aktiviteten bildas följande mått som innefattar fyra grupper.

1. Medlem i idrottsförening (IF).
2. Ej med i idrottsförening men deltar i organiserade fysiska aktiviteter minst två gånger i veckan¹⁰⁶. De organiserade verksamheter som inkluderas är gym, body balance, spinning, yoga eller liknande gruppträning/pass och dans.
3. Ägnar sig endast åt fysisk aktivitet i oorganiserad form. Utgångspunkten är här en fråga där barn/ungdomar fått ange hur ofta de ägnar sig åt egen motion. Som krav ställs på högstadiet att de ska ha motionerat/tränat minst tre gånger per vecka (för att kompensera för eventuella överskattningar och för spontan-idrotten som kan handla om korta pass).
4. Ej fysiskt aktiva, det vill säga den grupp som inte är fysiskt aktiv utifrån de ovan givna definitionerna.

⁹⁹ Stockholm stad **Idrottspolitiska programmet**, sid 4.

¹⁰⁰ Kommissionen för ett hållbart Malmö, Malmö stad, **Malmöns väg mot en hållbar framtid. Hälsa, välfärd och rättvisa**.

¹⁰¹ Inför 2017 har fritidsnämnden beslutat att prioritera ökad fysisk aktivitet bland tjejer 13–19 år, i socioekonomiska utsatta områden samt för barn och unga med utländsk bakgrund, **Nämndsbudget 2017**, sid 26.

¹⁰² Se t.ex. Blomdahl/Elofsson. **Hur många motionerar/idrottare för lite och vilka är dom?**, Blomdahl/Elofsson/Åkesson/Lengheden. **Segrar föreningslivet? – en studie av svenskt föreningsliv under 30 år bland barn och ungdomar**.

¹⁰³ Ericsson I, Karlsson M K. **Daglig idrott och hälsa förbättrar motorik och skolprestationer: en 9-årig interventionsstudie**. Ericsson, Ingegerd. **Motorik, koncentrationsförmåga och skolprestationer: en interventionsstudie i skolår 1–3**.

¹⁰⁴ Se t.ex. Engström L-E. **Skola-idrott-hälsa**; Samhällsmedicin vid Stockholms läns landsting, Statens folkhälsoinstitut. **Compass** – en studie i sydvästra Stor-Stockholm. **Fysisk aktivitet, matvanor, övervikt och självkänsla bland ungdomar**.

¹⁰⁵ Blomdahl Elofsson, **Hur många motionerar/idrottare för lite och vilka är dom?**

¹⁰⁶ För en närmare diskussion se Blomdahl U, Elofsson S. **Hur många motionerar/idrottare för lite och vilka är dom?**

17.2 Hur skiljer sig killar och tjejer?

Vi börjar med att se hur dessa mått ser ut beroende på kön och ålder. I tabellen nedan presenteras andel som är med i idrottsförening, tillskott från organiserad verksamhet (alltså ej med i IF men är fysiskt aktiv i någon annan organiserad verksamhet), tillskott från oorganiserad fysisk aktivitet (ägnar sig enbart åt egen motion, är ej med i IF eller deltar i annan organiserad verksamhet). För att få en sammanfattande bild redovisas slutligen andelen som inte är fysiskt aktiva.

Tabell 53. Fysisk aktivitet utifrån kön. Andel (%). Högstadiet. Malmö.

	Högstadiet	
	Killar	Tjejer
Nej	36	53
Oorganiserad	1	1
Organiserad	8	14
Idrottsförening	54	31
Sign. nivå	***	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Andelen fysiskt aktiva är klart högre bland killar än bland tjejer. Detta kan i stor utsträckning återföras till högre deltagande i idrottsförening. Trots att fler bland tjejerna kompletterar genom deltagande i andra organiserade former av fysisk aktivitet räcker detta inte till för att kompensera för att färre är med i idrottsförening. Både bland tjejer och killar är det endast en procent som är tillräckligt aktiva genom egen motion (oorganiserad fysisk aktivitet). Totalt sett är ungefär två tredjedelar av killarna mot knappt hälften av tjejerna fysiskt aktiva utifrån detta mått¹⁰⁷.

17.3 Situationen i Malmö jämfört med andra kommuner

En intressant fråga är hur den fysiska aktiviteten bland ungdomar i Malmö ser ut i jämförelse med andra kommuner. I tabell 54 presenteras uppgifter kring hur många som är medlemmar i idrottsförening, det tillskott som tillkommer via andra former av fysisk aktivitet samt totala andelen fysiskt aktiva – utifrån de mått som använts uppdelat efter kön.

Tabell 54. Fysisk aktivitet efter kön och kommun. Andel (%). Högstadiet.

Kommun	Medlem idrottsförening		Tillskott annan fysisk aktivitet		Andel fysiskt aktiva	
	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer
Malmö	54	31	10	16	64	47
Kalmar	57	49	10	13	67	62
Täby	56	44	8	16	64	60
Helsingborg	54	43	10	7	64	50
Huddinge	47	33	14	13	61	46
Stockholm	47	34	12	12	59	46
Linköping	48	47	2	6	50	53
Haninge	38	39	11	10	49	48

Andelen fysiskt aktiva bland killar ligger i Malmö relativt högt – på andra plats tillsammans med Täby och Helsingborg, strax efter Kalmar. Detta kan återföras till en hög andel medlemmar i idrottsförening. Bland tjejer ligger Malmö sämre till, dock endast strax under medianvärdet. Till stor del kan detta återföras till att andelen medlemmar i idrottsförening bland tjejerna är låg liksom i Stockholm och Huddinge. Sammantaget tycks dock andelen som är fysiskt aktiva i Malmö knappast skilja sig markant från vad som gäller i allmänhet.

¹⁰⁷ I enkäten ingår också en fråga där ungdomarna fått ange hur många timmar de under den senaste veckan ägnat sig åt idrott/motion. Enligt svaren på denna fråga har 62 % av killarna och 52 % av tjejerna varit fysiskt aktiva minst två timmar, siffror som stämmer väl med de som presenterats ovan.

17.4 Ålder

Undersökningen innefattar endast högstadieelever, vilket innebär att åldersintervallet är begränsat. Man kan dock fråga sig om det sker någon förändring under högstadiet.

Tabell 55. Fysisk aktivitet i relation till ålder efter kön. Andel (%). Högstadiet. Malmö.

	Årskurs				
				Sign. nivå	Efter kontroll #
Kön	7	8	9		
<i>Killar</i>					
Nej	35	39	34		
Oorganiserad	2	1	1		
Organiserad	6	8	11		
Idrottsförening	57	52	54		
<i>Tjejer</i>				+	
Nej	51	52	56		
Oorganiserad	1	3	1		
Organiserad	12	15	15		
Idrottsförening	37	30	28		

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001. # Kontroll för social bakgrund i övrigt.

Det framträder inga signifikanta samband med ålder när det gäller fysisk aktivitet oberoende av om man kontrollerar för social bakgrund eller ej. Samtidigt kan det vara värt att bland tjejer notera en svag ökning av andelen icke fysiskt aktiva i årskurs 9¹⁰⁸.

¹⁰⁸ Om vi ser till Stockholm där vi studerat hela åldersgruppen från mellanstadiet till gymnasiet framträder däremot en mycket klar koppling till ålder – äldre elever är mindre fysiskt aktiva. Se Blomdahl & Elofsson, Jämställd och Jämlik! En studie av hälsa och offentligt resursutnyttjande på fritidsområdet bland barn och ungdomar i Stockholm.

17.5 Familjesituation och relation till föräldrar

I tabell 56 nedan presenteras samband med familjesituation.

Tabell 56. Fysisk aktivitet i relation till familjesituation efter kön. Andel (%). Högstadiet. Malmö.

Kön	Båda föräldrar	Växelvís	Ensam mamma	Förälder med ny partner	Sign. nivå	Efter kontroll #
Killar						
Nej	33	35	50	52	*	+
Oorganiserad	2	1	1	0		
Organiserad	8	7	6	16		
Idrottsförening	57	57	43	32		
Tjejer						
Nej	51	53	63	58	*	
Oorganiserad	1	1	1	3		
Organiserad	15	12	10	18		
Idrottsförening	32	34	27	23		

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001. # Kontroll för social bakgrund i övrigt.

Andelen fysiskt aktiva varierar både bland killar och tjejer med familjesituationen. I båda fallen är andelen fysiskt aktiva högre bland dem som bor med båda föräldrar eller har växelvis boende. Skillnaderna kan i mycket hög utsträckning återföras till skillnader när det gäller medlemskap i idrottsförening. Även om det finns en viss kompensation genom fysisk aktivitet utanför idrottsförening förändrar detta inte bilden.

Efter kontroll för social bakgrund i övrigt försvinner dock de signifikanta sambanden vilket tyder på att skillnaderna mellan olika familjekonstellationer har att göra med att den socioekonomiska och sociodemografiska bakgrunden skiljer sig mellan dessa.

Frågan är då vilken koppling det finns till förtroende för föräldrar.

Tabell 57. Fysisk aktivitet i relation till förtroende för föräldrar efter kön. Andel (%). Högstadiet. Malmö.

	Förtroende föräldrar			Sign. nivå	Efter kontroll #
	Ingen	En	Båda		
Killar					
Nej	45	49	33		
Oorganiserad	2	1	1		
Organiserad	14	9	7		
Idrottsförening	38	41	58		
Tjejer					
Nej	62	59	50		
Oorganiserad	1	2	1		
Organiserad	15	11	15		
Idrottsförening	21	29	34		

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001. # Kontroll för social bakgrund i övrigt.

Resultaten är här mycket entydiga. Ungdomar som har angett att de har förtroende för båda föräldrarna är i högre utsträckning fysiskt aktiva, vilket kan sammankopplas med högre deltagande i idrottsförening. Dessa samband försvinner dock efter kontroll för social bakgrund i övrigt.

17.6 Socioekonomisk bakgrund

Hur ser sambanden med socioekonomisk bakgrund ut?

Tabell 58. Fysisk aktivitet i relation till familjens socioekonomiska bakgrund efter kön. Andel (%).

Kön	Stora resurser	Ganska stora resurser	Medel resurser	Ganska små resurser	Små resurser	Sign. nivå	Efter kontroll #
Killar							
Nej	18	25	36	48	47	***	**
Oorganiserad	0	1	1	3	0		
Organiserad	18	8	7	11	11		
Idrottsförening	64	67	56	39	42		
Tjejer							
Nej	31	37	52	64	72	***	***
Oorganiserad	0	1	1	3	1		
Organiserad	8	21	12	14	13		
Idrottsförening	62	42	35	20	14		

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001. # Kontroll för social bakgrund i övrigt.

Resultaten pekar mycket tydligt på att fysisk aktivitet är starkt kopplad till familjens socioekonomiska bakgrund, kontroll för social bakgrund i övrigt visar också att denna inverkan är direkt. **Lägre socioekonomisk bakgrund innebär att färre är fysiskt aktiva.**

17.7 Svensk respektive utländsk bakgrund

Vilken koppling finns det till svensk respektive utländsk bakgrund?

Tabell 59. Fysisk aktivitet i relation till svensk respektive utländsk bakgrund efter kön. Andel (%). Högstadiet. Malmö.

Kön	Svensk bakgrund	Ganska stark svensk bakgrund #	Andra generationens invandrare	Första generationens invandrare	Sign. nivå	Efter kontroll #
Killar						
Nej	27	35	40	50	**	**
Oorganiserad	1	0	2	3		
Organiserad	7	12	8	8		
Idrottsförening	65	53	51	40		
Tjejer						
Nej	35	46	66	66	***	***
Oorganiserad	0	3	1	2		
Organiserad	16	12	14	14		
Idrottsförening	49	39	19	18		

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001. # Kontroll för social bakgrund i övrigt.

Ganska stark svensk bakgrund innefattar: föräldrarna födda i Sverige – barnet fött utomlands, en av föräldrarna född i Sverige – barnet fött i Sverige, en av föräldrarna född i Sverige – barnet fött utomlands

Resultaten visar att ungdomar med utländsk bakgrund i lägre utsträckning är fysiskt aktiva. Dessa skillnader kvarstår även efter kontroll för social (speciellt socioekonomisk) bakgrund, vilket visar att utländsk bakgrund i sig själv – oberoende av förhållanden i övrigt – innebär att färre är fysiskt aktiva.

17.8 Skillnader mellan olika stadsdelar

Nästa steg handlar om att undersöka om den fysiska aktiviteten skiljer sig mellan olika stadsdelar. Som bakgrund är det här viktigt att notera de betydande skillnader som finns mellan de olika stadsdelarna när det gäller den sociala strukturen. Utifrån uppgifterna kring socioekonomisk bakgrund kan man se en tydlig uppdelning i tre grupper.

Genomsnittligt högst socioekonomisk bakgrund finner vi i Limhamn-Bunkeflo, Husie och Oxie. Limhamn-Bunkeflo skiljer också ut sig speciellt genom att andelen ungdomar med utländsk bakgrund är mycket låg (endast 10 %). De båda övriga stadsdelarna skiljer inte ut sig på samma sätt när det gäller detta. I motsats till detta står Centrum, Rosengård och Södra innerstaden, stadsdelar där den genomsnittliga socioekonomiska bakgrunden är lägst. I de två senare stadsdelarna är också andelen ungdomar med utländsk bakgrund hög (i Rosengård så hög som 90 %).

Tabell 60. Fysisk aktivitet i relation till bostadsområde. Andel (%). Högstadiet. Malmö

Kön	Centrum	Fosie	Husie	Hyllie	Kirseberg	Sign. nivå	Efter kontroll #
Killar							
Nej	45	43	36	47	39		*
Oorganiserad	1	2	3	1	0		
Organiserad	9	9	13	8	6		
Idrottsförening	44	46	48	44	56		
Tjejer							
Nej	70	56	40	56	49		***
Oorganiserad	0	1	2	0	3		
Organiserad	13	18	12	11	17		
Idrottsförening	17	24	46	33	31		

Kön	Limhamn/Bunkeflo	Oxie	Rosengård	Södra innerstaden	Västra innerstaden	Sign. nivå	Efter kontroll #
Killar							
Nej	17	31	44	43	26		*
Oorganiserad	1	4	3	2	0		
Organiserad	9	2	8	14	8		
Idrottsförening	74	64	44	41	67		
Tjejer							
Nej	24	63	73	65	42		***
Oorganiserad	0	2	2	4	0		
Organiserad	16	8	13	14	22		
Idrottsförening	60	27	12	18	36		

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001. # Kontroll för social bakgrund i övrigt.

Resultaten visar på tydliga skillnader mellan olika stadsdelar när det gäller hur många som är fysiskt aktiva. Dessa skillnader kvarstår även efter kontroll för social bakgrund, vilket innebär att själva bostadsområdet har en direkt inverkan på hur många som är fysiskt aktiva. Andelen fysiskt aktiva är speciellt låg i Rosengård, Centrum, Södra innerstaden och bland killar även i Hyllie. I motsats är andelen fysiskt aktiva hög i Limhamn-Bunkeflo, Västra innerstaden och bland flickor i Husie. Skillnaden mellan killar och tjejer varierar avsevärt och är speciellt stor (med färre fysiskt aktiva bland tjejer) i Oxie, Rosengård, Centrum och Södra innerstaden. I motsats är könsskillnaderna mindre i Husie och Limhamn-Bunkeflo.

17.9 Skolbetyg

Frågan är då vilken koppling det finns till genomsnittsbetyg.

Tabell 61. Fysisk aktivitet i relation till skolbetyg. Andel (%). Högstadiet. Malmö.

Kön	Högt	Ganska högt	Medel	Ganska lågt	Lågt	Sign. nivå	Efter kontroll #
Killar							
Nej	26	28	28	37	55	***	***
Oorganiserad	3	1	2	1	1		
Organiserad	6	7	10	9	11		
Idrottsförening	64	65	60	53	34		
Tjejer							
Nej	34	44	47	59	80	***	***
Oorganiserad	0	1	2	1	3		
Organiserad	17	15	17	13	9		
Idrottsförening	49	40	34	28	8		

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001. # Kontroll för social bakgrund i övrigt.

En rad forskningsresultat visar att fysisk aktivitet påverkar betygen¹⁰⁹. Resultaten ovan visar att fysisk aktivitet är tydligt sammankopplat med medelbetyg. Högre betyg kopplas samman med att fler är fysiskt aktiva, något som starkt kan återkopplas till medlemskap i idrottsförening. Bland tjejer förstärks detta också genom en positiv koppling till deltagande i andra organiserade former av fysiska aktivitet. Detta leder till att andelen fysiskt inaktiva blir mycket hög – hela 80 % – bland flickor med de lägsta betygen. Dessa samband kvarstår även efter kontroll för social bakgrund, vilket stöder hypotesen att fysisk aktivitet direkt påverkar skolbetygen.

17.10 Vilka faktorer påverkar främst vilka som är fysiskt aktiva?

De ovan beskrivna resultaten visar på könsskillnader och olikheter utifrån social bakgrund när det gäller fysisk aktivitet. Dessa resultat måste dock följas upp för att besvara två centrala frågor. Den första handlar om jämställdhet. I vilken utsträckning handlar det om generella könsskillnader och/eller finns det stöd för att könsskillnaderna varierar inom olika grupper. Den andra frågan handlar om vilka faktorer som främst inverkar på ojämlikheten – är det ålder, familjebakgrund, förtroende för föräldrar, familjens socioekonomiska bakgrund, svensk/utländsk bakgrund, betyg eller stadsdel. För att studera dessa frågeställningar har materialet analyserats med multipel diskrimintanalys där kön och övriga bakgrundsvariabler ingår som huvudfaktorer. Vid sidan av detta analyseras alla tvåvägsinteraktioner med kön. I denna senare del av modellen studeras om det finns stöd för att könsskillnaderna skiljer sig beroende på social bakgrund. I tabell 62 redovisas resultat från dessa analyser när det gäller förekomst av signifikanta samband.

¹⁰⁹ Ericsson I, Karlsson M K. **Daglig idrott och hälsa förbättrar motorik och skolprestationer: en 9-årig interventionsstudie.** Ericsson, Ingegerd. **Motorik, koncentrationsförmåga och skolprestationer: en interventionsstudie i skolor 1–3.** Blomdahl/Elofsson, **Hur många motionerar/idrottare för lite och vilka är dom?** samt Blomdahl/Elofsson: **Jämställd och Jämlik! En studie av hälsa och offentligt resursutnyttjande på fritidsområdet bland barn och ungdomar i Stockholm.**

Tabell 62. Fysisk aktivitet. Resultat från multipel diskriminantanalys – förekomst av signifikanta samband. Högstadiet. Malmö.

Bakgrundsvariabler	Med i idrottsförening	Tillskott utanför idrottsförening	Fysisk aktiv
Kön	*		*
Årskurs			
Familjesituation	*	+	**
Förtroende för föräldrar			
Socioekonomisk bakgrund	**	*	+
Svensk/utländsk bakgrund	**		***
Medelbetyg	**		***
Bostadsområde	***		***
<i>Interaktioner kön</i>			
Årskurs	+		*
Familjesituation			
Förtroende för föräldrar			
Socioekonomisk bakgrund			
Svensk/utländsk bakgrund			
Medelbetyg			
Bostadsområde	+		

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Det första att konstatera är den tydliga parallellen som finns mellan medlemskap i idrottsförening och fysisk aktivitet totalt sett. **Det visar åter på den centrala roll som medlemskap i idrottsförening spelar när det gäller fysisk aktivitet.**

Om vi ser till jämställdhet framträder tydligt generella könsskillnader när det gäller hur många som är fysiskt aktiva. Som redan noterats är tjejer i klart lägre utsträckning fysiskt aktiva, en skillnad som starkt kan återföras till lägre deltagande i idrottsförening. Denna skillnad är i stort sett likartad oberoende av social bakgrund men det finns en indikation på att den ökar med ökad ålder.

Ser vi till jämlikhet varierar andelen fysisk aktiva med familjesituation, utländsk bakgrund, stadsdel och medelbetyg. Det finns också en indikation (tendens till signifikant samband, p<0.10) till samband med socioekonomisk bakgrund. Ungdomar med lägre socioekonomisk bakgrund deltar klart mindre i idrottsförening. I viss utsträckning kompenserar här fysisk aktivitet utanför idrottsförening vilket leder till att sambandet när det gäller fysisk aktivitet totalt sett inte blir signifikant.

En beräkning av skattade värden (resultaten redovisas ej) visar när det gäller familjesituation lägre fysisk aktivitet bland dem som har växelvis boende. Andelen fysiskt aktiva är lägre bland de som har utländsk bakgrund. Det är också tydligt att de som har låga medelbetyg (E, F eller saknar betyg i något eller några ämnen) är fysiskt aktiva i mycket lägre utsträckning än övriga. Även de som har något lägre betyg (kring D) är i något mindre utsträckning fysiskt aktiva än de som har högre betyg. Ser vi till stadsdelarna skiljer två områden ut sig som två motpoler – Limhamn-Bunkeflo med hög andel fysiskt aktiva (även efter kontroll för den sociala strukturen) med Centrum som den andra motpolen med låg andel. Även om andelen fysiskt aktiva i Rosengård och Södra innerstaden skattas relativt lågt skiljer dessa stadsdelar inte ut sig på samma sätt som Centrum, när hänsyn tagits till ungdomarnas sociala bakgrund.

Vid tolkningen av resultaten är det viktigt att notera att inverkan från olika bakgrunds-faktorer är additiv. Ungdomar med utländsk bakgrund som dessutom har låga medelbetyg är till exempel fysiskt aktiva i lägre utsträckning än motsvarande grupp med högre medelbetyg. Råkar de dessutom bo i Centrum gäller detta i ännu högre utsträckning.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att utövandet av fysisk aktivitet inte är jämförbart – flickor är mindre fysiskt aktiva – eller jämnt – fysisk aktivitet är mindre vanlig bland ungdomar med utländsk bakgrund och det finns tydliga skillnader mellan olika stadsdelar. Dessutom finns det tendenser till direkta samband med social bakgrund.

18. Deltar respektive vill delta i förening/nyttja olika idrotts- och motionsanläggningar

I detta kapitel presenteras och jämförs hur många som vill vara med i förening och liknande fritidsaktiviteter i relation till hur många som är med. Kapitlet visar också hur många som vill nyttja idrotts- och motionsanläggningar jämfört med hur många som faktiskt gör det.

18.1 Deltar respektive vill delta i förening/nyttja olika idrotts- och motionsanläggningar

I tabell 63 visar vi andelen ungdomar som är med i förening, hur många som vill vara med och hur detta skiljer sig. Vi väljer också att presentera resultaten för simhallar, gym ute, ridanläggning, spontanidrottsplatser och motionsspår¹¹⁰.

Tabell 63. Andel (%) ungdomar som varit med/besökt respektive vill nyttja förening och fritids- och motionsanläggningar. Högstadiet. Malmö.

	Är med/besökt varje vecka	Vill vara med/ besöka varje vecka	Andel deltagare bland de som vill
Simhall	14	51	27
Gym (ute)	9	38	24
Annan förening	8	34	24
Idrottsförening	42	64	66
Motionsspår	7	25	28
Spontanidrottsplatser för t.ex. fotboll, basket, volleyboll, innebandy	30	46	65
Ridanläggning	5	19	26

Först konstaterar vi att det är flest ungdomar som är aktiva i idrottsförening. Det är också flest ungdomar som vill vara med i en idrottsförening. Många önskar också vara aktiva i simhall och på spontanidrottsplatser. I samtliga fall vill fler nyttja än vad som gör det¹¹¹.

Ser vi till hur många av de som uppger att de vill nyttja olika anläggningar/aktiviteter som verkligen gör det (minst 1 gång/veckan) handlar det i allmänhet om en fjärdedel. Det är dock två aktiviteter/anläggningar som skiljer ut sig, nämligen idrottsförening och spontanidrottsanläggningar. I dessa fall nyttjas aktiviteterna/anläggningar nästan av 2/3 av dem som vill.

18.2 Kön

Skiljer sig killar och tjejer åt när det gäller viljan att besöka olika anläggningar? I tabell 64 presenteras detta.

¹¹⁰ I studien ingår en rad frågor om deltagande i olika fritidsaktiviteter, t.ex. besökt fritidsgård och bibliotek och vara med i kulturskolan.

¹¹¹ Någon av läsarna av denna skrift kanske tänker att det alltid är så att fler ungdomar som vill vara med t.ex. i en idrottsförening än vad som är det för tillfället. Så är det inte alltid. I t.ex. Täby i mellanstadiet är de färre killar som vill vara med i en idrottsförening än som för tillfället är med.

Tabell 64. Andelen (%) killar respektive tjejer som varit med/besökt respektive vill vara med/besöka förening och liknande fritidsaktiviteter. Högstadiet. Malmö

	Är med/besökt varje vecka	Vill vara med/ besöka varje vecka	Andel deltagare bland de som vill
Idrottsförening. Killar.	54	69	78
Idrottsförening. Tjejer.	31	59	53
Annan förening. Killar.	7	35	20
Annan förening . Tjejer.	9	34	26
Simhall. Killar.	16	51	31
Simhall. Tjejer.	12	50	24
Gym ute. Killar.	12	43	28
Gym ute. Tjejer.	6	32	19
Motionsspår. Killar.	8	26	31
Motionsspår. Tjejer.	5	23	22
Ridanläggning. Killar.	4	11	36
Ridanläggning. Tjejer.	7	27	26
Spontanidrottsanläggning för t.ex fotboll och basket. Killar.	43	57	75
Spontanidrottsanläggning för t.ex. fotboll och basket. Tjejer.	17	36	47

Både bland killar och bland tjejer gäller att nyttjandet bland dem som vill vara med är högst för idrottsförening och spontanidrottsanläggningar, men ser man till nyttjande finns klara könsskillnader. Tre fjärdedelar av killarna som vill vara med deltar, bland tjejer deltar endast hälften. Bland killar är nyttjandet bland de som vill vara med i olika aktiviteter lägst för deltagande i annan förening (20 %). För tjejer är nyttjandet bland dem som vill utföra en aktivitet lägst för utegym (19 %) och motionsspår (22 %). Generellt gäller att nyttjandet med undantag för annan förening är högre bland killar. **Detta pekar på att vägen från att vilja delta till att reellt göra det ofta är längre för tjejer.**

18.3 Skillnader mellan olika stadsdelar

I tabell 65 och 66 visas i vilken utsträckning ungdomar är med respektive vill vara med i de olika stadsdelarna.

Tabell 65. Andelen (%) medlemmar i idrottsförening respektive vill vara med i idrottsförening i olika stadsdelar. Killar. Högstadiet. Malmö.

	Med idrottsförening	Vill vara med i idrottsförening	Andel deltagare bland de som vill
Limhamn-Bunkeflo	74	76	97
Västra innerstaden (t.ex. Dammfri och Fridhem)	67	58	116
Husie	48	55	87
Centrum (t.ex. Davidshall och Värnhem)	44	72	61
Oxie	64	65	98
Kirseberg	56	57	98
Hyllie (t.ex. Holma och Lorensborg)	44	68	65
Södra innerstaden (t.ex. Möllevången och Norra Sofielund)	41	65	63
Fosie (t.ex. Heleneholm och Lindängen)	46	68	68
Rosengård	44	77	57

Man kan bland killar se en tydlig tudelning när det gäller i vilken utsträckning de som vill delta i idrottsförening verkligen gör detta. I Limhamn-Bunkeflo deltar nästa alla som vill, i Centrum, Hyllie, Södra innerstaden, Fosie och Rosengård är det endast knappt två tredjedelar eller något färre av dem som vill delta som gör det i realiteten.

Tabell 66. Andelen (%) medlemmar i idrottsförening respektive vill vara med i idrottsförening i olika stadsdelar. Tjejer. Högstadiet. Malmö.

	Med i idrottsförening	Vill vara med i idrottsförening	Andel deltagare bland de som vill
Limhamn-Bunkeflo	60	68	88
Västra innerstaden (t.ex. Dammfri och Fridhem)	36	59	72
Husie	46	62	74
Centrum (t.ex. Davidshall och Värnhem)	17	58	29
Oxie	27	50	54
Kirseberg	31	62	50
Hyllie (t.ex. Holma och Lorensborg)	33	63	52
Södra innerstaden (t.ex. Möllevången och Norra Sofielund)	18	59	31
Fosie (t.ex. Heleneholm och Lindängen)	24	56	43
Rosengård	12	48	25

Liksom bland killar vill tjejer i Limhamn-Bunkeflo vara med i idrottsförening endast i något högre grad (8 procentenheter) än vad som är fallet i dag. Observeras ska dock att flest tjejer i Limhamn-Bunkeflo är med och vill vara med i en idrottsförening.

Som vi tidigare konstaterat ligger deltagandet i idrottsförening i relation till önskan att vara med lägre bland tjejer än bland killar. Det lägsta nyttjande finns, liksom bland killar i Rosengård (endast 15 %), i Centrum, Södra innerstaden och Fosie. Värt att notera är att tjejers deltagande i idrottsförening i relation till intresse ligger högt i Limhamn-Bunkeflo, Västra innerstaden och Husie, närmare liknande nivå som återfinns bland killar.

18.4 Besökt respektive vill besöka simhallar utifrån stadsdel och kön

I tabell 67 och 68 presenteras i vilken utsträckning killar respektive tjejer besökt respektive vill besöka simhall.

Tabell 67. Andelen (%) som besökt simhall respektive vill besöka simhallar utifrån stadsdelar. Killar. Högstadiet. Malmö.

	Besökt simhall varje vecka	Vill besöka simhall varje vecka	Andel deltagare bland de som vill
Limhamn-Bunkeflo	15	50	30
Västra innerstaden (t.ex. Dammfri och Fridhem)	8	30	27
Husie	16	47	34
Centrum (t.ex. Davidshall och Värnhem)	17	55	31
Oxie	26	66	39
Kirseberg	9	33	27
Hyllie (t.ex. Holma och Lorensborg)	10	49	20
Södra innerstaden (t.ex. Möllevången och Norra Sofielund)	30	66	45
Fosie (t.ex. Heleneholm och Lindängen)	16	58	28
Rosengård	20	58	34

Redan tidigare kunde vi konstatera att nyttjandet – det vill säga hur många som deltar i relation till hur många som vill – är klart mycket lägre för simhall än för idrottsförening. Detta gäller i alla de tio stadsdelarna. Klart störst är skillnaderna i Limhamn-Bunkeflo och Västra innerstaden, stadsdelar där ungdomar har hög socioekonomisk bakgrund. Minst blir skillnader i Södra innerstaden och Rosengård, stadsdelar där ungdomar i genomsnitt har låg socioekonomisk bakgrund.

Tabell 68. Andelen (%) som besökt simhall respektive vill besöka simhallar utifrån stadsdel. Tjejer. Högstadiet. Malmö.

	Besökt simhall varje vecka	Vill besöka sim- hall varje vecka	Andel deltagare bland de som vill
Limhamn-Bunkeflo	12	42	29
Västra innerstaden (t.ex. Dammfri och Fridhem)	11	47	23
Husie		42	38
Centrum (t.ex. Davidshall och Värnhem)	7	49	14
Oxie	13	50	26
Kirseberg	5	46	11
Hyllie (t.ex. Holma och Lorensborg)	13	52	25
Södra innerstaden (t.ex. Möllevången och Norra Sofielund)	5	48	10
Fosie (t.ex. Heleneholm och Lindängen)	13	54	24
Rosengård	17	63	27

Även för tjejer gäller att nyttjande – besök i relation till önskan att besöka – är klart lägre för simhall än för idrottsförening. Skillnaderna i detta nyttjande är dock genomgående högre bland tjejer än bland killar även om det i de flesta stadsdelar ligger lägre för simhall än för idrottsförening. Den största skillnaden mellan simhall och idrottsförening finner vi liksom bland killar i Limhamn-Bunkeflo och Västra innerstaden. I motsats är skillnaderna mindre för Centrum och Rosengård.

18.5 Socioekonomiska grupper

Finns det någon skillnad i vilken grad ungdomar i olika socioekonomiska grupper vill vara med i förening och besöka olika idrotts- och motionsanläggningar? Tabell 69 ger svaret på frågan.

Tabell 69. Andelen (%) ungdomar i olika socioekonomiska grupper som varje vecka vill vara med i en idrottsförening eller besöka olika idrottsanläggningar utifrån kön. Högstadiet. Malmö.

	1	2	3	4	5	Sign. nivå
Idrottsförening						
Killar	80	71	67	69	72	Ns
Tjejer	82	61	60	55	55	Ns
Besöka simhall						
Killar	50	47	50	55	61	***
Tjejer	36	48	49	53	55	Ns
Gym ute						
Killar	46	42	42	46	44	Ns
Tjejer	18	29	31	41	29	Ns
Ridanläggning						
Killar	21	10	8	15	18	Ns
Tjejer	36	29	28	26	23	Ns
Spontanidrottsplatser						
Killar	72	57	53	62	55	Ns
Tjejer	30	36	35	37	37	Ns
Motionsspår						
Killar	28	24	25	30	29	Ns
Tjejer	18	20	22	27	21	Ns

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Ungdomar i olika socioekonomiska grupper vill i Malmö i ungefär samma utsträckning delta i olika fritidsaktiviteter. Det är enbart bland killar som vi får signifikanta skillnader när det gäller önskan att besöka simhall. Killar i de lägre socioekonomiska grupperna vill besöka simhall mer än killar i de högre socioekonomiska grupperna.

Vi noterar dock att ungdomar i socioekonomisk grupp 1 vill vara aktiva (ej signifikant) i en idrottsförening i högre grad än ungdomar i övriga socioekonomiska grupper. Noteras också att tjejer i de högre socioekonomiska grupperna vill rida i högre grad (ej signifikant) än tjejer i de lägre socioekonomiska grupperna. Killar i socioekonomisk grupp 1 vill också i stor utsträckning nyttja spontanidrottsplatser.

18.6 Svensk respektive utländsk bakgrund

I tabell 70 presenteras i vilken utsträckning de med svensk respektive utländsk bakgrund vill vara med i förening och nyttja olika idrotts- och motionsanläggningar.

Tabell 70. Andelen (%) ungdomar med svensk respektive utländsk bakgrund som vill vara med i en idrottsförening eller besöka olika idrottsanläggningar varje vecka utifrån kön. Högstadiet, Malmö¹¹².

	Svensk bakgrund	Ganska stark svensk bakgrund #	Andra generat.	Första generat.	Sign. nivå
Idrottsförening					
Killar	71	61	70	69	Ns
Tjejer	65	61	53	58	***
Besöka simhall					
Killar	43	48	59	58	***
Tjejer	45	46	52	60	***
Gym ute					
Killar	39	40	50	44	***
Tjejer	27	29	34	42	***
Ridanläggning					
Tjejer	28	23	23	31	**
Spontanidrottsplatser					
Killar	56	55	58	55	Ns
Tjejer	27	34	37	50	***
Motionsspår					
Killar	20	21	33	34	***
Tjejer	16	19	25	32	***

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Ganska stark svensk bakgrund innefattar: föräldrarna födda i Sverige – barnet fött utomlands, en av föräldrarna född i Sverige – barnet fött i Sverige, en av föräldrarna född i Sverige – barnet fött utomlands

Killar med svensk respektive utländsk bakgrund vill i ungefär samma utsträckning vara med i en idrottsförening. Vi påminner läsaren om att killar med utländsk bakgrund är med i en idrottsförening i betydligt mindre grad än killar med svensk bakgrund. Tjejer som liksom sina föräldrar är födda i Sverige vill i något högre utsträckning än tjejer med utländsk bakgrund vara med i en idrottsförening. Vi påminner om att tjejer med svensk bakgrund är med i en idrottsförening i mycket större utsträckning än tjejer med utländsk bakgrund.

Killar och tjejer med utländsk bakgrund önskar i högre utsträckning än killar och tjejer med svensk bakgrund besöka simhall samt nyttja motionsspår. Tjejer med utländsk bakgrund önskar också i högre grad än tjejer med svensk bakgrund nyttja spontanidrottsplatser.

¹¹² De interna bortfallen på just "vill besöka ridanläggning" är bland killar så stort att vi avstår ifrån att redovisa resultaten.

19. Hälsa och livskvalitet

I detta kapitel studeras ungdomars hälsa, psykiska besvär och livskvalitet. Detta analyseras närmare utifrån kön, familjeform, socioekonomisk bakgrund, svensk respektive utländsk bakgrund och stadsdel. Ungdomarnas hälsa undersöks också utifrån fysisk aktivitet samt hur rädda ungdomar är för att gå ut på kvällen.

19.1 Inledning

Hälsoperspektivet intar en mycket central plats i de direktiv som kommissionen för ett hållbart Malmö fick. I kommissionens uppdrag ingår att ”föreslå sätt att mäta och följa utvecklingen avseende fördelning av hälsa. Sättet ska anpassas till de beslutsfattande sammanhang där informationen blir användbar, till exempel till Områdesprogrammen för socialt hållbart Malmö, översiktsplanen, budgetprocessen och verksamhetsplanering. Den befintliga välfärdsredovisningen utgör ett viktigt underlag”¹¹³. Hälsans centrala plats framgår också av titeln på den slutrapport som kommissionen publicerat: *Malmöns väg mot en hållbar framtid. Hälsa, välfärd och rättvisa*¹¹⁴. I rapporten presenteras en utförlig analys – utifrån tillgänglig forskning kring skillnader i hälsa. I stor utsträckning handlar rapporten om den vuxna befolkningen, här finns det mer omfattande datamaterialet, men man tar också upp resultat som gäller ungdomar.

Utifrån undersökningar kring Malmöelevernas levnadsvanor, undersökningar som genomförts vart tredje år sedan 1994, konstaterar man att flertalet skolelever mår bra eller mycket bra i de flesta avseenden¹¹⁵. Andelen som uppgett minst två psykiska eller somatiska problem är dock hög och ökar med stigande ålder och är i årskurs 2 på gymnasiet 28 % bland killar och 51 % bland tjejer. Resultaten avviker ej speciellt från vad man funnit i andra delar av Sverige. I rapporten presenteras dock ingen analys av hur besvären varierar beroende på socioekonomiska faktorer. I rapporten konstaterar man att skolor i områden med hög andel familjer i låg social position uppvisar ett betydligt större riskbeteende – alkohol- och narkotikabruk, sämre matvanor – än andra bostadsområden.

Malmö stads välfärdsredovisning 2012 konstaterar att andelen barn med övervikt och fetma i Malmö ökat mycket kraftigt sedan slutet på 1980-talet men att denna ökning avstannat under de senaste åren¹¹⁶. För närvarande gäller dock att vart fjärde barn lider av övervikt eller fetma, vilket ligger långt över riksgenomsnittet.

Data kring tandhälsan bland 6-åringar visar på tydliga skillnader mellan olika stadsdelar¹¹⁷. Dålig tandhälsa är ungefär sex gånger så vanlig i stadsdelar som karakteriseras av att en stor andel vuxna står utanför arbetsmarknaden och har låga inkomster jämfört med stadsdelar där levnadsvillkoren är de motsatta.

I Ung livsstils undersökning har ungdomarna fått bedöma sin hälsa i en fråga med fem svarsalternativ: ”bra”, ”ganska bra”, ”varken bra eller dålig”, ”ganska dålig”, ”dålig”. I den fördjupade analysen studeras andelen som inte skattar sin hälsa som bra eller ganska bra med utgångspunkten från att det är rimligt att barn/ungdomar i det studerade åldersintervallet bör skatta sin hälsa som god.

Självskattad hälsa är ett mått som bland vuxna visat sig ge en tydlig bild av hälsan – ett flertal studier har visat att individens egen bedömning av sin hälsa är starkt kopplad till framtida sjuklighet och dödlighet¹¹⁸. Kunskaperna kring hur det ser ut bland barn/ungdomar är mer begränsade men det finns vissa indikationer på ett likartat samband¹¹⁹.

113 Malmö stad, Kommissionen för att hållbart Malmö, *Malmöns väg mot en hållbar framtid, Hälsa, välfärd och rättvisa*, sid 11.

114 Malmö stad, *Malmöns väg mot en hållbar framtid. Hälsa, välfärd och rättvisa*.

115 Grahn M, Modén B, Fridh M, Lindström M, Rosvall M, *Folkhälsorapport Barn och Unga i Skåne 2012*.

116 Malmö stad, *Malmö stads välfärdsredovisning, 2012*.

117 Matsson L, I Köhler M (editor), *Tandhälsan bland barn i Kommissionen för att hållbart Malmö. Barn i Malmö – skilda levnadsvillkor ger ojämlik hälsa*.

118 Se Idler EL, Benyamini Y, *Self-rated health and mortality: a review of twenty-seven community studies*.

119 Fosse NE, Haas SA, *Validity and stability of self-reported health among adolescents in a longitudinal, nationally representative survey. Pediatrics*.

Man kan också notera att detta mått har använts i SCB:s levnadsnivåstudier för barn och i Folkhälsoinstitutets kontinuerliga undersökningar kring skolbarns levnadsvillkor^{120, 121}. Det finns alltså en mycket utbredd föreställning om att självskattad hälsa kan ge en viktig bild av hälsosituationen även bland barn och ungdomar.

Ett annat mått som används i många undersökningar – även i de tidigare nämnda – handlar om förekomst av olika (speciellt psykiska) besvär. Detta mått har också fått en central plats i den omfattande debatten kring förekomst av stress och andra psykiska besvär bland dagens ungdom. I Ung livsstils enkäter har eleverna fått besvara frågan Har du under de senaste 12 månaderna haft följande besvär? Som indikationer på psykiska besvär ingår ”ont i huvudet”, ”ont i magen (inte mensvärk)”, ”ont i resten av kroppen” ”känt dig stressad”, ”känt dig deppig”, ”svårt att somna eller sova”, ”känt ångest/oro” samt ”varit jättetrött”. I våra analyser används ett medelvärde för psykiska besvär med följande kodning: 1=sällan eller aldrig, 2=ungefär en gång i månaden, 3=ungefär en gång i veckan, 4=i stort sett varje dag. Detta innebär alltså att ett högre medelvärde motsvarar högre förekomst av psykiska besvär.

Vid sidan av detta studeras ungdomarnas upplevelse av sin livskvalitet på en skala från 1 till 10 (1=mycket dålig, 10=mycket bra). Även i detta fall används medelvärdet som mått.

Vid analyserna är det viktigt att ha i åtanke att de olika måtten som presenterats ovan rimligen mäter olika aspekter av barns/ungdomars hälsa och välbefinnande. Möjligen kan man här tänka sig att skattningen av hälsa i högre utsträckning utgår från ett mer långsiktigt perspektiv.

19.2 Kön och ålder

Vi börjar med att se hur de olika måtten ser ut beroende på kön.

Tabell 71. Hälsa och livskvalitet efter kön. Andel (%) respektive medelvärden (m). Högstadiet. Malmö.

	Killar	Tjejer
Självskattad hälsa		
Bra	53	37
Ganska bra	34	37
Varken bra eller dålig	9	20
Ganska dålig	2	5
Dålig	2	1
Självskattad hälsa (ej bra)	13	26
Sign. nivå	***	
Psykiska besvär (m)	1.96	2.39
Sign. nivå	***	
Livskvalitet (m)	8.23	7.12
Sign. nivå	***	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

120 Statistiska Centralbyrån, Barns villkor. Tabeller baserade på undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF). [http://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Statistik-efter amne/Levnadsforhallande/Undersokningar-av-barns-levnadsforhallande/produktrelaterad-standard/Barns-villkor/](http://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Levnadsforhallande/Undersokningar-av-barns-levnadsforhallande/produktrelaterad-standard/Barns-villkor/) alternativt Statistiska Centralbyrån, Barns hälsa. Levnadsförhållanden rapport 115 <http://www.scb.se>.

121 Se t. ex. Marklund U, Skolbarns hälsovanor under ett decennium. Health Behavior in School-Aged Children. A WHO Collaborative Study samt Statens Folkhälsoinstitut. Svenska skolbarns hälsovanor 2009/10 grundrapport. Östersund: Statens folkhälsoinstitut. <http://www.fhi.se>.

Hälsan bland högstadieeleverna är klart könssegregerad. Dubbelt så många bland tjejerna än bland killarna skattar sin hälsa som inte bra ("varken bra eller dålig", "ganska dålig" och "dålig"). Också om vi ser till den mest positiva skattningen blir skillnaden mycket stor. Tjejer redovisar också högre förekomst av psykiska besvär och skattar i genomsnitt sin livskvalitet klart lägre. Detta är inga unika resultat – liknande könsskillnader framträder i alla studier som analyserat högstadiet. I flera fall har vi också kunnat se liknande könsskillnader redan på mellanstadiet och de försvinner inte om man går över till gymnasiet.

När det gäller ålder är åldersintervallet begränsat – det handlar ju bara om en jämförelse mellan de tre årskurserna 7, 8 och 9.

Tabell 72. Hälsa och livskvalitet i relation till årskurs utifrån kön. Andel (%) respektive medelvärden (m). Högstadiet. Malmö.

Årskurs					
Kön	7	8	9	Sign. nivå	Efter kontroll #
Självskattad hälsa (ej bra)					
Killar	9	12	17	**	
Tjejer	19	26	32	***	**
Psykiska besvär (m)					
Killar	1.90	1.92	2.03	*	*
Tjejer	2.27	2.33	2.52	***	***
Livskvalitet (m)					
Killar	8.42	8.20	8.10		
Tjejer	7.42	7.10	6.92	*	+

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001. # Kontroll för social bakgrund i övrigt.

Trots att åldersintervallet är mycket begränsat, 13–15 år, finns klara skillnader mellan de olika årskurserna. En större andel bland de äldsta skattar sin hälsa som inte bra och dessa redovisar också högre förekomst av psykiska besvär. Dessa skillnader kvarstår även efter kontroll för social bakgrund. Även när det gäller upplevd livskvalitet sjunker skattningen med ökad ålder men skillnaden blir här endast signifikant bland tjejer. Efter kontroll för social bakgrund blir denna inte längre signifikant, något som får tolkas som att åldern inom detta korta åldersintervall inte direkt tycks inverka på upplevd livskvalitet.

19.3 Situationen i Malmö i jämförelse med andra kommuner

Hur är då hälsosituationen för barn/ungdomar i Malmö jämfört med hur det ser ut i andra delar av Sverige? För att få en bild av detta presenteras uppgifter från de senaste undersökningar som genomförts. De olika kommunerna har i tabellen rangordnats med utgångspunkt från den socioekonomiska fördelningen. Först kommer kommuner där den genomsnittliga socioekonomiska bakgrunden är lägst. Resultaten som presenteras nedan visar att – vid sidan av kön och ålder – socioekonomisk bakgrund har en inverkan speciellt när det gäller skattning av hälsa. Utifrån dessa samband kan man förvänta sig en sämre situation i kommuner där den genomsnittliga socioekonomiska bakgrunden är låg.

Tabell 73. Hälsa efter kön och kommun. Andel (%) respektive medelvärde (m). Högstadiet. Malmö.

Kommun	Självskattad hälsa		Förekomst av psykiska besvär		Skattad livskvalitet	
	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer
Malmö	13	26***	1.96	2.39***	8.23	7.12***
Stockholm	9	19***	1.85	2.29***	8.13	7.39***
Helsingborg	9	15***	2.46	3.16***	#	#
Linköping	10	17***	2.05	2.40***	8.09	7.35***
Kalmar	9	17***	1.92	2.16***	8.34	7.32***
Jönköping	12	21***	1.97	2.34***	8.23	7.39***
Huddinge	15	28***	2.06	2.52***	8.44	7.32***
Haninge	13	18+	1.84	2.09***	8.45	7.68***
Sävsjö	16	16	1.77	2.13**	8.34	7.24**
Värmdö	12	23***	2.00	2.44***	8.21	7.68***
Vallentuna	16	23*	2.10	2.55***	7.68	7.04***
Täby	12	21***	1.99	2.45***	8.18	7.62***

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001. # Uppgifter saknas.

Bland killar skiljer Malmö knappast ut sig – värdena ligger nära medianen för alla de tre måtten. Bland tjejer är bilden dock mindre positiv, andelen som skattar sin hälsa som inte bra liksom genomsnittlig livskvalitet ligger under medianvärdet och här tillhör Malmö de kommuner som har sämst situation. Detta tycks dock inte gälla för förekomst av psykiska besvär där Malmötjejererna ligger nära medianvärdet och alltså inte skiljer ut sig. Både för killar och tjejer gäller dock att hälsosituationen genomgående är något sämre än i Stockholm.

19.4 Familjesituation och relation till föräldrar

Nedan presenteras samband med familjesituation.

Tabell 74. Hälsa och livskvalitet i relation till familjesituation efter kön. Andel (%) respektive medelvärden (m). Högstadiet. Malmö.

Kön	Båda föräld.	Växelsv	Ensam mamma	Förälder med ny partner	Sign. nivå	Efter kontroll #
Självskattad hälsa (ej bra)						
Killar	12	10	18	28	**	
Tjejer	23	20	45	30	***	*
Psykiska besvär (m)						
Killar	1.93	2.06	2.00	2.05	*	
Tjejer	2.34	2.53	2.55	2.46	**	
Livskvalitet (m)						
Killar	8.35	7.93	7.86	7.91	*	
Tjejer	7.30	7.18	6.25	6.79	***	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001. # Kontroll för social bakgrund i övrigt.

Ser man enbart till skillnader mellan olika familjekonstellationer finns signifikanta skillnader mellan olika grupper för alla de tre måtten på hälsa och livskvalitet. Genomgående kan man konstatera att de som bor med båda föräldrar har den bästa situationen. De som har växelvis boende skattar sin hälsa lika högt men har något högre förekomst av psykiska besvär och något lägre livskvalitet. Anmärkningsvärt är att tjejer i denna grupp redovisar

relativt hög förekomst av besvär. Bland tjejer tycks de som bor med en ensamstående mamma ha det sämst – högst andel med inte god hälsa, låg livskvalitet och hög förekomst av psykiska besvär (dock i det senare fallet tillsammans med tjejer som har växelvis boende). Även om det finns liknande tendenser bland killar blir skillnaderna gentemot de som bor med båda föräldrar inte lika stora. Samtidigt är det viktigt att notera att alla dessa signifikanta skillnader försvinner – utom bland tjejer när det gäller självskattad hälsa – då man kontrollerar för social bakgrund i övrigt¹²². **Det är alltså inte familjesituationen i sig själv som leder till försämrad hälsa utan de olika sociala förhållanden man lever under.**

En annan bild av familjeförhållandena fångas upp genom frågan om förtroende till föräldrar. Ungdomar som inte kryssat för detta bedöms ha en relation till föräldrarna som inte är helt opproblematiske. I frågan finns alternativen förtroende för mamma respektive förtroende för pappa. Svaren sammanfattas här till hur många föräldrar man anger att man har förtroende för.

Tabell 75. Hälsa och livskvalitet i relation till förtroende för föräldrar efter kön. Andel (%) respektive medelvärden (m). Högstadiet. Malmö.

	Förtroende för föräldrar				
Kön	Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Efter kontroll #
Självskattad hälsa (ej bra)					
Killar	20	23	11	***	*
Tjejer	37	37	21	***	**
Psykiska besvär (m)					
Killar	2.12	2.16	1.91	***	***
Tjejer	2.55	2.65	2.28	***	***
Livskvalitet (m)					
Killar	7.06	7.21	8.45	***	***
Tjejer	5.46	6.37	7.59	***	***

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001. # Kontroll för social bakgrund i övrigt.

Som redan påpekats hade familjesituationen i sig själv begränsad direkt inverkan på hälsa och livskvalitet. Tar vi däremot in relationer till föräldrar – som kan vara mer eller mindre bra i alla familjekonstellationer – blir bilden helt annorlunda. Här finns en tydlig koppling till alla de tre måtten och kontroll för social bakgrund visar att dess inverkan är direkt. Ungdomar som markerat förtroende för båda föräldrar redovisar bäst hälsa, lägst förekomst av psykiska besvär och högst livskvalitet. De som angett förtroende för endast en förälder redovisar ganska hög livskvalitet – den är dock klart lägre än bland dem som angett att de har förtroende till båda föräldrarna. **Detta tyder på att bristande förtroende för båda föräldrarna får negativa effekter på hälsa och livskvalitet.**

122 Innefattar i detta fall årskurs, förtroende för föräldrar, socioekonomisk bakgrund, svensk/utländsk bakgrund, bostadsområde.

19.5 Socioekonomisk bakgrund

Frågan är hur sambanden med socioekonomisk bakgrund ser ut?

Tabell 76. Hälsa och livskvalitet i relation till familjens socioekonomiska bakgrund efter kön. Andel (%) respektive medelvärden (m). Högstadiet, Malmö.

Kön	Stora resurser	Ganska stora resurser	Medel resurser	Ganska små resurser	Små resurser	Sign. nivå	Efter kontroll #
Självskattad hälsa (ej bra)							
Killar	7	10	15	10	19		
Tjejer	8	21	25	29	37	**	
Psykiska besvär (m)							
Killar	1.87	1.94	1.97	1.97	1.97		
Tjejer	2.35	2.41	2.37	2.38	2.51		
Livskvalitet (m)							
Killar	8.65	8.45	8.22	8.02	8.00		
Tjejer	7.23	7.51	7.19	6.95	6.27	***	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001. # Kontroll för social bakgrund i övrigt.

Sambanden mellan familjens socioekonomiska ställning samt hälsa och livskvalitet framstår generellt som relativt svaga. Vi får dock signifikanta samband bland tjejer när det gäller självskattad hälsa och upplevd livskvalitet. I båda fallen gäller att tjejer från familjer med lägre socioekonomisk ställning har en sämre situation. Dessa signifikanta samband försvinner dock efter kontroll för övrig social bakgrund. Socioekonomisk bakgrund tycks alltså ha en begränsad inverkan.

19.6 Svensk respektive utländsk bakgrund

Frågan är om ungdomar med utländsk bakgrund har sämre hälsa än de som har svensk bakgrund.

Tabell 77. Hälsa och livskvalitet i relation till svensk respektive utländsk bakgrund efter kön. Andel (%) respektive medelvärden (m). Högstadiet, Malmö.

Kön	Svensk bakgrund	Ganska stark svensk bakgrund ##	Andra generationens invandrare	Första generationens invandrare	Sign. nivå	Efter kontroll #
Självskattad hälsa (ej bra)						
Killar	12	16	11	16		
Tjejer	23	26	29	26	+	
Psykiska besvär (m)						
Killar	1.95	1.95	1.96	1.99		
Tjejer	2.41	2.42	2.42	2.28	+	*
Livskvalitet (m)						
Killar	8.40	8.06	8.32	7.83	*	
Tjejer	7.24	7.22	6.95	7.14		

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001. # Kontroll för social bakgrund i övrigt.

Ganska stark svensk bakgrund innefattar: föräldrarna födda i Sverige – barnet fött utomlands, en av föräldrarna född i Sverige – barnet fött i Sverige, en av föräldrarna född i Sverige – barnet fött utomlands.

Socioekonomisk bakgrund hade begränsad inverkan, det samma tycks gälla för utländsk bakgrund. Även om man kan se ett signifikant samband med upplevd livskvalitet bland

killar – första generationens invandrarkillar skattar sin livskvalitet lägre – tycks inte ungdomar med utländsk bakgrund skilja ut sig speciellt när det gäller hälsa och livskvalitet med eller utan kontroll för social bakgrund.

19.7 Skillnader mellan olika stadsdelar

Hur hälsa och livskvalitet skiljer sig mellan olika stadsdelar presenteras i tabell 78.

Tabell 78. Hälsa och livskvalitet i olika stadsdelar efter kön. Andel (%) respektive medelvärde. Högstadiet. Malmö.

Stadsdelar	Självskattad hälsa (ej bra)		Förekomst av psykiska besvär		Skattad livskvalitet	
	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer
Centrum	14	29	1.97	2.41	7.92	6.84
Fosie	10	32	1.86	2.37	8.55	7.17
Husie	16	28	2.04	2.37	8.31	3.87
Hyllie	10	27	2.03	2.46	8.32	7.15
Kirseberg	19	23	2.09	2.32	8.09	7.16
Limhamn-Bunkeflo	5	17	1.88	2.42	8.59	7.34
Oxie	24	32	2.23	2.31	7.67	7.44
Rosengård	16	22	1.97	2.32	7.77	7.03
Södra innerstaden	14	41	1.97	2.47	8.16	6.47
Västra innerstaden	13	21	1.88	2.66	8.14	7.18
Sign nivå	**	**	**		**	
Efter kontroll (#)	*	*	**		+	

+ $p < 0.10$; * $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; *** $p < 0.001$. # Kontroll för social bakgrund i övrigt.

Bland killar framträder signifikanta skillnader mellan stadsdelar för alla de tre måtten. Dessa skillnader kvarstår även efter kontroll för social bakgrund utom när det gäller livskvalitet där det endast blir en tendens till samband ($p < 0.10$). Resultaten visar att hälsa och livskvalitet är låg bland killar i Oxie och Kirseberg medan den ligger över genomsnittet för killar i Limhamn-Brunkeflo och Fosie.

Bland tjejer framträder endast signifikanta skillnader när det gäller självskattad hälsa, skillnader som kvarstår efter kontroll för social bakgrund i övrigt. En hög andel tjejer skattar sin hälsa lågt i Södra innerstaden, Fosie och Oxie. I motsats är det färre än genomsnittet som gör detta i Limhamn-Bunkeflo. Ser man till totalbilden bland tjejer tycks de i Södra innerstaden ha den sämsta hälsan och livskvaliteten medan tjejerna i Limhamn-Bunkeflo har den bästa.

19.8 Skolbetyg, hälsa och livskvalitet

Frågan är då vilken koppling det på högstadiet finns till genomsnittsbetyg.

Tabell 79. Hälsa och livskvalitet i relation till betyg efter kön. Andel (%) respektive medelvärden (m). Högstadiet. Malmö.

Kön	Höga	Ganska höga	Medel	Ganska låga	Låga	Sign. nivå	Efter kontroll #
<i>Självskattad hälsa (ej bra)</i>							
Killar	8	11	10	11	21	**	*
Tjejer	18	19	28	28	35	***	+
<i>Psykiska besvär (m)</i>							
Killar	191	1.92	1.99	2.00	1.98		
Tjejer	2.41	2.37	2.38	2.37	2.42		
<i>Livskvalitet (m)</i>							
Killar	8.14	8.41	8.38	8.30	8.08		
Tjejer	7.41	7.19	7.38	7.10	6.49	***	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001. # Kontroll för social bakgrund i övrigt.

För självskattad hälsa finns en koppling till medelbetyg som (åtminstone delvis) kvarstår efter kontroll för social bakgrund. **Bland killar skiljer de som har lägst betyg ut sig genom att i mycket högre utsträckning redovisa mindre bra hälsa. Bland tjejer är det snarare de som har höga betyg (högst eller näst högst) som skiljer ut sig genom bättre hälsa.**

För förekomst av psykiska besvär och livskvalitet framträder endast ett signifikant samband, vilket dessutom försvinner efter kontroll för social bakgrund. Detta gäller tjejers skattning av sin livskvalitet och visar att de som har lägre genomsnittsbetyg i genomsnitt skattar sin livskvalitet lägre. Men dessa skillnader kan alltså återföras till olikheter i livssituationen i övrigt.

19.9 Betydelsen av fysisk aktivitet

Frågan är hur fysisk aktivitet kopplas till upplevd hälsa och livskvalitet.

Tabell 80. Hälsa och livskvalitet i relation till fysisk aktivitet efter kön. Andel (%) respektive medelvärden (m). Högstadiet. Malmö.

Kön	Ej fysiskt aktiv	Oorganiserade	Organiserade	Idrottsförening	Sign. nivå	Efter kontroll #
Självskattad hälsa (ej bra)						
Killar	23	0	10	7	***	***
Tjejer	33	36	20	16	***	***
Psykiska besvär (m)						
Killar	1.99	2.10	2.01	1.93		
Tjejer	2.41	2.12	2.37	2.37		
Livskvalitet (m)						
Killar	7.82	8.92	8.15	8.48	***	**
Tjejer	6.84	7.69	7.60	7.33	***	**

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001. # Kontroll för social bakgrund i övrigt.

Det finns en mycket tydlig koppling mellan fysisk aktivitet och skattning av hälsa och livskvalitet, en koppling som kvarstår även efter kontroll för social bakgrund. **Deltagande i fysiska aktiviteter har alltså här en direkt inverkan. Ungdomar som inte är fysiskt aktiva har markant sämre hälsa och skattar sin livskvalitet lägre.** Däremot kopplas fysisk aktivitet inte alls samman med lägre förekomst av psykiska besvär.

19.10 Rädd att gå ut om kvällarna

I analyserna av resultaten från flera studier genomförda inom Ung livsstil har vi kunnat notera att det finns en klar koppling mellan rädsla för att gå ut om kvällarna samt upplevd hälsa och livskvalitet. En närmare analys av dessa samband blir speciellt intressant då man ser till könsskillnader i hälsa eftersom flickor i betydligt högre utsträckning uppger att de är rädda att gå ut på kvällarna¹²³.

I enkäterna har högstadieeleverna fått besvara frågan "Är du rädd när du är på något av följande ställen under kvällstid? (efter klockan 19)". I frågan behandlas följande ställen/situationer: "i ditt hem", "i området där du bor", "på buss eller tåg", "i Malmö centrum", "på träningen eller annan organiserad fritidsaktivitet", "på fritidsgård eller annan liknande mötesplats". För varje plats har ungdomarna följande svarsalternativ: "aldrig", "ibland", "ganska ofta", "alltid". För att inte överbelasta rapporten har vi valt att begränsa analyserna till rädda på bussar/tåg respektive i Malmö centrum, de två ställen som det är vanligast att ungdomar är rädda på.

I tabell 81 studeras hur rädsla varierar efter kön.

123 Se Stig Elofsson. **Rädd att gå ut om kvällarna? En studie av högstadie- och gymnasieelever.** Blomdahl & Elofsson: Jämförd & Jämför! En studie av hälsa och offentligt resursutnyttjande på fritidsområdet bland barn och ungdomar i Stockholm.

Tabell 81. Rädd fredags- och helgkvällar på buss eller tåg respektive i Malmö centrum efter kön. Andel (%). Högstadiet. Malmö.

Rädd	Bussar/tåg		Malmö centrum	
	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer
Aldrig	72	32	61	30
Ibland	24	46	31	42
Ganska ofta	3	17	6	20
Alltid	1	6	3	9
Sign. nivå	***		***	
Alltid, ganska ofta	5	23	9	28

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Könsskillnaderna är mycket stora – det är 3 till 4 gånger så vanligt att tjejer anger att de alltid eller ganska ofta är rädda när de är på bussar och/eller tåg och/eller i Malmö centrum. Det är något vanligare att man är rädd i centrum än på bussar/tåg men skillnaden är relativt begränsad. Jämför man med resultat från Stockholm ligger andelen som anger att de känner sig rädda (alltid eller ganska ofta) på ungefär samma nivåer – något lägre när det gäller buss/tåg, något högre när det gäller centrum¹²⁴.

Hur är kopplingen till hälsa och livskvalitet? Vid denna analys har svaren indelats i två grupper – de som angett att de alltid eller ganska ofta känner sig rädda mot övriga. I tabell 82 studeras kopplingen mellan rädsla att vara i Malmö centrum respektive på bussar/tåg och de olika måtten på hälsa och livskvalitet.

Tabell 82. Hälsa och livskvalitet i relation till rädd fredags- och helgkvällar på bussar/tåg respektive i Malmö centrum efter kön. Andel (%) respektive medelvärden (m). Högstadiet. Malmö.

	Bussar/tåg		Malmö centrum	
	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer
<i>Ej bra hälsa, totalt (%)</i>				
Ofta rädd	25	35	15	30
Övriga	12	23	12	24
Sign. nivå	*	***		+
<i>Psykiska besvär (m)</i>				
Ofta rädd	2.23	2.60	2.16	2.54
Övriga	1.85	2.34	1.94	2.30
Sign. nivå	**	***	**	***
<i>Livskvalitet (m)</i>				
Ofta rädd	7.09	6.78	7.56	6.19
Övriga	8.28	7.21	8.29	7.19
Sign. nivå	***	*	*	+

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Ser vi till rädsla på bussar och/eller tåg finns det både bland killar och tjejer en mycket tydlig koppling till hälsa och livskvalitet. **Ungdomar som svarat att de alltid eller ganska ofta är rädda skattar i högre utsträckning sin hälsa som inte bra, redovisar i genomsnitt högre förekomst av psykiska besvär och skattar i genomsnitt sin livskvalitet lägre.** Detta mönster stämmer med resultaten från högstadiet i Stockholm.

När det gäller rädsla för att vara i Malmö centrum är resultaten inte lika entydiga. Både bland killar och tjejer gäller att de som angett att de är rädda i genomsnitt redovisar högre förekomst av psykiska besvär. Bland killar skiljer sig dessa också ut sig när det gäller skattad livskvalitet – de som är rädda skattar denna lägre. Även bland tjejer skattar dessa sin livskvalitet lägre men i detta fall finns endast tendens till signifikant skillnad (p<0.10). För självskattad hälsa blir det inga signifikanta skillnader även om siffrorna pekar mot att

¹²⁴ På högstadiet i Stockholm uppgår 9 % av killarna och 33 % av tjejerna att de är rädda när de är på buss, tunnelbana eller pendeltåg samt 7 % respektive 23 % när de är i Stockholm city.

de som är rädda något oftare uppger att hälsan inte är bra. Ser man till Stockholm framträdde i detta fall – rädsla för att vara i Stockholm city – att för alla måtten på hälsa och livskvalitet finns en klar skillnad mellan de som är rädda och övriga¹²⁵.

Ser vi till könsskillnaderna skulle den koppling vi här finner till rädsla kunna vara en förklaring till att tjejer skattar sin hälsa sämre eftersom de i högre utsträckning uppger att de känner sig rädda.

19.11 Hälsa och livskvalitet – jämställdhet samt jämlikhet

För att få en fördjupad bild av jämställdhet och jämlikhet görs multipla variansanalyser innefattande huvudeffekter av de grundläggande variablerna. Dessa är kön, ålder, familj (familjesituation och förtroende för föräldrar), socioekonomisk bakgrund, utländsk bakgrund, bostadsområde samt om man är fysiskt aktiv eller ej¹²⁶. Denna sista variabel har tagits med därför att tidigare forskning – liksom resultat i den här rapporten och studien i Stockholm – visat att just fysisk aktivitet är mycket starkt kopplad till hälsa och livskvalitet¹²⁷. I modellen ingår också alla tvåvägsinteraktioner med kön. Förekomsten av signifikanta samband presenteras i tabell 83.

Tabell 83. Hälsa och livskvalitet. Resultat från multipel variansanalys – förekomst av signifikanta samband. Högstadiet. Malmö.

Bakgrundsvariabler	Självskattad hälsa	Psykiska besvär	Skattad livskvalitet
Kön	*	***	***
Årskurs	***	****	*
Familjesituation	+	*	
Förtroende för föräldrar	***	***	***
Socioekonomisk bakgrund			
Utländsk bakgrund	*		
Betyg, medel	+		
Bostadsområde	+		
Fysiskt aktiv (nej/ja)	***		***
Interaktioner kön			
Årskurs	+		
Familjesituation			
Förtroende för föräldrar			*
Socioekonomisk bakgrund			
Svensk/utländsk bakgrund			
Betyg, medel			
Bostadsområde		*	*
Fysiskt aktiv (nej/ja)			

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

19.11.1 Bristande jämställdhet

Resultaten i tabell 83 visar att det finns tydliga allmänna, generella skillnader mellan tjejer och killar när det gäller hälsa och livskvalitet. Endast i ett fåtal fall framträder signifikanta interaktionseffekter. Detta visar alltså att könsskillnaderna nästan genomgående slår igenom oberoende av vilken social bakgrund ungdomarna har i övrigt. Detta är viktigt att notera – i många andra sammanhang är det inte ovanligt att könsskillnaderna kan variera avsevärt mellan olika grupper. **När det gäller ungdomars hälsa och livskvalitet gäller inte detta. Liknande resultat framkommer också i de analyser som gjorts i**

¹²⁵ Blomdahl, Elofsson, Jämställdhet och jämlikhet. En studie av hälsa och offentligt resursutnyttjande på fritidsområdet bland barn och ungdomar i Stockholm stad.

¹²⁶ Separata analyser som gjorts (resultaten redovisas ej) visar att införandet av fysisk aktivitet i modellen har mycket begränsad inverkan när det gäller förekomst av signifikanta samband med övriga variabler.

¹²⁷ Blomdahl, Elofsson, Jämställdhet och jämlikhet. En studie av hälsa och offentligt resursutnyttjande på fritidsområdet bland barn och ungdomar i Stockholm stad.

Stockholm vilket pekar på att detta problem inte är specifikt för Malmö utan att det troligen handlar om ett problem som är generellt i Sverige.

Det finns dock några fall när detta dominerande mönster bryts. Ser vi till skattad livskvalitet finns signifikanta interaktioner med förtroende för föräldrar samt bostadsområde. För psykiska besvär finns en signifikant interaktion med bostadsområde. Här finns alltså några fall där könsskillnaderna skiljer sig från det generella mönstret beroende på ungdomarnas bakgrund.

Ser vi till förtroende för föräldrar kan vi notera att könsskillnaderna är mycket större bland dem som inte angett att de har förtroende för någon förälder (tecken på att relationen till föräldrarna är mer problematisk) även om det finns klara könsskillnader också i detta senare fall. Bakom detta döljer sig faktumet att tjejer som inte angett att de har förtroende för någon av föräldrarna skattar sin livskvalitet mycket lågt. Kanske är detta en indikation på att sämre relation till föräldrar får större genomslag bland tjejer.

Vi får också resultat som pekar på att könsskillnaderna varierar mellan olika stadsdelar både då det gäller förekomst av psykiska besvär och skattad livskvalitet. Observera här att det handlar om skillnader när man tagit hänsyn till bostadsområdenas olika sociala karaktär. Könsskillnaderna är små i Oxie, ett område där ungdomar i genomsnitt har hög socioekonomisk bakgrund. Detta kan återföras till en sämre situation bland killar i just detta område jämfört med andra områden. För psykiska besvär blir könsskillnaden speciellt stor i Västra innerstaden, främst beroende på en ovanligt hög förekomst bland tjejer. För livskvalitet är könsskillnaden speciellt stor i Husie åter beroende på en ovanligt låg skattning bland tjejer.

Ser vi till hälsa och livskvalitet är situationen bland ungdomar i Malmö klart ojämställd. Liksom i studien från Stockholm kan vi se att tjejer skattar sin hälsa och livskvalitet lägre. Det är också vanligare att de har psykiska besvär. Dessa skillnader är – i båda studierna generella och i stort sett oberoende av social bakgrund i övrigt¹²⁸.

19.11.2 Bristande jämlikhet

Utifrån ett jämlikhetsperspektiv är det två variabler som slår igenom tydligt, nämligen årskurs och förtroende för föräldrar. Vid sidan av detta finns direkt samband med utländsk bakgrund när det gäller självskattad hälsa och med familjesituation för psykiska besvär samt en tendens till signifikant samband ($p < 0.10$) med självskattad hälsa. Här är det viktigt att observera att det handlar om **direkta samband**, det vill säga skillnader inom de olika variablerna efter kontroll för övriga variabler. Jämför vi med resultaten från Stockholm är kopplingen till familjesituation svagare i Malmö men detta beror på att vi här har med förtroende för föräldrar (en variabel som inte ingick i Stockholmsstudien)¹²⁹. Ett gemensamt drag är att familj och därmed föräldrar har betydelse. I Malmö – liksom i Stockholm – är den direkta inverkan av utländsk bakgrund och bostadsområde svag. **När det gäller utländsk bakgrund visar dock resultaten att speciellt de ungdomar som är första generationens invandrare i högre utsträckning än ungdomar med svensk bakgrund skattar sin hälsa som bra.**

Vid sidan av detta finner vi att fysisk aktivitet klart kopplas samman med självskattad hälsa och livskvalitet. Ungdomar som är fysiskt aktiva (oftast inom idrottsförening) skattar både sin hälsa och sin livskvalitet högre. Intressant är att fysisk aktivitet inte kopplas samman med förekomst av psykiska besvär. Även i Stockholm är detta samband svagt på högstadiet. Däremot finns i denna en klar koppling mellan fysisk aktivitet och förekomst av psykiska besvär på mellanstadiet och gymnasiet (stadier som inte finns med i Malmöundersökningen).

¹²⁸ Blomdahl, Elofsson, Jämställdhet och jämlikhet. En studie av hälsa och offentligt resursutnyttjande på fritidsområdet bland barn och ungdomar i Stockholm stad.

¹²⁹ Blomdahl, Elofsson, Jämställdhet och jämlikhet. En studie av hälsa och offentligt resursutnyttjande på fritidsområdet bland barn och ungdomar i Stockholm stad.

Hur ser då ojämlikheten ut mer konkret? **Ser vi till ålder konstateras att äldre elever har sämre hälsa och livskvalitet.** Detta kan ses som något förvånande att detta framträder även i det korta åldersintervall som högstadiet täcker. När vi i Stockholm noterade tydliga åldersskillnader handlade det om jämförelse mellan skolstadier, det vill säga ett mycket större åldersspann. Resultaten i Malmö visar att det sker förändringar även under en så kort period som högstadiet innefattar. Ålder är uppenbart en viktig grund för ojämlikhet, något som knappast uppmärksammas i tillräcklig omfattning inom tidigare forskning.

En annan central grund för ojämlikhet i hälsa och livskvalitet handlar om förtroende för föräldrar. Flertalet av ungdomarna har markerat att de har förtroende för åtminstone en av föräldrarna, många även för båda. **Ungdomar som uppgett att de har förtroende för båda föräldrar har bättre hälsa och livskvalitet.** Bland killar som bor med båda sina föräldrar eller har växelvis boende har 85 % markerat att de har förtroende både för mamma och för pappa. I övriga familjekonstellationer är detta mindre vanligt, kanske i vissa fall beroende på att man inte har någon kontakt med den ena föräldern (oftast då pappan). Bland tjejer är bilden något annorlunda. För det första kan vi notera att det är mindre vanligt att tjejer angett att de har förtroende för både mamma och pappa. Här handlar det om att de mindre ofta uppger att de har förtroende för pappan. Tjejer som bor med båda föräldrar anger i 80 % av fallen att de har förtroende för båda föräldrar, vid växelvis boende sjunker dock denna siffra till strax över 60 % för att sedan bli ännu lägre i övriga familjekonstellationer. Ser vi till psykiska besvär tycks dock även familjesituationen i sig själv ha en direkt inverkan. Ungdomar som bor med båda föräldrar – oberoende av om de har förtroende för föräldrar eller ej – redovisar i genomsnitt lägre förekomst av psykiska besvär än ungdomar i andra familjekonstellationer.

I resultaten ovan framträder inga direkta samband med socioekonomisk bakgrund. Detta innebär dock inte att socioekonomisk bakgrund är betydelselös utan att dess inverkan sker via fysisk aktivitet. Som vi tidigare visat varierar andelen fysiskt aktiva mellan ungdomar med olika socioekonomisk bakgrund.

Sammantaget kan vi notera att det finns tydlig ojämlikhet när det gäller hälsa och livskvalitet som i första hand kopplas till ålder och relation till föräldrar samt fysisk aktivitet. Som redan påpekats döljer sig bakom detta tydliga skillnader mellan ungdomar i olika familjekonstellationer liksom mellan ungdomar med olika socioekonomisk bakgrund.

20. Hur trivs ungdomar med sin fritidssituation?

I detta kapitel presenteras hur ungdomar har det på fritiden. I tabell 84 visas hur nöjda ungdomar i Malmö är 2015 respektive 1996 med sin fritidssituation.

Tabell 84. Fritidstrivsel 1996 och 2015 utifrån kön. Andel (%). Högstadiet. Malmö.

	1996		2015	
	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer
Bra	71	65	69	59
Ganska bra	20	26	23	29
Varken bra eller dåligt	7	6	6	10
Ganska dåligt	2	2	1	1
Dåligt	1	1	1	1

De flesta ungdomarna i Malmö trivs bra eller ganska bra på fritiden. Killar trivs bättre än tjejer på sin fritid i Malmö liksom i de flesta andra kommuner Ung livsstil har undersökt. Killar trivs i ungefär samma utsträckning 1996 och 2015. **Bland tjejer har däremot situationen försämrats.**

Hur trivs då ungdomar i olika socioekonomiska grupper på fritiden? I tabell 85 ger vi svar på frågan.

Tabell 85. Fritidstrivsel i olika socioekonomiska grupper utifrån kön. Andel (%). Högstadiet. Malmö.

	1		2		3		4		5	
	K	Tj	K	Tj	K	Tj	K	Tj	K	Tj
Bra	84	77	72	63	70	62	67	57	59	36
Ganska bra	13	9	23	30	23	28	26	27	23	36
Varken bra eller dåligt	0	15	4	6	5	8	6	14	14	19
Ganska dåligt	3	0	0	1	0	1	1	2	4	4
Dåligt	0	0	0	1	1	1	1	0	0	6

K= Killar **; Tj=Tjejer ***

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Killar och tjejer i de högre socioekonomiska grupperna trivs signifikant bättre på fritiden än killar och tjejer i de lägre socioekonomiska grupperna.

I tabell 86 framgår hur ungdomar med svensk respektive utländsk bakgrund trivs på fritiden.

Tabell 86. Fritidstrivsel bland ungdomar med svensk respektive utländsk bakgrund utifrån kön. Andel (%). Högstadiet. Malmö.

	Svensk bakgrund		Ganska stark svensk bakgrund #		Andra generationens invandrare		Första generationens invandrare	
	K	Tj	K	Tj	K	Tj	K	Tj
Bra	75	70	75	61	69	53	55	51
Ganska bra	23	24	18	30	22	32	29	28
Varken bra eller dåligt	2	5	4	7	7	12	12	16
Ganska dåligt	0	0	2	2	1	1	1	2
Dålig	0	1	1	0	0	1	3	2

K= Killar ***. Tj=Tjejer ***

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Ganska stark svensk bakgrund innefattar: föräldrarna födda i Sverige – barnet fött utomlands, en av föräldrarna född i Sverige – barnet fött i Sverige, en av föräldrarna född i Sverige – barnet fött utomlands

Ungdomar som, liksom sina föräldrar är födda i Sverige, trivs bättre på sin fritid än de som har utländsk bakgrund. Sämst trivs första generationens invandrarungdomar.

Hur trivs ungdomar i Malmö på fritiden i förhållande till ungdomar i Helsingborg och Jönköping? I tabell 63 visas detta.

Tabell 87. Fritidstrivsel i Malmö, Helsingborg och Jönköping. Högstadiet. Andel (%). Högstadiet. Malmö.

	Malmö		Helsingborg		Jönköping	
	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer
Bra	69	59	75	62	76	65
Ganska bra	23	29	19	29	19	26
Varken bra eller dåligt	6	10	5	9	4	7
Ganska dåligt	1	1	1	1	0	2
Dåligt	1	1	1	1	1	0

Ungdomar i Malmö trivs något sämre på fritiden än ungdomar i Jönköping och Helsingborg. I samtliga kommunerna i Ung livsstil trivs tjejer sämre på fritiden än killar.

21. Slutdiskussion

Inledningsvis i slutdiskussionen sammanfattas de resultat som presenterats i rapporten. I del två av kapitlet (21.3) diskuteras i vilken utsträckning Malmö stads mål om jämställdhet, jämlikhet och delaktighet uppnås på fritidsområdet. Avslutningsvis (kapitel 21.4) analyseras hur målen om en jämlik och jämställd hälsa och livskvalitet uppnås.

21.1 Inledning

Malmö stad har satt upp som mål att uppnå jämlikhet, jämställdhet, delaktighet samt god hälsa. Med forskningsprojektet Ung livsstil kan bland annat dessa mål utvärderas. Antalet elever i högstadiet som besvarat enkäten i Malmö år 2015 är 2 189. Urvalet var 2 526. Svarefrekvensen är alltså 87 %. I studien 1996 besvarades enkäten av 720 elever. Urvalet var 851. Svarefrekvensen var då 85 %.

21.2 Sammanfattning av resultaten

Nedan följer en sammanfattning av de resultat som presenterats i denna forskningsrapport.

21.2.1 Malmö stad, sociodemografiskt

Malmö har av alla kommuner som Ung livsstil undersökt flest ungdomar i de lägre socioekonomiska grupperna. I Malmö tillhör 31 % socioekonomisk grupp 4 eller 5. Motsvarande siffra i Stockholm är 25 %, i Helsingborg 25 % och i Täby 3 %.

Andelen ungdomar med utländsk bakgrund är högst i Malmö. Hälften (50 %) av ungdomarna tillhör första eller andra generationens invandrare. Motsvarande siffra i till exempel Stockholm är 35 %, i Helsingborg 26 % och i Täby 11 %.

21.2.2 Vad vill ungdomar att Malmö stad ska satsa på och hur delaktiga är de?

Som grupp önskar ungdomar i Malmö att Malmö stad i första hand ska satsa på idrott. Killar i Malmö, liksom i alla andra kommuner inom Ung livsstil, önskar i mycket större utsträckning än tjejer att staden ska satsa på idrott (idrottsanläggningar och idrottsföreningar). Tjejer tycker i första hand att Malmö stad ska satsa på kultur (till exempel bibliotek, dans, kulturskola, musik, teater och utställningar). I andra hand vill tjejer i Malmö att kommunen ska satsa på idrott.

Ungdomar i Malmö önskar i första hand att staden ska satsa på följande idrottsanläggningar; gym (inomhus), simhallar och fotbollsplaner. Tonårsskillar önskar i första hand att Malmö stad inom idrottsområdet ska satsa på fotbollsplaner och i andra hand på gym (inne). På tredje plats bland killar i högstadiet kommer simhallar. Tjejer i högstadiet i Malmö vill att fritidsnämnden i tur och ordning ska satsa på gym (inomhus), simhallar och lokaler för dans.

En tredjedel (32 %) tycker ("stämmer ganska bra" och "stämmer helt") att politikerna i Malmö lyssnar på barn och ungdomar". Något mindre än hälften (44 %) av ungdomarna "vill bestämma mer om vilka fritidsaktiviteter som ska finnas i deras bostadsområde". Killar och tjejer tycker i ungefär samma grad att de har möjligheter till inflytande.

Ganska få ungdomar i Malmö liksom i övriga kommuner har styrelseuppdrag eller uppdrag i arbetsgrupp/kommitté eller är ledare/tränare. Det är dock fler ungdomar i Malmö som 2015 i förhållande till 1996 har ett "tungt uppdrag" i förening (med i styrelse eller arbetsgrupp/kommitté eller är ledare/tränare).

21.2.3 Deltagande i förening och slutat i förening

Ungefär hälften (47 %) av yngre tonåringar är med i en förening¹³⁰. Killar är med i förening i mycket högre grad än tjejer i Malmö. 42 % av ungdomarna är med i en idrottsförening. Killar är med i en idrottsförening i mycket högre grad än tjejer. Killar är med i både lagidrott och individuell idrott i högre utsträckning än tjejer. Det är första gången sedan Ung livsstil började sina studier 1984 som killar i en kommun är överrepresenterade i individuell idrott.

Bland killar står idrottsrörelsen 2015 för 89 % och bland tjejer för 77 % av alla medlemskap i förening. Motsvarande procentandelar var 1996 bland killar 82 % och bland tjejer 70 %. Föreningsidrotten dominerar alltså allt mer det samlande föreningslivet. Det gäller även i andra kommuner¹³¹.

Andelen medlemmar i förening totalt, idrottsförening och annan förening, har minskat sedan 1996. Nedgången har varit störst bland tjejer. Även i andra kommuner noteras att andelen tonåringar i föreningar minskat. De flesta föreningskategorier i Malmö når färre ungdomar 2015 än 1996. Samma utveckling kan noteras i övriga kommuner.

Bland killar är fotbollen, liksom i övriga kommuner, i särklass störst. Sedan kommer i tur och ordning kampsporterna, tennis och boxning¹³². Kampsporternas och boxningens starka ställning i Malmö avviker starkt från övriga kommuner vi har undersökt. Bland tonårstjejer är fotboll och ridning nästan lika stora. Gymnastiken kommer på tredje plats följt av kampsporterna på fjärde plats. Fotbollen bland tjejer har en svag ställning i Malmö i jämförelse med i andra kommuner. Andelen tjejer i högstadiet som spelar fotboll i en fotbollsförening i Malmö har minskat sedan 1996¹³³.

Fler killar än tjejer har slutat både i förening totalt och i idrottsförening. Både bland killar och bland tjejer är de viktigaste orsakerna till att de slutat i en idrottsförening att ”jag tröttnade”, ”andra intressen” och ”dåliga ledare”.

21.2.4 Deltagande i förening utifrån stadsdel

Killar i områden där medelinkomsten är hög är med i en idrottsförening i större utsträckning än killar i områden där medelinkomsten är låg. Så är det i alla kommuner vi undersökt. I Limhamn-Bunkeflo är 74 % med i en idrottsförening. I flera områden med låg medelinkomst, till exempel Södra innerstaden, Centrum och Rosengård är det något under 45 % av killarna som är med i en idrottsförening.

Tjejer i områden där medelinkomsten är hög är med i en idrottsförening i mycket större utsträckning än tjejer i områden där medelinkomsten är låg. **Så är det också i alla kommuner vi undersökt sedan 30 år tillbaka.** 60 % av tjejer i Limhamn-Bunkeflo är med i en idrottsförening. Motsvarande siffra i Rosengård är endast 12 %.

21.2.5 Deltagande i förening utifrån socioekonomisk bakgrund

Ungdomar i högre socioekonomiska grupper är med i förening totalt och i idrottsförening i högre grad än de i lägre socioekonomiska grupper både i Malmö och i alla andra kommuner¹³⁴. Det ska särskilt observeras att skillnaderna bland tjejer är mycket stora. 64 % av tjejer i socioekonomisk grupp 1 mot endast 14 % av tjejer i socioekonomisk grupp 5 är med i en idrottsförening. Även efter kontroll för utländsk bakgrund kvarstår skillnaderna.

¹³⁰ För att följa upp deltagande i förening se kapitel 7.1.

¹³¹ Se Blomdahl/Elofsson, **Segrar föreningslivet?**

¹³² Inte i någon annan kommun som Ung livsstil har undersökt är boxningen så stor som i Malmö.

¹³³ Andelen tjejer i fotbollsförening har minskat från 9 procentenheter 1996 till 6 procentenheter 2015.

¹³⁴ Se t.ex. Blomdahl/Elofsson, **Hur många motionerar för lite och vilka är dom? och Blomdahl m.fl. Segrar föreningslivet?**

21.2.6 Deltagande i förening utifrån svensk respektive utländsk bakgrund

Ungdomar med utländsk bakgrund deltar mindre i föreningar än de med svensk bakgrund. Det är tjejerna i första och andra generationen som deltar minst i föreningslivet i Malmö liksom i andra kommuner. Mest utanför föreningslivet står tjejer födda utanför Europa, enbart 13 % av dem är med i en idrottsförening.

21.2.7 Deltagande i förening utifrån skolbetyg

Vi konstaterar att ungdomar med höga skolbetyg är med i förening totalt och i en idrottsförening i mycket större utsträckning än de med låga betyg. Minst med i både förening totalt och i idrottsförening är tjejer med låga betyg. Så är det också i övriga kommuner. Hälften av ungdomarna med höga skolbetyg bland tjejer och 8 % med låga skolbetyg är med i en idrottsförening¹³⁵.

21.2.8 Utomstående i fritidsutbudet

Killar i Malmö är utomstående i huvuddelen av fritids- och kulturutbudet i ungefär samma utsträckning som killar i andra kommuner¹³⁶. Tjejer i Malmö är utomstående i större utsträckning än tjejer i övriga kommuner som Ung livsstil undersökt. Skillnaderna mellan i vilken utsträckning killar respektive tjejer är utomstående totalt är störst i Malmö. 30 % av killar och 45 % av tjejer i Malmö är utomstående i fritids- och kulturutbudet (idrottsförening, annan förening, kulturskola, bibliotek, fritidsgård och simhall).

Vi ser att ungdomar i lägre socioekonomiska grupper är mest utomstående både i instrumentella aktiviteter och totalt. Knappt en fjärdedel (23 %) av tjejerna i socioekonomisk grupp 1 mot nästan två tredjedelar (65 %) av tjejerna i socioekonomisk grupp 5 är utomstående totalt.

De med utländsk bakgrund är oftare utomstående än de med svensk bakgrund. Störst är skillnaderna bland tjejer. Skillnaderna kvarstår efter kontroll för social bakgrund bland tjejer.

21.2.9 Fysisk aktivitet

Andelen killar som är fysiskt aktiva i Malmö är klart högre än andelen tjejer. Vad gäller den fysiska aktiviteten bland killar skiljer sig Malmö marginellt från genomsnittet bland andra kommuner som studerats inom Ung livsstil. Tjejer i Malmö är däremot mindre fysiskt aktiva än i de flesta andra kommuner inom Ung livsstil.

Killars och tjejers sociala situation har en tydlig och direkt inverkan när det gäller hur många som är fysiskt aktiva. De som bor med båda föräldrar eller har växelvis boende är oftare mer aktiva än de som bor i andra familjekonstellationer.

Ungdomar som har en lägre socioekonomisk bakgrund är i mindre utsträckning fysiskt aktiva.

Ungdomar med utländsk bakgrund – som i genomsnitt har lägre socioekonomisk bakgrund – är i mindre utsträckning fysiskt aktiva än de som har svensk bakgrund. Speciellt lågt ligger andelen fysiskt aktiva bland tjejer som tillhör första eller andra generationens invandrare.

Det finns en tydlig koppling till skolbetyg – ungdomar med lägre medelbetyg är mindre fysiskt aktiva. Bland tjejer är endast 20 % av dem som har lägst medelbetyg aktiva mot 66 % bland dem som har högst betyg.

¹³⁵ På gymnasiet (som inte är inkluderat i Malmö) finns en tydlig koppling till val av linje. Tjejer på de yrkesförberedande programmen i gymnasiet är med i en idrottsförening i mycket mindre utsträckning än tjejer på de studieförberedande programmen. Mest med är tjejer på naturvetenskapligt program. Se Blomdahl, Elofsson, **Jämställdhet och jämlikhet. En studie av hälsa och offentligt resursutnyttjande på fritidsområdet bland barn och ungdomar i Stockholm stad.**

¹³⁶ Se kapitel 16.1 för förklaring av begreppet utomstående.

Det finns också skillnader mellan stadsdelarna som inte kan återföras till olikheter i den sociala strukturen. Högst andel fysiskt aktiva finns i Limhamn-Bunkeflo och Västra innerstaden – områden där ungdomar har den ”starkaste” socioekonomiska bakgrunden. Den lägsta fysiska aktiviteten finner vi, även efter kontroll för social bakgrund i övrigt, i Rosengård, Centrum och Södra innerstaden – områden där den genomsnittliga socioekonomiska bakgrunden är låg.

21.2.10 Hälsa

Könsskillnaderna är mycket centrala och generella, det vill säga är likartade oberoende av social bakgrund i övrigt. Tjejer redovisar sämre hälsa, högre förekomst av psykiska besvär och sämre livskvalitet. Samma resultat framträdde i studien som genomfördes i Stockholm och liknande könsskillnader framträder genomgående i alla andra kommuner som studerats inom Ung livsstil¹³⁷.

I jämförelse med andra kommuner skiljer sig killar i Malmö inte speciellt, värdena i Malmö ligger nära genomsnittet. Bland tjejer är bilden inte lika positiv. Tjejer i Malmö redovisar en hälsa och livskvalitet som är sämre än genomsnittet i de undersökta kommunerna och klart lägre än bland tjejer i Stockholm. När det gäller förekomst av psykiska besvär skiljer sig Malmötjejerna obetydligt från genomsnittet men ligger dock något högre än i Stockholm. Sammantaget tycks alltså hälsosituationen bland tjejer i Malmö vara något mer problematisk.

De observerade könsskillnaderna kan kopplas samman med att tjejer i mindre utsträckning saknar förtroende för båda föräldrar (vilket handlar om att färre tjejer uppger att de har förtroende för pappa). Separata analyser visar också att det kan kopplas samman med att tjejer har lägre fysisk aktivitet, i högre utsträckning är rädda när de är ute på kvällarna samt trivs något sämre med sin fritidssituation. Det handlar här om faktorer som starkt kopplas till hälsa och livskvalitet. Hur dessa faktorer inverkar och på vilket sätt de kan förklara könsskillnaderna ligger dock utanför utrymmet för den här rapporten att undersöka.

Även om det inte finns direkta skillnader mellan olika stadsdelar när det gäller hälsa och livskvalitet varierar könsskillnaderna avsevärt mellan olika områden. Skillnaderna är små för förekomst av psykiska besvär och skattad livskvalitet i Oxie vilket kan återföras till en sämre situation för killar i detta område. För psykiska besvär blir könsskillnaden speciellt stor i Västra innerstaden, för skattad livskvalitet i Husie. I båda fallen kan detta återföras till en sämre situation för tjejer i dessa områden.

Hälsa och livskvalitet varierar bland ungdomarna främst med förtroende för föräldrar – de som har förtroende för båda föräldrarna har en bättre situation – och med ålder – äldre ungdomar redovisar lägre hälsa och livskvalitet. Detta gäller alltså även i det korta åldersintervall som högstadiet omfattar.

Socioekonomisk bakgrund, utländsk bakgrund, skolbetyg samt bostadsområde har liten, begränsad inverkan när man kontrollerar för social bakgrund i övrigt.

Fysisk aktivitet kopplas tydligt till självskattad hälsa och livskvalitet. Ungdomar som är fysiskt aktiva – oberoende av vilken social bakgrund de har – skattar hälsa och livskvalitet högre. Däremot finns det inget samband med förekomst av psykiska besvär, sådana är lika vanliga bland de som är fysiskt aktiva. Dessa resultat stämmer väl med vad som framkom i undersökningen på högstadiet i Stockholm¹³⁸.

¹³⁷ Blomdahl/Elofsson, *Jämställd och jämlik! – en studie av hälsa och offentligt resursutnyttjande inom fritidsområdet bland barn och ungdomar i Stockholm stad*.

¹³⁸ Blomdahl/Elofsson, *Jämställd och jämlik! – en studie av hälsa och offentligt resursutnyttjande inom fritidsområdet bland barn och ungdomar i Stockholm stad*.

21.2.11 Deltar respektive vill delta i förening/nyttja olika idrottsanläggningar

Vi ser att fler ungdomar i Malmö vill vara med i föreningar, besöka simhallar och andra idrottsanläggningar än vad de gör i dag. Detta gäller både killar och tjejer.

Generellt gäller att nyttjandet av idrottsförening och idrottsanläggningar, med undantag av annan förening, är högre bland killar än bland tjejer¹³⁹. Detta pekar på att vägen från att vilja delta till att reellt göra det oftast är längre för tjejer.

21.2.12 Fritidstrivsel och livet som helhet

Tjejer trivs något sämre med sin fritidssituation än killar i Malmö. Tjejer trivs också något sämre än vad tjejer gjorde 1996. Killar trivs med sin fritidssituation i samma utsträckning 1996 som 2015. Killar och tjejer i de högre socioekonomiska grupperna trivs bättre på fritiden än killar och tjejer i de lägre socioekonomiska grupperna. Vi ser också att de ungdomar som liksom sina föräldrar är födda i Sverige trivs bättre på sin fritid än de som har utländsk bakgrund. Sämst trivs första generationens invandrantjejer.

Ungdomar i Malmö trivs något sämre på fritiden än vad ungdomar i Helsingborg och Jönköping gör. I de flesta kommuner trivs tjejer sämre än killar.

21.3 När Malmö stad målen om jämställdhet?

Malmö stad har som mål att staden ska vara jämställd. Detta beskrivs bland annat på följande sätt: ”Ett rikt varierat utbud ska eftersträvas i kommunens alla delar. Resurser ska fördelas likvärdigt mellan flickor och pojkar...”. I vilken utsträckning är då Malmö en jämställd stad när det gäller det offentliga resursutnyttjandet på fritidsområdet?

Knappt en tredjedel (30 %) av killarna och 45 % av tjejerna i Malmö är utomstående i fritids- och kulturutbudet (idrottsförening, annan förening, kulturskola, bibliotek, fritidsgård och simhall). När det gäller utomstående totalt är tjejer även utomstående i större utsträckning än killar i alla stadsdelar. Tjejer i Rosengård är utomstående totalt i störst utsträckning. Bland killar är flest utomstående i Rosengård och Husie. Minst andel utomstående totalt finner vi bland killar i Limhamn-Bunkeflo och Västra innerstaden samt bland tjejer i Limhamn-Bunkeflo.

Hälften av tjejerna (51 %) och något fler än en tredjedel (37 %) av killarna är utomstående i instrumentella aktiviteter (idrottsförening, annan förening, kulturskolan). Tjejer är mer utomstående än killar i instrumentella fritidsaktiviteter i alla stadsdelar med undantag av Husie. Flest utomstående i instrumentella fritidsaktiviteter finns bland tjejer i Rosengård och Södra innerstaden. Minst utomstående i instrumentella fritidsaktiviteter är tjejer i Limhamn-Bunkeflo. Det skiljer 39 procentenheter mellan i vilken grad tjejer i Rosengård och Limhamn-Bunkeflo är utomstående i instrumentella aktiviteter.

Killar i Malmö är utomstående i huvuddelen av fritids- och kulturutbudet i ungefär samma grad som killar i övriga kommuner som Ung livsstil undersökt. Tjejer i Malmö är utomstående i större utsträckning än tjejer i övriga kommuner som Ung livsstil undersökt. Skillnaderna mellan i vilken grad killar respektive tjejer är utomstående i de olika kommunerna totalt är störst i Malmö.

Killar är med i förening totalt och i idrottsförening i mycket högre grad än tjejer. 54 % av killarna och 31 % av tjejerna är med i en idrottsförening i Malmö.

Killar är med i både lagidrott och individuell idrott i högre utsträckning än tjejer¹⁴⁰. En av orsakerna till detta är att boxningen och kampsporterna i Malmö är så starka bland killar. Det är jämn könsfördelning i annan förening (alla övriga föreningar minus idrottsförening).

¹³⁹ Se kapitel 18.

¹⁴⁰ Till lagidrotter för alla idrotter där man enbart kan tävla i lag, t.ex. fotboll och handboll.

Vi ser att andelen killar i Malmö både i förening totalt och i en idrottsförening är fler än förväntat utifrån den sociodemografiska situationen i Malmö. Bland tjejer i Malmö är andelen medlemmar ungefär som förväntat. Observeras ska speciellt att skillnaderna mellan killar och tjejer i faktiskt medlemskap är större än förväntat. Könsskillnaderna är alltså större än vad de borde vara utifrån den sociodemografiska strukturen.

Den här studien visar också att tjejer i Malmö motionerar mindre, har sämre hälsa, trivs sämre på fritiden och har sämre livskvalitet än killar. Vad orsakerna till detta kan vara ska vi återkomma till senare i kapitlet.

Vad är då orsakerna till att tjejer är mer utomstående i fritidsutbudet totalt och är mindre med i en idrottsförening än killar?

Låt oss börja med frågan varför tjejer är mer utomstående i huvuddelen av det offentliga fritidsutbudet (idrottsförening, annan förening, kulturskolan, bibliotek, fritidsgård och simhall). Huvudskälet till detta ska sökas i att killar är starkt överrepresenterade i idrottsförening och också överrepresenterade när det gäller att besöka fritidsgård. Tjejers överrepresentation när det gäller att vara med i kulturskolan, annan förening och besöka bibliotek kompenserar inte för pojkars överrepresentation i idrottsförening. Av detta följer två ytterligare frågor. Varför attraherar idrottsförening så många och varför tycker killar att deltagande i idrottsförening är så mycket viktigare än tjejer? Låt oss börja med den sista frågan.

Frågan är då varför killar är starkt överrepresenterade i idrottsförening i Malmö¹⁴¹? Svaret på den frågan ska bland annat sökas i hur killar och tjejer skapar genus (sitt sociala kön) i förhållande till utbudet i idrottsrörelsen¹⁴². Vi ser i våra studier att killar i högre grad än tjejer vill att kommunerna ska satsa på idrottsföreningar och idrottsanläggningar. Dessutom visar våra resultat att killar i högre grad än tjejer anger att deras viktigaste fritidsintresse är idrott inom ramen för en idrottsförening¹⁴³. RF-idrotten med dess innehåll svarar alltså i dag mer mot killars sätt att skapa sitt genus än tjejers. När killar skapar genus verkar det fortfarande viktigare, jämfört med tjejer, att bli sedda via en tävling inom ramen för en idrottsförening och kanske få möjligheter till god ekonomisk ersättning via någon RF-idrott¹⁴⁴. Killar tycker det är viktigare än tjejer att tävla, vinna, spela med bästa laget, bli bäst och elitsatsa. En bidragande orsak skulle kunna vara att kommunerna mer har följt killars än tjejers preferenser när idrottsanläggningar byggts och utvecklats¹⁴⁵. Det beror däremot, enligt våra och andras studier, inte på att tjejer får sämre träningstider än killar¹⁴⁶.

Den andra frågan är varför så många fler både killar och tjejer attraheras av idrottsförening än av andra offentligt subventionerade fritidsaktiviteter. Vi ser att satsningar på idrottsföreningar och idrottsanläggningar rangordnas högst och satsningar på till exempel kultur, fritidsgårdar och övrigt föreningsliv mycket lägre av de unga själva i samtliga våra studier¹⁴⁷. I Malmö önskar 47 % av ungdomarna att staden i första hand ska satsa på idrottsanläggningar och idrottsföreningar. Motsvarande för kultur är 27 %, fritidsgårdar eller liknande mötesplatser 26 %, natur 24 % och övrigt föreningsliv 8 %. Ungdomar i alla våra kommuner säger också att deras föräldrar tycker det är viktigare att de är med i en idrottsförening än att vara med i kulturskolan, gå på bibliotek, gå på fritidsgård eller

141 Tjejer är överrepresenterade när det gäller att vara med i t.ex. ridförening och i gymnastikförening.

142 I Nationalencyklopedin står det: "Genus är ett annat ord för människors sociala kön. Det sociala könet handlar om vad som anses vara typiskt manligt och kvinnligt".

143 Se tabell B 10 i bilagan.

144 Se en mer detaljerad analys i Blomdahl/Elofsson, **Hur många motionerar/idrottar för lite och vilka är dom?** sidorna 90–96.

145 Blomdahl/Widegren, "Fritidens dolda läroplan" i Zetterberg, O, **Fritid i ny tid**. Blomdahl m.fl. **Spontanidrott för vilka?** Här framgår tydligt hur kommunerna har byggt idrotts- och motionsanläggningar som i högre grad svarar mot killarnas preferenser än mot tjejernas.

146 Blomdahl/Elofsson/Öhman, **Får flickorna de sämsta träningstiderna?**

147 I t.ex. Helsingborg är det bland ungdomar i högstadiet 39 % som i första hand önskar att kommunen ska satsa på idrottsföreningar och idrottsanläggningar mot 3 % för satsningar på övrigt föreningsliv. I Stockholm är det i högstadiet 47 % som önskar att staden i första hand ska satsa på idrottsföreningar och idrottsanläggningar. Motsvarande procentenhet för övrigt föreningsliv är 4 %.

vara med i övrigt föreningsliv¹⁴⁸. Vi ser också att ungdomar i allt mindre utsträckning säger att de vill börja i många av de föreningar som vi klassificerat som övrigt föreningsliv. Det svagare stödet för övrigt föreningsliv, bibliotek, fritidsgårdar och kulturskola i förhållande till idrottsföreningar ska sökas i att idrotten får en stark uppmärksamhet i media, att ungdomar kan drömma om att bli proffs inom tävlingsidrotten samt att ungdomar och föräldrar vet att idrott/motion är viktigt för hälsan. En ytterligare orsak skulle kunna vara att fritidsgård, bibliotek och kulturskolan inte har ett innehåll och en pedagogik som i samma grad som idrotten svarar mot tonåringars önskemål.

Hur ska vi då förstå att killarna i Malmö är mer aktiva i en idrottsförening än vad man kan förvänta sig utifrån stadens sociodemografiska sammansättning medan tjejerna är ungefär lika aktiva som kan förväntas? Observera särskilt att skillnaderna mellan killar och tjejer i faktiskt medlemskap är större än förväntat i Malmö. Könsskillnaderna är alltså större än de borde vara enligt den socioekonomiska sammansättningen. Hur ska detta förstås? Det kan inte enbart, som vi har visat, förklaras av att många tjejer i Malmö tillhör lägre socioekonomiska grupper och har utländsk bakgrund. Förklaringarna måste också sökas utifrån till exempel vilken typ av anläggningar som kommunen byggt för specialidrottsförbunden och för spontanidrott samt vilken typ av idrottsföreningar som får konsultbidrag, projektmedel, bidrag till ledarutbildning och liknande.

Sammanfattningsvis är jämställdhetsmålet i Malmö inte uppnått vare sig när det gäller deltagandet i idrottsförening eller deltagandet i fritidsutbudet totalt.

21.4 När Malmö stad målen om jämlikhet

Malmö stad har till ett av sina huvudmål jämlikhet. Så här står det: "Malmöborna ska kunna känna sig stolta över sin unga, globala och moderna stad där frågor om jämlikhet, jämställdhet, antidiskriminering, miljö och delaktighet står högt på dagordningen".

21.4.1 Jämlikhet och socioekonomisk bakgrund

Forskningen har sedan mer än 30 år tillbaka visat att barn och ungdomar i de högre socioekonomiska grupperna är med i förening totalt, idrottsförening, annan förening och kommunala musikskolan/kulturskolan i högre grad än ungdomar i de lägre socioekonomiska grupperna¹⁴⁹. Forskningen har också visat att ungdomar i de lägre socioekonomiska grupperna är överrepresenterade bland dem som besöker fritidsgård¹⁵⁰. Är ungdomar i de högre socioekonomiska grupperna även överrepresenterade i idrottsförening i Malmö?

Vi ser att i lägre socioekonomiska grupper är flest utomstående både i instrumentella aktiviteter (idrottsförening, annan förening och kulturskola) och utomstående totalt (idrottsförening, annan förening, kulturskola, bibliotek, fritidsgård och simhall). Skillnaderna efter kontroll för utländsk bakgrund kvarstår men försvagas något. Ungefär en fjärdedel (23 %) av tjejerna i socioekonomisk grupp 1 mot 65 % av tjejerna i socioekonomisk grupp 5 är utomstående totalt.

De i högre socioekonomiska grupper är med i förening totalt och i idrottsförening i större utsträckning än de i lägre socioekonomiska grupper både i Malmö liksom i alla andra kommuner vi studerat¹⁵¹. Även efter kontroll för utländsk bakgrund kvarstår skillnaderna

148 Frågan är inte ställd i Malmö. I studien i Stockholm 2014 tror 35 % av ungdomarna i högstadiet att deras föräldrar tycker det är viktigt att de är med i en idrottsförening. Motsvarande siffra för kulturskolan är 4 % och för fritidsgård och "annan förening" 3 %. Se Ung livsstil på Facebook den 2 april 2017. Den 3 april redovisades också vad killar respektive tjejer tror att deras föräldrar tycker.

149 Se t.ex. Blomdahl/Elofsson, **Fritids- och kulturvanor i Eskilstuna**. Blomdahl, U, **Folkrorelserna och folket**, Blomdahl/Elofsson. **Hur många motionerar/idrottare för lite och vilka är dom?** Blomdahl/ Elofsson, **Jämställd och jämlik! En studie om hälsa och offentligt resursutnyttjande på fritidsområdet bland barn och ungdomar i Stockholm**. Se också den kommande rapporten Blomdahl/Elofsson/Lengheden/Åkesson, **Barn- och ungdomsidrottens sociala strukturer utmaning för idrottsrörelsen och...?**

150 Se Blomdahl/Claeson, **Fritidsgården- dess besökare och framtid**, t.ex. kapitel 10.

151 Se t.ex. Blomdahl/Elofsson, **Hur många motionerar för lite och vilka är dom?** Blomdahl m.fl. **Segrar föreningslivet?**

både bland killar och bland tjejer. Observeras speciellt ska att skillnaderna bland tjejer är mycket stora, 62 % av tjejer i socioekonomisk grupp 1 mot endast 14 % av tjejer i socioekonomisk grupp 5 är med i en idrottsförening. Noteras ska också att även bland de ungdomar som liksom sina föräldrar är födda i Sverige finns det stora skillnader mellan de från socioekonomisk grupp 1 respektive socioekonomisk grupp 5. 70 % av de killar som liksom sina föräldrar är födda i Sverige i socioekonomisk grupp 1 är med i en idrottsförening mot 45 % i socioekonomisk grupp 5.

Det finns åtminstone två frågor som kräver svar. För det första vad är orsakerna till att barn och ungdomar i de lägre socioekonomiska grupperna i störst utsträckning är utomstående totalt? Den andra frågan är varför barn och ungdomar i de högre socioekonomiska grupperna är överrepresenterade i idrottsförening.

Vi börjar med frågan varför barn och ungdomar i de högre socioekonomiska grupperna i större utsträckning än barn och ungdomar i de lägre socioekonomiska grupperna är med i idrottsförening^{152,153}. Detta gäller även efter kontroll för utländsk bakgrund. Skillnaderna beror alltså inte i första hand på att många i socioekonomisk grupp 4 och 5 har utländsk bakgrund.

Den sociala snedrekryteringen till exempelvis idrottsförening ska sökas i att barn och ungdomar i högre socioekonomiska grupper i större utsträckning stimuleras (föräldrarna är fysiskt aktiva och har själva varit med i högre utsträckning samt tycker dessutom det är viktigare) till deltagande i idrottsförening¹⁵⁴. Dessutom har barn och ungdomar i de högre socioekonomiska grupperna i högre grad än i de lägre också stimulerats till och erövrat den långsiktighetskod som krävs för deltagande i skolliknande fritidsaktiviteter, till exempel idrottsförening¹⁵⁵. Den tredje orsaken till att barn och ungdomar i de högre socioekonomiska grupperna är överrepresenterade speciellt inom RF-idrotten kan sökas i de allt högre kostnaderna (medlemsavgift, träningsavgift, avgifter för tävlingar, kostnader för utrusning, avgifter för träningsläger o.s.v.) som krävs för deltagande¹⁵⁶. Den fjärde orsaken till den sociala snedrekryteringen till i första hand idrotten kan vara de krav som ställs på föräldrarna att komma till träningar på tider som inte ligger på fritiden, till exempel klockan 16.00. Föräldrar i de i högre socioekonomiska grupperna har ofta så flexibla arbetstider att de kan komma till barnens träningar även om den inte ligger efter klockan 17.00¹⁵⁷. En bidragande orsak kan vara att föreningsutbudet är mindre i områden med många i socioekonomisk grupp 4 och 5 och att det där är svårare att rekrytera ledare.

Varför är de i lägre socioekonomiska grupper i högre utsträckning utomstående i det offentligt organiserade fritidsutbud? Högre socioekonomisk bakgrund innebär högre nyttjande av instrumentella aktiviteter (idrottsförening, annan förening, kulturskola) vilket leder till att färre är utomstående totalt (idrottsförening, annan förening, kulturskola, fritidsgård, bibliotek och simhall). Det finns vissa tecken på att tillskottet från expressiva aktiviteter (fritidsgård, simhall och bibliotek) är högre bland dem som kommer från familjer med lägre socioekonomisk bakgrund men i de flesta fall är detta tillskott för lågt

152 Se speciellt Elofsson/ Blomdahl/Lengheden/Åkesson, **Idrottsrörelsens sociala struktur**. Blomdahl/Elofsson, **Hur många motionerar/idrottar för lite och vilka är dom?** sidorna 93–106, Larsson, B, **Ungdomar och idrotten: Tonåringars idrottande i fyra skilda miljöer**.

153 Vi påminner läsaren om att det finns idrotter, t.ex. basket, som når barn och ungdomar i olika socioekonomiska grupper i ungefär samma utsträckning. Se vår kommande rapport, Blomdahl/Elofsson/Lengheden/Åkesson, **Vilka idrotter når upp till RF:s mål om jämlikhet och jämställdhet?** Vissa resultat finns redan nu presenterade på, www.stockholm.se/idrott/forskning.

154 Se tabell B 11 i bilagan.

155 Långsiktighetskoden behandlas närmare redan av 1939 års ungdomsutredning. Se SOU 1947:12, **Ungdomens fritidsverksamhet**. Malmgren, G, **Gymnasiekulturer**. Blomdahl/Elofsson, **Hur många idrottar/motionerar för lite och vilka är dom?**

156 Några studier med små bortfall som visar att det blir dyrare att vara med i framför allt en idrottsförening har vi inte sett. Vi har dock frågat alla tränare och ledare vi känner om det blivit dyrare. Det entydiga svar vi får är att det blivit betydligt dyrare även om man tar hänsyn till inflationen. Det stämmer också med våra egna erfarenheter som tränare.

157 Kostnaderna för deltagande i kulturskolan och idrottsförening är en av orsakerna till den sociala snedrekryteringen till dessa två verksamheter. Det är dock viktigt att komma ihåg, som vi tidigare har visat i den här rapporten, att det också finns andra skäl till den sociala snedrekryteringen.

för att kompensera det lägre nyttjandet av de instrumentella aktiviteterna¹⁵⁸. Frågan är då varför tillskottet från fritidsgård och bibliotek är så litet? Viktiga orsaker till detta är att andelen som går på fritidsgård och bibliotek har minskat starkt. 1996 var det i Malmö 41 % som besökt fritidsgård minst 1 gång under de senaste 4 veckorna. I dag är motsvarande andel 32 %¹⁵⁹. År 1996 besökte 28 % av ungdomar i högstadiet fritidsgård minst en gång i veckan. År 2015 är denna siffra 17 %. Även i Stockholm, liksom i andra kommuner, kan vi notera att andelen som besökt fritidsgård har minskat¹⁶⁰. Bibliotek besöktes på fritiden under de senaste 4 veckorna i Malmö 2015 av 41 % av högstadieleverna. 1996 var motsvarande andel 59 %. År 1996 besökte 34 % av ungdomarna i högstadiet på sin fritid bibliotek minst 1 gång i veckan. År 2015 är det enbart 15 %¹⁶¹. Det innehåll som fritidsgårdar och bibliotek kan erbjuda i dag är alltså ur ungdomarnas perspektiv inte lika attraktivt som det innehåll som finns i idrottsförening.

Sammanfattningsvis kan konstateras att jämlikhetsmålet om att barn och ungdomar i olika socioekonomiska grupper ska vara med i idrottsförening och delta i det offentligt subventionerade fritidsutbudet (idrottsförening, annan förening, kulturskola, fritidsgård, bibliotek och simhall) i samma utsträckning inte uppnås.

21.4.2 Jämlikhet och svensk respektive utländsk bakgrund

Vi ser att de med utländsk bakgrund är mer utomstående både i instrumentella fritidsaktiviteter (idrottsförening, annan förening och kulturskola) och totalt (idrottsförening, annan förening, kulturskolan, bibliotek, fritidsgård och simhall) än de med svensk bakgrund. Störst är skillnaderna bland tjejer. Skillnaderna kvarstår efter kontroll för social bakgrund bland tjejer.

De med utländsk bakgrund deltar mindre i förening totalt och i idrottsförening än de med svensk bakgrund. Skillnaderna kvarstår även efter kontroll för socioekonomisk bakgrund. Det är tjejerna i första och andra generationen som deltar minst i föreningslivet i Malmö och i andra kommuner.

Varför är barn och ungdomar med utländsk bakgrund med i idrottsförening i mindre utsträckning än de med svensk bakgrund¹⁶². En orsak till detta ska sökas i att de i högre grad än barn och ungdomar med svensk bakgrund tillhör socioekonomisk grupp 4 och 5. De i lägre socioekonomiska grupper, oberoende om de har svensk eller utländsk bakgrund, deltar mindre i idrottsförening (för en närmare analys se avsnittet 21.4.1 i den här rapporten)¹⁶³. Föräldrar i socioekonomisk grupp 4 och 5 har också, på grund av reglerade arbetstider, svårare att komma till träningar som ligger före klockan 17.00. En tredje orsak till att barn och ungdomar med utländsk bakgrund deltar mindre i idrottsförening är att de bor i områden med ett relativt begränsat föreningsutbud¹⁶⁴. En fjärde orsak kan vara att de med utländsk bakgrund (både ungdomar och föräldrar) har färre erfarenheter,

¹⁵⁸ Tillskottet av besök på fritidsgård och bibliotek är alltså litet när vi kräver deltagande varje vecka. Däremot är det viktigt att komma ihåg att de i lägre socioekonomiska grupper är överrepresenterade bland dem som besökt fritidsgård och bibliotek under de senaste 4 veckorna.

¹⁵⁹ Observeras ska dock att det är 47 % av killarna och 51 % av tjejerna som varje vecka vill besöka fritidsgård i Malmö, se tabell B 12 i bilagan.

¹⁶⁰ Se Blomdahl/Claeson, **Fritidsgården – dess besökare och framtid**, sid. 16. Andelen som besökte fritidsgård i Stockholm minst 1,5 gång i veckan 1985 var 15 %. Motsvarande andel som besökt minst 1 gång i veckan är nu 6 %. Andelen som besökt fritidsgård minst 1 gång under de senaste 4 veckorna har också minskat starkt. 1985 var det 54 % av högstadieleverna i Stockholm som besökt fritidsgård minst 1 gång under de senaste 4 veckorna. Motsvarande procentandel är i dag 20 %. Utvecklingen när det gäller besök på fritidsgård behandlas närmare i Lengheden/Blomdahl/Elofsson, **Fritidsgården i går, i dag och i framtiden** (kommande under 2017). Minskningen när det gäller att besöka bibliotek behandlas närmare i Elofsson/Blomdahl, **Barn och ungdomar och bibliotek**, (kommande under 2017).

¹⁶¹ Även i andra kommuner vi undersökt kan vi notera att andelen tonåringar som går på fritidsgård och bibliotek har minskat.

¹⁶² Se speciellt Elofsson/Blomdahl/Lengheden/Åkesson, **Idrottsrörelsens sociala struktur**, Blomdahl/Elofsson, **Hur många motionerar/idrottare för lite och vilka är dom?** sid. 93–106, Larsson, B, **Ungdomar och idrotten: Tonåringars idrottande i fyra skilda miljöer**.

¹⁶³ Föräldrar med utländsk bakgrund är också mindre fysiskt aktiva idag. Se tabell B 13 i bilagan.

¹⁶⁴ Några systematiska undersökningar om detta har vi inte gjort. De svar vi får i alla kommuner är dock att föreningsutbudet är lägre i områden med många i socioekonomisk grupp 4 och 5 och där många har utländsk bakgrund. Det framförs också ganska entydigt att det är svårare att rekrytera ledare i dessa områden.

i de ”kulturer” de kommer ifrån, av att delta i föreningsverksamhet och andra, av vuxna organiserade, fritidsaktiviteter.

Varför är de med utländsk bakgrund mest utomstående totalt (idrottsförening, annan förening, kulturskola, fritidsgård, bibliotek och simhall)? Utländsk bakgrund innebär, som vi visat tidigare i den här rapporten, lägre nyttjande av instrumentella aktiviteter vilket leder till att fler är utomstående totalt. Det finns vissa tecken på att tillskottet från expressiva aktiviteter (fritidsgård, simhall och bibliotek) är högre bland dem som kommer från familjer med utländsk bakgrund men i de flesta fall är detta för lågt för att kompensera det lägre nyttjandet av de instrumentella aktiviteterna. Frågan är då varför tillskottet från fritidsgård och bibliotek är så begränsat. Viktiga orsaker till detta är att andelen tonåringar som går på fritidsgård och bibliotek har minskat. Det innehåll som fritidsgårdar och bibliotek kan erbjuda är alltså ur ungdomarnas perspektiv inte lika attraktivt som det innehåll som i första hand idrottsförening erbjuder.

Frågan är också varför skillnaderna mellan de tjejer som har svensk bakgrund och de med utländsk bakgrund är så stora? Den förklaring som i debatten ofta framförs är att första generationens invandrantjejer kommer från länder och miljöer där det är ovanligt och kanske inte önskvärt att tjejer idrottar. I Malmö är ungefär 45 % av första generationens invandrare födda i Europa. Det är rimligt att tänka sig att tjejer som är födda i Europa bär med sig känslan av att det är okej eller önskvärt att tjejer idrottar. Skiljer sig då deltagande i en idrottsförening bland de tjejer som är födda i Europa (ej Sverige) från de tjejer som är födda utanför Europa? Vi ser att tjejer som är födda i Europa deltar något mer i en idrottsförening än tjejer som är födda utanför Europa. 27 % av tjejerna som är födda i Europa och 13 % av tjejerna födda utanför Europa är med i en idrottsförening¹⁶⁵. Antagandet om det kulturella och geografiska avståndet betydelse får ett visst stöd i Malmö men kan knappast förklara hela skillnaden.

Viktigt är dock att notera att båda tjejgrupperna deltar i liten utsträckning i förhållande till tjejer som liksom sina föräldrar är födda i Sverige. Även tjejer från Danmark deltar i en idrottsförening i Malmö i mindre grad än tjejer med svensk bakgrund även efter kontroll för socioekonomisk bakgrund. Flytten från ett land till ett annat (Sverige) kan alltså, bland i första hand tjejer, vara en orsak till ett lågt deltagande i idrottsförening. Frågan är också om de som flyttar från till exempel Sävsjö till Malmö också i liten utsträckning är med i en idrottsförening i Malmö? Det här är en fråga som bör analyseras närmare. Inom ramen för den här rapporten är detta inte möjligt.

Första och andra generationens invandrantjejjers mycket låga deltagande i en idrottsförening kan också förstås utifrån att den motionsform som de gärna vill utöva, det vill säga dans, i liten grad erbjuds via just idrottsföreningar¹⁶⁶.

Vilken betydelse har antalet år i Sverige för i vilken grad första generationens invandrantjejer deltar i en idrottsförening? Den här studien visar att antalet år i Sverige påverkar i vilken utsträckning tjejer är med i en idrottsförening. De som varit en längre tid i Sverige är med i en idrottsförening i något större utsträckning än de som varit i Sverige en kortare period.

Kan vi då förkasta antagandet om att första generationens invandrantjejer som kommer från länder och miljöer där det är ovanligt och kanske inte önskvärt att tjejer idrottar är en viktig förklaring till första generationens invandrantjejer låga deltagande i RF- idrot-

¹⁶⁵ I Stockholm är det inga skillnader mellan tjejer som är födda i Europa respektive utanför Europa. 21 % av första generationens invandrantjejer i högstadiet som är födda i övriga Europa är med i en idrottsförening i Stockholm. Motsvarande procentandel för de som är födda utanför Europa är 19 %. Se Blomdahl/Elofsson, **Jämställd och jämlik. En studie av hälsa och offentligt resursutnyttjande på fritidsområdet**. 74 % av första generationens invandrantjejer som är födda i övriga Europa vill vara med i en idrottsförening. Motsvarande procentandel för de som är födda utanför Europa är 77 %.

¹⁶⁶ Blomdahl/Elofsson, **Hur många motionerar/idrottar för lite och vilka är dom?** sid. 103–107. Här görs en närmare analys om varför det är så. I Malmö är det 41 % av tjejerna som liksom sina föräldrar är födda i Sverige som vill syssla med dans varje vecka. Motsvarande för både första och andra generationens invandrantjejer är 53 %. Skillnaderna är statistisk signifikanta.

ten? Nej, men det är inte den enda orsaken till hela gruppen första generationens invandrartjejeers låga deltagande i en idrottsförening (se diskussionen ovan). Vi ser dock till exempel att högstadietjejer från Somalia inte alls deltar i en idrottsförening. Även tjejer från Turkiet/Libanon/Syrien/Jordanien/Palestina/Kurdistan deltar i liten utsträckning i idrottsförening i Malmö 2015¹⁶⁷.

Sammanfattningsvis kan konstateras att jämlikhetsmålet om att barn och ungdomar med utländsk respektive svensk bakgrund ska delta i det offentligt subventionerade fritidsutbudet i samma utsträckning inte uppnås. Ungdomar, i första hand tjejer, med utländsk bakgrund deltar i mindre utsträckning i det offentligt subventionerade utbudet och framför allt i idrottsrörelsen.

21.4.3 Jämlikhet och skolframgång

Redan 1939 års ungdomsutredning påpekade att ungdomar med god skolframgång söker sig till föreningslivet i högre grad än ungdomar med mindre god skolframgång och att de med mindre god skolframgång söker sig mer till öppna verksamheter (till exempel ungdomsgård)¹⁶⁸. Alla studier i Ung livsstil sedan 30 år tillbaka bekräftar 1939 års ungdomsutrednings påpekande¹⁶⁹.

Vi ser att ungdomar med höga betyg är med i förening totalt och i idrottsförening i mycket större utsträckning än de med låga betyg¹⁷⁰. Till exempel gäller att 49 % av tjejer med höga skolbetyg mot endast 8 % av de med låga skolbetyg är med i en idrottsförening. Minst med i både förening totalt och i idrottsförening är tjejer med låga betyg. Så är det också i övriga kommuner. Man bör notera att sambanden kvarstår bland killar i Malmö även efter kontroll för socioekonomisk bakgrund, däremot försvinner sambanden bland tjejer. I övriga kommuner kan vi också se att de som går på yrkesförberedande program på gymnasiet är mindre med i en idrottsförening än de som går på studieförberedande program¹⁷¹.

Resultaten visar att det finns en tydlig koppling mellan betyg och medlemskap i en idrottsförening även inom de olika socioekonomiska grupperna. Ungdomar med högre betyg i de olika socioekonomiska grupperna deltar mer i en idrottsförening än de med låga betyg. Samtidigt kan vi notera att oberoende av betygsnivån finns en tydlig koppling till socioekonomisk bakgrund, ungdomar som har högre socioekonomisk bakgrund är i större utsträckning med i en idrottsförening. Det är viktigt att komma ihåg att om ungdomar från familjer med lägre socioekonomisk bakgrund lyckas i skolan (får högre betyg) har de ett högre deltagande i idrottsförening.

Vad är orsakerna till att de med bra skolbetyg i högstadiet och de på studieförberedande program på gymnasiet är överrepresenterade i skolliknande verksamheter som idrottsförening¹⁷²? Låt oss först påminna om att de med goda skolbetyg och de som går på studieförberedande program i högre grad än de med mindre goda skolbetyg och de som går på yrkesförberedande program kommer från familjer i högre socioekonomiska grupper. Det innebär att de med goda skolbetyg och de på studieförberedande program via sina familjer i högre utsträckning socialiserats till skolliknande fritidsverksamheter. Familjer i de högre socioekonomiska grupperna har också ekonomiskt större möjligheter att stödja sina ungdomars idrottsutövande.

167 Blomdahl/Elofsson, **Hur många motionerar/idrottare för lite och vilka är dom?** sid. 103–107. Här görs en närmare analys om varför det är så. Även i Ung livsstils studier i Stockholm 2005 deltog mycket få tjejer från Turkiet/Libanon/Syrien/Jordanien/Palestina/Kurdistan i en idrottsförening.

168 SOU 1947:12, **Ungdomens fritidsverksamhet**.

169 Blomdahl/Elofsson, **Fritids- och kulturvanor i Eskilstuna**. Blomdahl, U, **Folkrelserna och folket**. Blomdahl/Elofsson, **Hur många motionerar/idrottare för lite och vilka är dom?** sid. 40 och 103–107.

170 För analys se, Blomdahl/Elofsson, **Hur många motionerar/idrottare för lite och vilka är dom?** Ung livsstil kan också visa att tjejer i gymnasiet som går på yrkesförberedande program är de som minst är med i en idrottsförening och minst fysiskt aktiva.

171 Blomdahl/Elofsson, **Jämställd och jämlikhet! En studie av hälsa och offentligt resursutnyttjande på fritidsområdet**. Vi påminner läsare om att vi i Malmö enbart har undersökt ungdomar i högstadiet.

172 Läs också Blomdahl/Elofsson, **Hur många motionerar/idrottare för lite och vilka är dom?** sid.107–109.

Noteras ska dock att ungdomar som har högre betyg och går på studieförberedande program deltar i idrottsförening i högre utsträckning även efter kontroll för socioekonomisk bakgrund. Detta ger en indikation på att skolbetyg och studieinriktning i sig själv har en inverkan för deltagande i en idrottsförening. En orsak till detta kan vara att de ungdomar som har goda skolresultat, oberoende av socioekonomisk bakgrund, erövrar koden för hårt och långsiktigt arbete och livsstil och lär sig att samspela med lärare¹⁷³. Faktorer som är viktiga i såväl en idrottsförening som i kulturskolan.

Sammanfattningsvis kan konstateras att jämlikhetsmålet inte uppnås när det gäller ungdomar med olika skolframgång och studieinriktning.

21.4.4 Jämlikhet och geografiska områden

I fritidsnämndens mål och riktlinjer står det under rubriken fördelning: "Fritidsverksamheten ska fördelas över hela staden utifrån kunskaper om invånarnas behov och önskemål. Ett rikt varierat utbud ska eftersträvas i kommunens alla delar. Resurser ska fördelas likvärdigt mellan flickor och pojkar samt geografiskt läge. Fördelningen ska ske rättvist och reglerna ska vara tydliga och transparenta"¹⁷⁴.

I alla Ung livsstils studier ser vi att det finns ett starkt samband mellan områdenas socio-demografiska struktur och deltagande i idrottsförening. Killar i områden där medelinkomsten är hög är med i en idrottsförening i större utsträckning än killar i områden där medelinkomsten är låg. Så är det i alla kommuner vi undersökt. I Limhamn-Bunkeflo är 74 % med i en idrottsförening. I flera områden där medelinkomsten är låg, till exempel Södra innerstaden, Centrum och Rosengård, är det något under 45 % som är med i en idrottsförening.

Tjejer i områden där medelinkomsten är hög är med i en idrottsförening i mycket större utsträckning än tjejer i områden där medelinkomsten är låg. Så är det också i alla kommuner vi undersökt sedan 30 år tillbaka. 60 % av tjejerna i Limhamn-Bunkeflo är med i en idrottsförening. Motsvarande siffror i Rosengård är 12 %.

Även i andra kommuner, till exempel Stockholm och Huddinge, kan vi se att tjejer i höginkomstområden är med i en idrottsförening i mycket högre grad än tjejer i låginkomstområden. I höginkomstområdet Stuvsta i Huddinge kommun är 54 % av tjejerna i högstadiet med i en idrottsförening och i höginkomstområdet Bromma i Stockholms stad är 57 % av tjejerna i högstadiet med i en idrottsförening. I låginkomstområdet Vårby i Huddinge kommun är endast 5 % av högstadietjejerna med i en idrottsförening¹⁷⁵. I låginkomstområdena Skärholmen i Stockholm är 14 % och i Rinkeby-Kista är 15 % av tjejerna i högstadiet med i en idrottsförening.

Flest utomstående i instrumentella fritidsaktiviteter (idrottsförening, annan förening och kulturskola) finns bland tjejer i låginkomstområdena Rosengård och Södra innerstaden. Minst utomstående i instrumentella fritidsaktiviteter är tjejer i höginkomstområdet Limhamn-Bunkeflo. Det skiljer 39 procentenheter mellan i vilken grad tjejer i Rosengård och Limhamn-Bunkeflo är utomstående i instrumentella aktiviteter. Det är även tjejer i Rosengård som är utomstående totalt (idrottsförening, annan förening, kulturskola, fritidsgård, bibliotek och simhall) i störst utsträckning. Vi ser också ett generellt mönster bland tjejer att i områden med högre medelinkomst är färre utomstående totalt.

Bland killar finner vi inte samma starka samband mellan medelinkomst och utomstående totalt som bland tjejer. Vi ser dock flest utomstående killar i låginkomstområdena Fosie och Rosengård och minst utomstående är killar i höginkomstområdena Limhamn-Bunkeflo och Västra innerstaden.

¹⁷³ För analys se, Blomdahl/Elofsson, **Hur många motionerar/idrottare för lite och vilka är dom?**

¹⁷⁴ Fritidsnämnden, **Fritidsnämndens mål och riktlinjer**, sid. 1.

¹⁷⁵ Medelinkomsten i Vårby är 225 000 kr och i Stuvsta 445 813 i åldersgruppen 35–64 år. I Bromma är medelinkomsten 505 107, i Skärholmen 244 987 och i Rinkeby-Kista 231 625 i åldersgrupperna 35–64 år.

Vad är orsakerna till skillnaderna mellan områdena både när det gäller medlem i en idrottsförening och utomstående totalt? De skillnader som kan konstateras i andelen utomstående och deltagande i idrottsförening kan i stort återföras på socioekonomisk bakgrund och svensk respektive utländsk bakgrund. Områdeseffekterna efter kontroll för sociodemografisk bakgrund när det gäller deltagande i det offentliga fritidsutbudet är få i Malmö men även i Stockholm. Vi har tidigare i detta kapitel försökt förklara vad det är i låg socioekonomisk bakgrund och i utländsk bakgrund som är orsaken till ett lågt deltagande i idrottsförening och många utomstående. En bidragande orsak till att stadsdel har mindre betydelse efter kontroll för sociodemografisk bakgrund skulle kunna vara att det offentligt organiserade fritidsutbudet är ganska lika i alla stadsdelar/områden. Det finns idrottsföreningar, annan förening, bibliotek, fritidsgård eller liknande mötesplatser och kulturskola i de flesta områden. Det är dock viktigt att komma ihåg att föreningsutbudet är större i högstatusområden.

Noteras ska dock att det finns ett direkt samband mellan stadsdel och deltagande i en idrottsförening¹⁷⁶. Det finns skillnader mellan de olika stadsdelarna som inte helt kan återföras till olikheter när det gäller social bakgrund. Det ligger dock utanför den här rapportens möjligheter att närmare förstå orsakerna till detta.

21.5 När Malmö stad delaktighetsmålet?

När det gäller delaktighet formuleras följande i fritidsförvaltningens strategi för jämställdhetsintegrering och antidiskriminering¹⁷⁷: ”Fritidsnämnden ska utveckla och anpassa dialogen med Malmös unga och med föreningslivet för att öka delaktighet och inflytande”. Delaktighet är också ett av förvaltningens mål 2017. Någon indikator på när delaktighetsmålet är uppnått anges dock inte när det till exempel gäller hur stor andel av ungdomar som ska vara delaktiga och ha inflytande¹⁷⁸. Vi påminner läsaren om att 57 % av killar och 37 % av tjejer i Malmö är med i en i förening. I idrottsförening är 54 % av killar och 31 % av tjejer med.

Vi konstaterar att det är få (omkring 2 %) yngre tonåringar i Malmö, liksom i övriga kommuner, som har styrelseuppdrag i någon förening. Det är fler som har uppdrag i arbetsgrupp/kommitté (omkring 6 %) och/eller (7 %) är ledare/tränare. Killar har i något större utsträckning än tjejer något av dessa uppdrag.

Vad är då orsakerna till att relativt få yngre tonåringar har ”tunga uppdrag” (med i styrelse, arbetsgrupp/kommitté, ledare/tränare) i föreningslivet i Malmö och alla andra kommuner Ung livsstil har undersökt? En orsak kan självklart vara själva åldern. Yngre tonåringar förväntas inte ta uppdrag. De kanske inte själv tycket det är aktuellt att ta ”tunga uppdrag”. Det är viktigt att komma ihåg att även äldre tonåringar (ej undersökt i Malmö) i liten utsträckning har centrala uppdrag i förening. Orsakerna till detta ska troligtvis sökas utifrån exempelvis individualiseringen, marginalnyttan av tid, sökande av frihetsgrader och den mindre åtskillnaden mellan föreningsliv och marknadens utbud¹⁷⁹. Den tilltagande individualiseringen och de egna livsprojekten gör att nyttan av att ha centrala uppdrag för den enskilde ungdomen ganska ofta upplevs så liten att man ofta tackar nej. Marginalnyttan av tid gör att individen vill ha snabbare belöningar än vad ett styrelseuppdrag oftast kan ge. Sökande efter frihetsgrader gör att ett kontinuerligt uppdrag ses som hindrande för det egna livsprojektet. Den allt mindre skillnaden mellan föreningarnas och marknadens aktiviteter gör att även föreningar ses som en serviceinrättning. Frågan varför ska jag ta ansvar här när jag inte behöver göra det på ett gym eller i ett företags kulturutbud ställs av ganska många och även en del ungdomar som vi (Ung livsstil) själva är tränare för.

¹⁷⁶ Detta gäller även bland tjejer i Stockholm. Se Blomdahl/Elofsson, **Jämställd och jämlikhet! En studie av hälsa och offentligt resursutnyttjande på fritidsområdet**.

¹⁷⁷ Fritidsförvaltningen, Malmö stad, **Strategi för jämställdhetsintegrering och antidiskriminering**, sid. 3.

¹⁷⁸ Däremot finns det målsättningar om hur många dialogmöten som fritidsförvaltningen ska genomföra, se nämnds-buget 2017, fritidsnämnden.

¹⁷⁹ Se Blomdahl/Elofsson/Lengheden/Åkesson, **Segrar föreningslivet?**

Har andelen ungdomar som har ”tunga uppdrag” i Malmö minskat eller ökat sedan 1996? I övriga kommuner Ung livsstil har undersökt har andelen som har tunga uppdrag i förening minskat¹⁸⁰. Vi ser att andelen med ”tunga uppdrag” (med i styrelse eller arbetsgrupp/kommitté eller ledare/tränare) har ökat i Malmö både när jämförelsen görs för alla ungdomar i Malmö eller för de som är med i förening. 6 % av alla killar i Malmö hade ett tungt uppdrag 1996. 2015 är det 16 %. Motsvarande bland tjejer är 10 % 1996 och 12 % 2015. 9 % av killarna som var med i en förening hade 1996 ett tungt uppdrag i förening. Motsvarande siffra 2015 var 21 %. Även bland tjejer som är medlemmar har andelen med ett tungt uppdrag ökat från 17 % till 21 %. Delaktigheten när det gäller ”tunga uppdrag” i föreningslivet har alltså ökat. Killar har uppdrag i större utsträckning än tjejer. Ungdomar i olika socioekonomiska grupper och ungdomar med svensk respektive utländsk bakgrund har ”tunga uppdrag” i ungefär samma utsträckning.

Vad är orsakerna till att fler ungdomar i högstadiet har ”tunga uppdrag” i föreningslivet i Malmö jämfört med på 1990-talet? Våra studier kan inte svara på det.

Sammanfattningsvis kan konstateras att delaktighetsmålet uppnås i större utsträckning 2015 än på 1990-talet.

21.6 När Malmö stad målet om god hälsa och livskvalitet

Frågorna kring jämställd och jämlik hälsan intar en central plats i den slutrapport som kommissionen för ett hållbart Malmö publicerat¹⁸¹. Man har också på flera sätt – speciellt när det gäller vuxna – visat att det finns betydande problem i båda dessa avseenden.

Resultaten i vår data visar att tjejer genomgående skattar sin hälsa och livskvalitet lägre och redovisar högre förekomst av psykiska besvär. Detta är på intet sätt nya resultat – liknande resultat har presenterats i en lång rad andra studier¹⁸². Ett viktigt faktum är att dessa könsskillnader är generella – tjejers sämre situation är generella och i stort sett likartade oberoende av social bakgrund. Det finns dock några fall när detta dominerande mönster bryts. Ser vi till skattad livskvalitet finns signifikanta interaktioner med förtroende för föräldrar samt bostadsområde. För psykiska besvär finns en signifikant interaktion med bostadsområde.

Ser vi till förtroende för föräldrar kan vi notera att könsskillnaderna är mycket större bland dem som inte angett att de har förtroende för någon förälder (tecken på att relationen till föräldrarna är mer problematisk) även om det finns klara könsskillnader även i detta senare fall. Tjejer som inte angett att de har förtroende för någon av föräldrarna skattar sin livskvalitet mycket lågt.

När det gäller förekomst av psykiska besvär och skattad livskvalitet är könsskillnaderna mer begränsade i Oxie, ett område där ungdomar i genomsnitt har hög socioekonomisk bakgrund. I stor utsträckning kan detta återföras till en sämre situation bland killar i just detta område jämfört med andra områden. För psykiska besvär blir könsskillnaden speciellt stor i Västra innerstaden, främst beroende på en ovanligt hög förekomst bland tjejer. För livskvalitet är könsskillnaden speciellt stor i Husie åter beroende på en ovanligt låg skattning bland tjejer. Notabelt är att de tre stadsdelarna där ungdomarna har den svagaste socioekonomiska bakgrunden – Centrum, Rosengård och Södra innerstaden – inte skiljer ut sig på något speciellt sätt när det gäller könsskillnader.

180 Se Blomdahl/Elofsson/Lengheden/Åkesson, **Segrar föreningslivet?** En orsak är att färre tonåringar är med i förening. Detta kan dock bara förklara en mindre del av minskningen i övriga kommuner.

181 Malmö stad, **Malmöns väg mot en hållbar framtid. Hälsa, välfärd och rättvisa.** Kommissionen för ett socialt hållbart Malmö.

182 Se Folkhälsomyndigheten, **Skolbarns hälsovanor i Sverige 2013/14. Grundrapport**; Statistiska centralbyrån, **Undersökningar av barns levnadsförhållanden**, Bremberg S, Dalman C. **Begrepp, mätmetoder och förekomst av psykisk hälsa, psykisk ohälsa och psykiatriska tillstånd hos barn och ung.** Blomdahl/Elofsson, Jämställd och Jämlik! En studie av hälsa och offentligt resursutnyttjande på fritidsområdet bland barn och ungdomar i Stockholm.

Den samlade bilden visar alltså på en genomgående sämre situation för tjejer än för killar. Flera tidigare studier har visat att denna könsskillnad är större bland yngre kvinnor – från högstadiet upp till 25 års ålder¹⁸³. Forskningen har knappast funnit någon entydig förklaring till detta men en tanke som framförts i flera sammanhang är att det kan handla om att det för tjejer är en mer omfattande och komplicerad process att finna sin könsidentitet. Olika studier har till exempel visat att tjejer i större utsträckning är bekymrade över sitt utseende och i större utsträckning bekymrar sig över att de är för tjocka¹⁸⁴. I en kommande rapport har vi också kunnat visa att tjejer är mindre optimistiska än killar när det gäller möjligheter i skola, på fritid och i framtiden¹⁸⁵.

Även om vi knappast kan identifiera orsakerna till att tjejer skattar sin hälsa och livskvalitet lägre än killar är det av intresse att identifiera några bakgrundsfaktorer som påverkar dessa skattningar och där det finns könsskillnader. En första sådan bakgrundsfaktor är fysisk aktivitet (främst utövad inom idrottsförening). Barn/ungdomar som är fysiskt aktiva – speciellt de som är med i idrottsförening skattar sin hälsa och livskvalitet högre. Färre tjejer är med i idrottsförening, något som leder till att könsskillnaderna i hälsa och livskvalitet självklart blir större. Men här ska vi notera att könsskillnaderna i hälsa och livskvalitet inte försvinner även om tjejer skulle delta i samma utsträckning. Tjejer som är med i idrottsförening skattar sin hälsa och livskvalitet lägre än killar som är med.

En annan bakgrundsfaktor som kopplas till hälsa och livskvalitet är hur nöjd man är med sin fritidssituation. Resultat (som ej redovisas) visar att det finns en klar koppling mellan skattning av hälsa och livskvalitet och hur nöjd man är med sin fritidssituation – de som är nöjda skattar sin hälsa och livskvalitet högre. Tjejer är i något mindre utsträckning nöjda med fritidssituationen. I detta fall går det dock ej att identifiera några specifika fritidsaktiviteter som mer direkt skulle kunna ge bättre hälsa och livskvalitet (om vi bortser från idrottsförening). Här krävs alltså betydligt mer fördjupade undersökningar för att få underlag för eventuella insatser.

En tredje viktig bakgrundsfaktor handlar om trygghet och säkerhet. Resultat från materialet visar att det finns en stark koppling mellan rädsla då man är ute på fredags- och helgkvällar samt hälsa och livskvalitet. De som uppger att de oftare är rädda skattar sin hälsa lägre. Det är mycket vanligare att tjejer känner sig rädda (till exempel i centrum eller när de är på tunnelbana/buss/tåg). Kan man minska denna rädsla skulle detta också minska könsskillnaderna när det gäller hälsa.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att det finns en klart bristande jämställdhet när det gäller hälsa och livskvalitet utifrån de beskrivningar som barnen/ungdomarna ger av denna.

Om vi ser till jämlikhetsproblematiken kopplas hälsa och livskvalitet till ålder, förtroende för föräldrar och fysisk aktivitet. Trots det korta åldersintervallet (materialet gäller endast högstadiet) framträder liksom i Stockholmsundersökningen ett klart samband med ålder – äldre ungdomar har sämre hälsa och livskvalitet samt redovisar högre förekomst av psykiska besvär. Ungdomar som har förtroende för båda föräldrar har en bättre situation och de som är fysiskt aktiva – oberoende av vilken social bakgrund de har – skattar hälsa och livskvalitet högre.

Här tycks ju resultaten skilja från de som framträdde i Stockholmsundersökningen där det framträdde tydliga samband med familjesituation och socioekonomisk bakgrund¹⁸⁶. I Malmö framträder inga direkta signifikanta samband med dessa båda faktorer. En närmare analys visar att så inte är fallet. Tar man i analyserna inte med förtroende för föräld-

183 Elofsson S, Lindén A-L, **Unga kvinnors hälsa. Resultatet från befolkningsstudier 1993, 1996 och 1997.**

184 Se Elofsson S. **För tjock, för mager eller lagom – En studie av barns/ungdomars uppfattning av sig själva på mellanstadiet, högstadiet och gymnasiet.**

185 Elofsson S, preliminär titel **Hur stora möjligheter i skola, på fritid och i livet jämfört med andra i samma ålder? En studie av högskoleelever i Huddinge 2015.**

186 Blomdahl/Elofsson, **Jämställd och Jämlik!** En studie av hälsa och offentligt resursutnyttjande på fritidsområdet bland barn och ungdomar i Stockholm.

rar och fysisk aktivitet (som inte ingick i Stockholmsstudien) framträder även i Malmö mycket tydliga samband med familjesituation och socioekonomisk bakgrund. Bakom sambandet med förtroende till föräldrar finns en klar koppling till att detta varierar beroende på familjesituation – det resultaten uttrycker är att en stor del av de olikheter i hälsa och livskvalitet som vi finner mellan olika familjekonstellationer kan kopplas samman med olikheter i relationen till föräldrarna. Samma gäller för sambandet med fysisk aktivitet – bakom detta döljer sig att denna varierar starkt beroende på socioekonomisk bakgrund. Vad resultaten i tabell 83 (se kapitel 19.11) uttrycker är att skillnader i hälsa och livskvalitet mellan ungdomar med olika socioekonomisk bakgrund starkt kan kopplas samman med olikheter när det gäller fysisk aktivitet.

Sammantaget stämmer alltså resultaten väl med de som framträdde i Stockholmsundersökningen – det finns olikheter i hälsa och livskvalitet kopplade till familjesituation och socioekonomisk bakgrund¹⁸⁷. De nya resultaten tillför att ojämlikheten kan – vid sidan av ålder – kopplas samman med mer problematiska relationer till föräldrar och skillnader när det gäller hur många som är fysiskt aktiva.

Däremot finns en motsättning till slutsatser som presenterats i en artikel där man undersökt vad som döljer sig bakom kopplingen mellan självskattad hälsa och socioekonomisk bakgrund. Flera studier bland ungdomar visar att socioekonomisk bakgrund är kopplad till hälsa och hälsorelaterad livsstil, medan andra studier ger svaga samband¹⁸⁸. Ett skäl till dessa delvis motsägelsefulla resultat är att det har varit svårigheter att finna bra och adekvata mått på socioekonomisk bakgrund. Under senare år har man utvecklat en skala FAS (Family Affluence Scale) som använts i en rad internationella studier och speciellt inom Health Behavior in School-Aged Children (HBSC). Denna skala har många likheter med det mått på socioekonomisk bakgrund som använts i studierna inom Ung livsstil¹⁸⁹. En genomgång av studier kring hälsa och hälsorelaterad livsstil visar på konsistenta olikheter utifrån detta mått när det gäller självskattad hälsa, psykosomatiska symptom, fysisk aktivitet och matvanor både på individuell nivå och vid jämförelser mellan olika länder¹⁹⁰.

Av speciellt intresse är här den studie några forskare gjort där de söker förklaring till de samband som man finner mellan social bakgrund och självskattad hälsa¹⁹¹. Som material för analysen hämtas data från studien av HBSC som genomförts i Tyskland år 2006 där skalan FAS använts. Studien innefattar åldersgruppen 11–15 år och har en svarsfrekvens på 86 %. I analysen används tre förklaringsdimensioner.

1. Materiella förhållanden, innefattande familjestruktur, upplevelse av familjens ekonomi och fattigdom (med utgångspunkt från mat).
2. Psykosociala faktorer utifrån tre olika kontexter – familj, skola och kamrater. Måttet innefattar uppgifter om kvaliteten i relationen till föräldrar, lärare och kamrater.
3. Beteendefaktorer innefattande uppgifter om tobaks- och alkoholbruk, fysisk aktivitet samt matvanor.

Resultaten visar att både den direkta och den indirekta inverkan från materiella faktorer på olikheter när det gäller självskattad hälsa var starkare än inverkan från psykosociala

187 Blomdahl/Elofsson, Jämställd och Jämlig! En studie av hälsa och offentligt resursutnyttjande på fritidsområdet bland barn och ungdomar i Stockholm.

188 Currie C, Molcho M, Boyee W, Holstein B, Torsheim T, Richter M, **Researching health inequalities in adolescents: The development of the Health Behavior in School-Aged Children (HBSC) Family Affluence Scale.**

189 Skalan innefattar uppgifter om tillgång till bil, eget sovrum, i vilket utsträckning man rest bort med familjen under helger/semestrar samt tillgång till dator. För närmare detaljer se Currie C, Molcho M, Boyee W, Holstein B, Torsheim T, Richter M, **Researching health inequalities in adolescents: The development of the Health Behavior in School-Aged Children (HBSC) Family Affluence Scale.**

190 Currie C, Molcho M, Boyee W, Holstein B, Torsheim T, Richter M, **Researching health inequalities in adolescents: The development of the Health Behavior in School-Aged Children (HBSC) Family Affluence Scale.**

191 Richter M, Moor I, van Lenthe F J, **Explaining socioeconomic differences in adolescent self-rated health: the contribution of material, psychosocial and behavioural factors.**

faktorer och beteendefaktorerna. Detta stämmer väl med vad man funnit bland vuxna. Författarna rekommenderar därför att man – för att förbättra ungdomars hälsa – ska inrikta sig på att förbättra de materiella förhållanden bland dem som har svagare socioekonomisk bakgrund.

Resultaten i Malmö pekar tvärtemot detta på att självskattad hälsa i hög utsträckning kan kopplas samman med psykosociala faktorer (till exempel förtroende för föräldrar) och beteendefaktorer (till exempel fysisk aktivitet). I viss mening kan detta sägas ge en mer ”optimistisk” bild när man ser till tänkbara insatser. Även om det är långt ifrån enkelt att försöka påverka dessa faktorer torde det dock vara enklare än att förändra den socioekonomiska strukturen. Detta kan självklart innebära att man ger olika former av ekonomiskt stöd – direkt eller indirekt – men dock framstår möjligheterna till ”lyckade” satsningar som mer möjliga.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att det finns en klart bristande jämlikhet när det gäller hälsa och livskvalitet utifrån de beskrivningar som barnen/ungdomarna ger av denna.

21.7 Avslutning

Målen för Malmö stads satsningar på fritidsområdet (idrott, kultur, fritidsgårdar och liknande) är att de ska vara jämställda, jämlika och ge delaktighet. Staden har också till mål att befolkningen ska ha god hälsa¹⁹². Ett av målen för Malmö stad är också att med barnkonventionen som utgångspunkt lyssna på ungdomarnas önskemål.

Fritidsnämnden i Malmö har tillsammans med forskningsprojektet Ung livsstil undersökt levnadsvillkor och preferenser i Malmö 1996 och 2015/2016 bland ungdomar i högstadiet. I studie 2015 är urvalet 2 526. Antalet svarande är 2 189. Svarsfrekvensen är alltså 87 %. Resultaten är generaliserbara för de ungdomar i högstadiet som går i skolan i Malmö. Syftet med den här rapporten har varit att presentera Ung livsstil i Malmö.

Killar önskar i första hand att Malmö stad ska satsa på idrott (idrottsanläggningar och idrottsföreningar) och tjejer att staden i första hand ska satsa på kultur (till exempel bibliotek, dans, kulturskola, musik, teater och utställningar). Killar önskar att staden i tur och ordning ska satsa på följande idrotts- och fritidsanläggningar: fotbollsplaner, gym (inomhus) och simhallar. Tjejer önskar i tur och ordning att Malmö stad ska satsa på gym (inomhus), simhallar och lokaler för dans¹⁹³.

Ungefär en tredjedel av de yngre tonåringarna tycker (”stämmer ganska bra” + ”stämmer helt”) att politikerna i Malmö lyssnar på barn och ungdomar. Något mer än 40 % ”vill bestämma mer om vilka fritidsaktiviteter som ska finnas i deras bostadsområde”. Samtidigt ska det noteras att endast en fjärdedel uppger att de vet vart man ska vända sig för att förändra något i Malmö. 2 % av ungdomarna har styrelseuppdrag i någon förening. Andelen som har tunga uppdrag (med i styrelse eller arbetsgrupp/kommitté eller ledare/tränare) i Malmös föreningsliv är fler än det var på 1990-talet.

Andelen som är med i förening totalt är 47 %. Killar är med i mycket större utsträckning i idrottsföreningar än tjejer. I övriga föreningslivet är det en jämn könsfördelning. Killar är med i en idrottsförening i större utsträckning än vad man kan förvänta sig utifrån den sociodemografi i Malmö. Tjejer är med i den utsträckning man kan förvänta sig. Andelen i förening totalt, i idrottsförening och i annan förening har minskat sedan 1996.

Ungefär var åttonde kille och var fjärde tjej i Malmö skattar sin hälsa som inte bra.

¹⁹² Malmö stads skrivningar om befolkningens hälsa är ganska vaga. Detta är också, så långt vi har översikt, oklart vilken/vilka förvaltningar som har huvudansvaret för att måluppfyllelsen undersöks och åtgärder genomförs för att förbättra hälsan. I Malmökommissionen är skrivningarna tydligare.

¹⁹³ Det ligger utanför den här skriften uppdrag att presenteras vilka kulturaktiviteter killar respektive tjejer önskar. Resultaten kommer att presenteras för kulturförvaltningen i Malmö.

Generellt gäller att hälsa och livskvalitet bland killarna i Malmö ligger på den genomsnittliga nivå bland de kommuner vi studerat inom Ung livsstil. För tjejerna tycks däremot situationen vara något sämre – Malmö tillhör när det gäller hälsa och livskvalitet gruppen av kommuner där tjejer skattar dessa lägst. För förekomst av psykiska besvär ligger man däremot kring genomsnittet. Både bland killar och bland tjejer gäller att den genomsnittliga hälsan och livskvaliteten i Malmö är lägre än i Stockholm.

Tjejer i Malmö är mindre med i idrottsförening och mer utomstående totalt (idrottsförening, annan förening, kulturskola, bibliotek, fritidsgård och simhall) och i mindre utsträckning fysiskt aktiva än killar. De är också något mindre nöjda med sin fritidssituation. Liksom i en rad andra studier gäller att tjejer skattar sin hälsa lägre, har högre förekomst av psykiska besvär och i genomsnitt skattar sin livskvalitet lägre än killar. **Jämställdhetsmålet är alltså inte uppnått.**

Ungdomar i de lägre socioekonomiska grupperna, de i områden med låg medelinkomst, ungdomar med mindre god skolframgång, ungdomar med utländsk bakgrund är underrepresenterade i idrottsförening, mindre ofta fysiskt aktiva och mest utomstående totalt (idrottsförening, annan förening, kulturskola, bibliotek, fritidsgård och simhall). De är också mindre nöjda med sin fritidssituation. **Jämlikhetsmålen är alltså inte uppfyllda då man ser till ungdomarnas fritidssituation.**

22. Förslag till uppföljning utifrån målsättning om jämlikt och jämställt fritidsutbud

I det här kapitlet presenteras först vilka nämnder i Malmö som organisatoriskt är ansvariga för olika delar av fritids- och kulturutbudet. I ett andra steg presenteras hur målen om ett jämställt och jämlikt fritidsutbud redovisas till respektive nämnd, med ett särskilt fokus på fritidsnämndens uppdragsområde och uppföljning. I ett tredje steg förslås hur nämndens verksamhet bör följas upp kopplat till ett jämställt och jämlikt fritidsutbud. Slutligen ges förslag på hur hälsa och livskvalitet i ungdomsgruppen bör undersökas och redovisas.

22.1 Inledning

Kommunfullmäktige i Malmö har fattat beslut om en tydlig riktning, en jämställd och jämlik stad ska vara en självklarhet för kommunens förvaltningar och bolag, detta gäller självklart även det kommunalt subventionerade fritidsutbudet.

Tre nämnder organiserar det offentliga subventionerade fritidsutbud som vi undersökt i Malmö¹⁹⁴. Inom dessa nämnder finns följande verksamheter och anläggningar:

- **Fritidsnämnden:** Föreningsstöd genom bidrag och nolltaxa till föreningslivet (som är registrerat i fritidsförvaltningens föreningsregister), idrottsanläggningar, ridanläggningar, vissa evenemang, simhallar samt rekreationsanläggningar.
 - Efter den 1 maj 2017 ingår fritidsgårdar och vissa mötesplatser i fritidsförvaltningens organisation¹⁹⁵.
- **Kulturnämnden:** Kulturskola, kulturstöd, stadsbibliotek, konstmuseum, Malmö museer, stadsarkivet, sommarscen, barnkulturenheten och vissa evenemang.
 - Efter den 1 maj 2017 ingår samtliga bibliotek och vissa mötesplatser i kulturförvaltningens organisation¹⁹⁶.
- **Tekniska nämnden:** spontanidrottsanläggningar (exempelvis utegym, motionsspår och skateanläggningar).

Tidigare forskning och resultaten av den här rapporten visar att följande variabler är betydelsefulla för att förstå ungdomarnas preferenser, nyttjande av det offentligt subventionerade fritidsutbudet, fysiskt aktivitet samt hälsa och livskvalitet.

- Kön
- Ålder
- Familjeform (t.ex. bor med båda föräldrarna respektive en förälder)
- Socioekonomisk bakgrund
- Svensk respektive utländsk bakgrund
- Skolbetyg i högstadiet respektive program på gymnasiet
- Stadsdel/bostadsområde

¹⁹⁴ Vi har valt att inte inkludera de kommunala bolag som berörs av resultatet i forskningsrapporten.

¹⁹⁵ Den 1 maj 2017 genomförde Malmö stad en större omorganisation. Tidigare stadsområden samt sociala resursförvaltningen och arbetsmarknads-, och gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden bildade nya fackförvaltningar. Dessutom har vissa uppdrag flyttats till nya eller befintliga förvaltningar.

¹⁹⁶ Se fotnot ovan.

22.2 Hur redovisar fritidsförvaltningen i dag måluppfyllelse när det gäller jämlikhets- och jämställdhetsmålen?

Inledningsvis kan vi konstatera att varken fritidsförvaltningen, kulturförvaltningen eller gatukontoret i en samlad rapport eller utredning har redovisat till respektive nämnd hur målen om ett jämlikt och jämställt fritidsutbud uppnått 2016 samt utvecklats över tid¹⁹⁷. Detta är inget unikt för Malmö utan detsamma gäller i Stockholm stad samt samtliga kommuner Ung livsstil undersökt eller tillfrågat¹⁹⁸. Däremot så finns det interna uppföljningsrapporter och utvärderingar som redovisats till respektive nämnder som berör ett jämlikt och jämställt fritidsutbud.

Saknaden av en helhetsbild över tid innebär att ingen kan redovisa om målsättningen om ett jämlikt och jämställt offentligt subventionerat fritidsutbud utvecklas åt rätt eller fel håll, vare sig i barn- och ungdomsgruppen eller för befolkningen som helhet.

Nedan presenteras vad fritidsförvaltningen i Malmö i dag följer upp och redovisar kopplat till ett jämställt och jämlikt offentligt subventionerat fritidsutbud. Det ligger utanför uppdraget för den här rapporten att presentera hur kulturförvaltningen och gatukontoret redovisar måluppfyllelse när det gäller jämlikhet och jämställdhet. Detta görs dock för samtliga berörda förvaltningar och bolag i studien i Stockholm¹⁹⁹.

Fritidsförvaltningen följer kontinuerligt (per tertial) upp nämndsmål och statistik till nämnden. I detta ingår bland annat besöksstatistik, deltagartillfällen och antal föreningsmedlemmar uppdelat utifrån kön och period/år²⁰⁰. 2014 presenterades en resursfördelningsanalys till fritidsnämnden utifrån 2013 års utfall med syfte att redogöra för hur fritidsförvaltningens anläggningsresurser fördelar sig ur ett jämställdhets- och geografiskt perspektiv. I analysen ingick 70 % av driftavdelningens kostnader och 42 % av deltagartimmarna²⁰¹. Rapporter kopplade till olika typer av föreningsbidrag redovisas kontinuerligt till nämnden²⁰². Någon samlad bild av samtligt stöd över tid och kopplat till utveckling av bidragen finns dock inte.

Investerings- och driftbudgeten (utöver resursfördelningsanalysen 2014) granskas inte utifrån ett jämställt och jämlikt fritidsutbud. När det gäller ålder, familjeform, skolbetyg, socioekonomisk bakgrund, svensk respektive utländsk bakgrund och stadsdelar/geografiskt område redovisas detta inte kontinuerligt till nämnden på något område²⁰³. Det finns emellertid data från olika IT-system och insamlad statistik som skulle kunna analyseras, om systemen bearbetas och länkas samman.

197 Under tekniska nämnden i Malmö stad finns två förvaltningar, fastighetskontoret och gatukontoret.

198 Se Blomdahl/Elofsson, **Jämställdhet och jämlikhet. En studie om hälsa och offentligt resursutnyttjande på fritidsområdet bland barn och ungdomar i Stockholms stad.**

199 Se Blomdahl/Elofsson, **Jämställdhet och jämlikhet. En studie om hälsa och offentligt resursutnyttjande på fritidsområdet bland barn och ungdomar i Stockholms stad.**

200 För att se samtlig uppföljning till fritidsnämnden se exempelvis årsanalysen 2016 eller nämndsbudget 2017.

201 Se fritidsförvaltningens **Resursfördelningsanalys**, 2014. Rapporten konstaterar att driftens resurser främst nyttjas av män (74%).

202 Se exempelvis **Rapport Sommarkul 2016** och **Rapport Spontan i Stan**, <http://malmo.se/Kommun-politik/Politiker-och-beslut/Protokoll-och-handlingar.html#ded8716df49637-6f5803c88d2c15699-3a6343d-91f5b509740-b1054463cf01467224>

203 Viss utveckling går dock att se i nämndsbudget 2017 då lovverksamheten och Spontan i Stan bland annat ska följas upp utifrån antal deltagartillfällen i olika stadsdelar.

22.3 Förslag till uppföljning av målen om jämlikhet och jämställdhet angående offentligt resursutnyttjande på fritidsområdet

Som konstaterats i avsnitt 22.2 följs målen om ett jämställt och jämlikt offentligt subventionerat fritidsutbud och resursutnyttjande upp i liten utsträckning. Det finns ingen generell forskningsbaserad kunskap om utvecklingen går åt rätt eller fel håll. Inledningsvis i avsnitt 22.3 föreslår vi hur målen ska översiktligt följas upp och redovisas till fritidsnämnden utöver det som redan följs upp idag. Därefter följer förslag och rekommendationer på en mer detaljerad uppföljning av nämndens uppdrag utifrån jämställdhet och jämlikhet.

Fritidsförvaltningen föreslås varje år i ett samlat tjänsteutlåtande redovisa den nuvarande situationen och utvecklingen över tid när det gäller jämlikhetsmålen och jämställdhetsmålet. Tjänsteutlåtandet ska även inkludera vilka av förvaltningens verksamheter som det saknas uppgifter om och hur detta ska åtgärdas.

Utöver det samlade tjänsteutlåtandet föreslår vi nedan hur fritidsförvaltningen mer i detalj ska undersöka och redovisa i vilken utsträckning målen om ett jämställt och jämlikt offentligt subventionerat fritidsutbud och resursutnyttjande uppnås.

Fritidsförvaltningen ska:

1. Varje år redovisa hur investeringar tillfaller män respektive kvinnor²⁰⁴. Detta ska redovisas i en tidsserie.
2. Vartannat år undersöka driftsbudgeten med utgångspunkt i hur mycket av de ekonomiska satsningarna som tillfaller män respektive kvinnor. Detta ska redovisas i en tidsserie.
3. Redovisa aktivitetstillfällen och medlemskapen i föreningarna totalt, idrottsförening och annan förening uppdelat på kön och ålder. Detta ska redovisas i en tidsserie.
4. Redovisa besöksstatistiken på simhallar uppdelat på kön, ålder, biljettyp och föreningsbesök. Detta ska redovisas i en tidsserie varje år.
5. Redovisa kön och ålder på besökarna inom den öppna fritidsverksamheten som nämnden ansvarar för. De åldersgrupper som ska användas vid redovisningen är 0–6 år, 7–12 år, 13–15 år och 16–19 år. Könsfördelningen och åldersfördelningen ska redovisas separat för eftermiddagstid och kvällstid/helger. Detta ska redovisas i en tidsserie. Förvaltningen utarbetar riktlinjer för hur kön och ålder ska mätas.
6. Undersöka och redovisa förvaltningens arbete kopplat till ett jämlikt fritidsutbud. Variabler som ska inkluderas är ålder, familjeform, skolbetyg/gymnasieinriktning, socioekonomisk bakgrund, svensk respektive utländsk bakgrund samt stadsdelar. Detta ska undersökas och redovisas vart fjärde år²⁰⁵. Registerdata eller observationer är ej tillräckligt utan studier i hela barn- och ungdomsgruppen måste genomföras. Fritidsförvaltningen ska också vart fjärde år följa upp jämlikhets- och jämställdhetsmålen när det gäller de barn och ungdomar som har en intellektuell funktionsnedsättning.
7. Vart fjärde år undersöka den fysiska aktiviteten bland barn och ungdomar²⁰⁶. Registerdata eller observationer är ej tillräckligt utan studier i hela barn- och ungdoms-

²⁰⁴ Detta har idrottsförvaltningen i Stockholm gjort sedan 1985.

²⁰⁵ T.ex. genom liknande studier som Ung livsstil genomför. I september 2016 beslutade fritidsnämnden att ge förvaltningen i uppdrag att 2019 på nytt genomföra en Ung livsstilstudie. I Stockholm stad genomför idrottsförvaltningen och kulturförvaltningen dessa studier gemensamt, ett liknande upplägg i Malmö skulle vara önskvärt.

²⁰⁶ Här ska Malmö stad tydliggöra ansvaret för folkhälsa och fysisk aktivitet.

gruppen måste genomföras²⁰⁷. Resultaten från studien ska knytas till i vilken utsträckning jämlikhetsmålen och jämställdhetsmålen uppnås²⁰⁸.

8. Vid planering och utveckling av nya och befintliga idrotts- och fritidsanläggningar ha jämlikhet och jämställdhet som utgångspunkt. Grupper som deltar minst ska prioriteras²⁰⁹.

22.4 Förslag till uppföljning av målen om god hälsa och livskvalitet

Fritidsförvaltningen ska kontinuerligt undersöka utvecklingen av hälsa, besvär (exempelvis stress och ångest) och livskvalitet. Undersökningen ska genomföras för åldersgrupperna 7–12 år, 13–15 år och 16–19 år. Resultaten från studien ska knytas till i vilken utsträckning jämlikhetsmålen och jämställdhetsmålen uppnås. Lämpligen kan dessa undersökas i anknytning till de undersökningar som föreslås genomföras vart fjärde år. Malmö stad måste här som helhet diskutera ansvarsfördelning och mandat i frågor kring hälsa och livskvalitet. Dessa undersökningar bör samordnas förvaltningsövergripande.

207 T.ex. genom liknande studier som Ung livsstil gör.

208 Det vore önskvärt om dessa studier genomförs i samverkan med berörda förvaltningar, exempelvis kulturförvaltningen och gatukontoret.

209 Malmö stads riktlinjer samt befolkningsprognos ska även inkluderas.

Litteraturförteckning

Allard, Ej, **On the Cumulativ Nature of Leisure Activitier**, 1958, Aeta Socologica, Vol 3.

Blomdahl/Elofsson, **Fritidsmönster med avseende på kön och socialgrupp**, 1985, Sociologiska institutionen vid Stockholms universitet och forskningsenheten vid Fritid Stockholm.

Blomdahl, U, **Fritidsaktiviteternas kumulativitet en prövning av en generell hypotes**, 1985, Sociologiska institutionen vid Stockholms universitet och Fritid Stockholm.

Blomdahl/Elofsson, **Fritids- och kulturvanor i Eskilstuna – en studie av årskurserna 1–9**, 1987, Sociologiska institutionen vid Stockholms universitet och Fritid Eskilstuna.

Blomdahl/Claeson, **Fritidsgården – dess besökare och framtid**, 1989, Sociologiska institutionen vid Stockholms universitet och forskningsenheten vid Fritid Stockholm.

Blomdahl, U, **PM – angående offentligt resursutnyttjande inom fritidsområdet**, 1990, Forskningsenheten Fritid Stockholm.

Blomdahl, U, **Folkrörelserna och folket**, 1991, Institutet för framtidsstudier och Carlsons bokförlag.

Blomdahl, U, **Missgynnas kvinnor av de offentliga satsningarna på fritidsområdet** 1996, Forskningsenheten, Fritid Stockholm.

Blomdahl, U, "Fritidens dolda läroplan. En studie av resursfördelningen mellan män och kvinnor" i Zetterberg, O, **Fritid i Ny Tid**, 1998, Sober.

Blomdahl/Elofsson/Öhman, **Hur mycket satsas på fritidsgårdar (öppen verksamhet) år 2002 i förhållande till 1981 och 1990**, 2002, Institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet och forskningsenheten vid idrottsförvaltningen i Stockholms stad.

Blomdahl/Elofsson/Öhman, **Får flickorna de sämsta träningstiderna?** 2003, Institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet och FOU vid idrottsförvaltningen och kulturförvaltningen i Stockholm.

Blomdahl/Frostenson, **Vilket betyg ger barn, ungdomar och föräldrar kulturskolan?** 2003, Kulturförvaltningen i Stockholm.

Blomdahl/Elofsson, **Hur många motionerar/idrottar för lite och vilka är dom? En studie av den unga befolkningen i Stockholm, Haninge, Helsingborg, Jönköping och Lidingö**. 2007, Institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet och forskningsenheten vid idrottsförvaltningen i Stockholms stad.

Blomdahl/Elofsson/Eriksson, **PUNKTmedis, En utvärdering av en ungdomssatsning på Medborgarplatsens bibliotek i Stockholm**, 2009, Institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet och kulturförvaltningen i Stockholms stad.

Blomdahl/Elofsson, **Idrott och motion bland ungdomar i särskola**, 2011, Stockholms universitet, Stockholm kommun, Haninge kommun, Tyresö kommun.

Blomdahl/Elofsson/Åkesson, **Spontanidrott för vilka? En studie av kön och nyttjande av planlagda utomhusytor för spontanidrott under sommarhalvåret**, 2012, Institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet och forskningsenheten vid idrottsförvaltningen i Stockholms stad.

Blomdahl/Elofsson, **Utomstående i fritids- och kulturutbudet i Huddinge – en studie av barn och ungdomar i åldersgruppen 10–19 år**, 2012, Institutionen för socialt arbete

vid Stockholms universitet och Huddinge kommun.

Blomdahl/Elofsson/Åkesson/Lengheden, **Segrar föreningslivet? En studie av svenskt föreningsliv under 30 år bland barn och ungdom**, 2014, Institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet och idrottsförvaltningen i Stockholm stad, (denna rapport finns också i något förkortat version i Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, **Fokus 14**). Ung livsstil nr 15.

Blomdahl/Elofsson, **Jämställd och jämlik! – en studie av hälsa och offentligt resursutnyttjande inom fritidsområdet bland barn och ungdomar i Stockholm stad**, Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm, (kommande 2017).

Blomdahl/Elofsson/Lengheden/Åkesson, **Barn- och ungdomsidrottens sociala struktur – en utmaning för idrottsrörelsen och ...** (kommande 2017).

Blomdahl/Elofsson/Lengheden/Åkesson, **Vilka RF-idrotter når upp till RF:s mål om jämlikhet och jämställdhet?** (kommande 2017).

Bremberg S, Dalman C. **Begrepp, mätmetoder och förekomst av psykisk hälsa, psykisk ohälsa och psykiatriska tillstånd hos barn och ung**, 2015, www.forte.se.

Currie C, Molcho M, Boyee W, Holstein B, Torsheim T, Richter M. **Researching health inequalities in adolescents: The development of the Health Behavior in School-Aged Children (HBSC) Family Affluence Scale**, 2008, *Social Science & Medicine* 66(2008); 1429-1436.

Dahlgren/Persson, **Ungdomens fritids- och samhällssyn**, 1975, Prisma.

DN, Kihlström, S, **Fattiga unga mår sämre**, DN onsdag 4 februari 2015. WHO:s studier kommer att publiceras i den ansedda tidningen *The Lancet* av Frank Eldgar.

Damberg, B, **Farstaprojektet – för samverkan i närsamhället**, 1979, Stockholms skolförvaltning.

Elofsson, S, **Kulturskolan**, 1998. Institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet och forskningsenheten vid idrotts- och kulturförvaltningarna i Stockholms stad.

Elofsson/Blomdahl, **Föreningslivet i Stockholms län – några första resultat**, 1999, Forskningsenheten vid idrotts- och kulturförvaltningarna i Stockholms stad och institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet.

Elofsson, S, **Vilka ungdomar är med i förening? En studie av barn och ungdomar på mellan- och högstadiet samt gymnasiet i Helsingborg**, 2000, Skol- och fritidsnämnden i Helsingborg och institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet.

Elofsson, S, Undén, A-L, **Unga kvinnors hälsa: resultat från befolkningsstudier 1993, 1995 och 1997**, 2000, Stockholm: Landstinget, Allmänmedicinska enheten, Nordvästra produktionsområdet (NVPO).

Elofsson, S, **Kultur åt tjejer – idrott åt killar. En studie av socialisering i relation till kön och social bakgrund**, 2001, Institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet och forskningsenheten vid idrotts- och kulturförvaltningarna i Stockholms stad.

Elofsson, S, **Ungdomars föreningsdeltagande – Vad har hänt sedan 2000?**, 2004, Skol- och fritidsnämnden i Helsingborg och institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet.

Elofsson, S, **Vilka nyttjar inte det offentligt subventionerade fritidsutbudet och hur är deras hälsa och livskvalitet**, 2012, Institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet och idrottsförvaltningen i Stockholm. Ung livsstil nr 13.

Elofsson/Blomdahl, **Kamratrelationer och kamratstöd bland ungdomar i särskolan**, 2014, Institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet och forskningsenheten vid idrottsförvaltningen i Stockholms stad.

Elofsson/Blomdahl/Åkesson/Lengheden, **Dricker ungdomar i idrottsförening mindre alkohol är de som inte är med i en idrottsförening?** 2014, Institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet och forskningsenheten vid idrottsförvaltningen i Stockholms stad.

Elofsson/Blomdahl/Lengheden/Åkesson, **Ung livsstil i högstatusområden respektive lågstatusområden**, 2014, Institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet och idrottsförvaltningen i Stockholms stad. Ung livsstil nr 16. (Denna rapport finns också i något förkortat version i Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, **Fokus 14**).

Elofsson/Åkesson, **Vilka barn och ungdomar besöker simhall? – En studie av den sociala bakgrundens betydelse bland barn och ungdomar för att besöka simhall på fritiden**, 2016, Institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet och idrottsförvaltningen i Stockholm.

Elofsson, S, **Rädd att gå ut om kvällarna? En studie av högstadie- och gymnasieelever**, Stockholms universitet: Institutionen för socialt arbete. Stockholms stad: forskningsenheten vid kultur- och idrottsförvaltningen.

Elofsson/Blomdahl, **Barn, ungdomar och bibliotek**, Institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet och forskningsprojektet Ung livsstil (kommande under 2017).

Elofsson, S, **Hur stora möjligheter i skolan, på fritiden och i livet jämfört med andra i samma ålder. En studie av högstadieelever i Huddinge 2015**, (kommande 2017).

Engström, L-M, **Fysisk aktivitet under fritid. En forskningsstrategi**, 1979, Forskningsgruppen för idrottspedagogik vid lärarhögskolan i Stockholm.

Ericsson, Ingegerd, **Motorik, koncentrationsförmåga och skolprestationer: en interventionsstudie i skolår 1–3**, 2013, Diss. Lund : Univ., 2003. <http://dspace.mah.se/handle/2043/7975>.

Ericsson I, Karlsson M K, **Daglig idrott och hälsa förbättrar motorik och skolprestationer: en 9-årig interventionsstudie**, 2012, Idrott & hälsa [1653-1124].

Folkhälsomyndigheten, **Skolbarns hälsovanor i Sverige 2013/14. Grundrapport**, 2014, www.folkhalsomyndighet.se/publicerat-material.

Fosse NE, Haas SA **Validity and stability of self-reported health among adolescents in a longitudinal, nationally representative survey**, 2009, Pediatrics.

Frostenson, C, **Lust och glädje. Hur uppfattar och värderar eleverna Kulturskolans undervisning**, 2003, Kulturförvaltningen i Stockholms stad.

Fritidsförvaltningen, Malmö stad, **Strategi för jämställdhetsintegrering och antidiskriminering**, 2016.

Grahn M, Modén B, Fridh M, Lindström M, Rosvall M, **Folkhälsorapport Barn och Unga i Skåne**, 2012, Malmö.

Göteborgs stad, **Fritid & Kultur i Göteborg. Enkätundersökning utförd våren 1971 avseende skolungdomars fritids- och kulturvanor m.m.**

Idler EL, Benyamini Y, **Self-rated health and mortality: a review of twenty-seven community studies**, 1997, Journal of Health and Social Behavior.

Larsson, B, **Ungdomar och idrotten: Tonåringars idrottande i fyra skilda miljöer**, 2008,

Pedagogiska institutionen vid Stockholms universitet.

Lengheden, L, **Kompisrelationer och fritidsgårdsbesök bland ungdomar i grund- och gymnasiesärskolan i Stockholm och Jönköping – en jämförelse med övriga ungdomar**, 2017, Stockholms stad och forskningsprojektet Ung livsstil.

Lengheden/Blomdahl/Elofsson, **Fritidsgården i går, i dag och i framtiden**. 2017, (kommande 2017).

Lundahl, A, **Fritid och rekreation**, 1971, Låginkomstutredningen. Allmänna förlaget.

Lykke, N, **Intersektionalitet ett användbart begrepp för genusforskningen** 2003.

Marklund U, **Skolbarns hälsovanor under ett decennium. Health Behavior in School-Aged Children. A WHO Collaborative Study**, 1997.

Malmö stad, **Malmös väg mot en hållbar framtid. Hälsa, välfärd och rättvisa**, 2013, Kommissionen för ett hållbart Malmö.

Malmö stad, **Malmö stads välfärdsredovisning**, 2012.

Malmö stad, fritidsnämnden, **Projektberättelse Ung livsstil 2015–2016**, 2016.

Malmö stad, Fritidsförvaltningen, **Resursfördelningsanalys**, 2014.

Matsson L. **"Tandhälsan bland barn i Malmö"**. i Köhler M (editor), **Barn i Malmö – skilda levnadsvillkor ger ojämlik hälsa**. Malmö: kommissionen för ett socialt hållbart Malmö. Malmö.

Nilsson, P, **Fritid i skilda världar**, 1998, Ungdomsstyrelsen.

Palme, M, "Villastad" i Jönsson, Trondman/Arnman/Palme, **Skola – fritid – framtid**, 1993, Studentlitteratur.

Richter M, Moor I, van Lenthe F J, **Explaining socioeconomic differences in adolescent self-rated health: the contribution of material, psychosocial and behavioural factors**, 2012, J Epidemiol Community Health 66:691-697.

Socialstyrelsen, **Sociala skillnader i tandhälsa bland barn och unga**, 2013.

SOU 1947:12, **Ungdomens fritidsverksamhet**.

SCB, **Fritid 1976–2002**, 2004.

Statens Folkhälsoinstitut, **Svenska skolbarns hälsovanor 2009/10 grundrapport**, 2011, Statens folkhälsoinstitut. <http://www.fhi.se>.

Statistiska centralbyrån **Undersökningar av barns levnadsförhållanden**, 2014, <http://www.scb.se>.

Statistiska Centralbyrån. **Barns villkor**. (2007). **Tabeller baserade på undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF)**, http://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Statistik-efteramne/.

Levnadsforhallande/Undersokningar-av-barns-levnadsforhallande/produktrelaterad-standard/Barns-villkor/.

Statistiska Centralbyrån, **Barns hälsa. Levnadsförhållanden rapport 115**. <http://www.scb.se>.

Stockholms stad, **Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm. Projektdirektiv**, 2015.

Stockholms stad, **Skillnadernas Stockholm. Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm**, 2015.

Wagnsson, S, **Idrottens betydelse för barn och ungdomars psykosociala utveckling**, 2009, Karlstads universitet.

Trondman, M, **Ett idrottspolitiskt dilemma. Unga, föreningsidrotten och delaktigheten**. Centrum för idrottsforskning 2011:3.

Tählin, M, **Arbetets värde och kostnader. En studie av lönearbetes värde och kostnader**, 1987, Institutionen för social forskning vid Stockholms universitet.

Tählin, M, **Fritid i välfärden. Svenska folkets fritids- och kulturvanor**, 1985, Riksförbundet Sveriges fritids- och hemgårdar.

U.S Department of Health and Human Services, **Physical Activity and Health: A Report of Surgeon General**, 1996, Atlanta, GA: U.S Department of Health and Human Services, Centers of Disease Control and Prevention, National Center for Chronic Disease Prevention and Health Promotion.

Wagnsson, S, **Föreningsidrott som socialisationsmiljö. En studie av idrottens betydelse för barns och ungdomars psykosociala miljö**, 2009, Karlstad universitet.

Weber, M, **Ekonomi och samhälle. Förståelsesociologins grund**, 1983, Argos.

Werner, Y, **Kvinnlig domän eller manlig maktbas? Genus, kyrka och religion under 1800- och 1900-talet**, 2012, Historiska institutionen vid Lunds universitet.

Ålund, A, **Skyddsmurar. Etnicitet och klass i invandrarsammanhang**. 1985, Liber.

Elektroniska källor

Debattartikel SVT Opinion 141209. <http://www.regeringen.se/sb/d/19496/a/251410>.

Malmö stad, **Budget 2017. Med plan för 2018-2022** <http://malmo.se/download/18.3c0b3b6f15965118c0ef589/1491303393683/KF+BUDGET+2017+-med+plan+f%C3%B6r+%C3%A5ren+2018-2022.pdf>.

Malmö stad **Nämndsbudget 2017 Fritidsnämnden**, <http://malmo.se/Kommun--politik/Politiker-och-beslut/Protokoll-och-handlingar.html#ded8716df49637-6f5803c88d2c15699-d3bdcfa9a3bd519889-259ce4346d09519901>.

Malmö stad, **Fritidsnämndens mål och riktlinjer**, <http://malmo.se/Kommun--politik/Organisation/Forvaltningar/Fritidsforvaltningen/Fritidsnamnden/Fritidsnamndens-mal-for-verksamheten.html>.

Malmö stad **Årsanalys 2016 Fritidsnämnden** file:///C:/Users/karber15/Downloads/%C3%85rsanalys%202016%20(2).pdf.

RF (2014a) <http://www.rf.se/undermeny/RF> och svenska idrott/Det svenska föreningslivet.

Riksidrottsförbundet. 2014-02-01.

RF (2014b) <http://www.rf.se/undermeny/Jamstalldhet>. 2014-02-01.

Skolverket, <https://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/statistik-i-tabeller/grundskola>.

Stockholm stad, **Idrottspolitiska programmet**, <http://www.stockholm.se/idrottspolitiska>.

Bilagor

Tabell B 1. Killar och tjebers önskemål om vilka idrotts- och fritidsanläggningar Malmö stad ska satsa på. Andel (%). Högstadiet.

	Killar	Tjejer
Simhallar	22	31
Gym (inomhus)	30	35
Fotbollsplaner	34	14
Badplatser utomhus med aktiviteter	7	11
Specialanläggningar för gymnastik	1	7
Utegyms	11	9
Sporthallar (för inomhusidrott)	19	13
Ridsportanläggningar/stall	1	10
Friidrottsanläggningar	5	6
Klätterväggar	7	6
Lokaler för dans	1	22
Anläggningar för skate/BMX	7	3
Motionsspår (t.ex. löpning eller promenad)	7	11
Anläggningar för parkour	11	3
Inomhushall för fotboll	20	8
Anläggningar för roller derby	0	1
Lokaler för kampsport	7	6
Beachvolleybollplaner	3	6
Ishallar	7	8
Rackethallar (för badminton, pingis, squash och tennis)	7	6
Lokaler för gruppträning/pass (t.ex. bodybalance, spinning och yoga)	2	8
Spontan aktivitetsyta (för basket, innebandy, fotboll och volleyboll)	8	7

Tabell B 2. Ungdomar och inflytande. Andelen (%) i olika socioekonomiska grupper utifrån kön som säger att det "stämmer ganska bra" eller "stämmer helt". Högstadiet. Malmö.

	1		2		3		4		5	
	K	T	K	T	K	T	K	T	K	T
Jag tycker politiker lyssnar på barn och ungdomar i Malmö	34	(8)*	33	28	34	34	30	34	32	25
Jag vill vara med och bestämma mer om vilka fritidsaktiviteter som ska finnas i mitt bostadsområde	39	50	43	41	42	42	44	44	50	50
Jag vill vara med och påverka området jag bor genom exempelvis vara med i workshops	17	25	20	23	23	23	26	33	33	39
Jag vill själv ordna arrangemang	17	17	18	15	14	16	19	22	25	23
Jag vet vart jag vänder mig om jag vill förändra något i Malmö	20	17	26	18	27	23	27	44	29	42

*Ganska få i denna grupp på grund av internt bortfall på denna fråga.

Tabell B 3. Ungdomar och inflytande. Ungdomar med svensk respektive utländsk bakgrund utifrån kön som säger att det "stämmer ganska bra" eller "stämmer helt". Andel (%). Högstadiet. Malmö.

	Svensk bakgrund		Ganska svensk bakgrund #		Andra generationens invandrare		Första generationens invandrare	
	K	T	K	T	K	T	K	T
Jag tycker politiker lyssnar på barn och ungdomar i Malmö	30	27	33	31	34	31	36	41
Jag vill vara med och bestämma mer om vilka fritidsaktiviteter som ska finnas i mitt bostadsområde	40	39	42	43	44	42	51	52
Jag vill vara med och påverka området jag bor i genom exempelvis vara med i workshops	18	21	25	25	24	28	28	36
Jag vill själv ordna arrangemang	11	14	20	16	21	18	20	21
Jag vet vart jag vänder mig om jag vill förändra något i Malmö	22	19	28	17	34	26	25	36

Ganska stark svensk bakgrund innefattar: föräldrarna födda i Sverige – barnet fött utomlands, en av föräldrarna född i Sverige – barnet fött i Sverige, en av föräldrarna född i Sverige – barnet fött utomlands

Tabell B 4. Killar och tjejers tidsutnyttjande under de senaste 7 dagarna i Malmö. Högstadiet. Antal timmar. Medelvärden.

	Killar	Tjejer
Surfat på internet	7,6	9,4
Umgåtts med kompisar	6,8	6,7
Lyssnat på musik	5,6	8,9
Deltagit i olika communities (t.ex. Facebook, Twitter, Instagram, eller Kik)	4,2	6,6
Spelat dator/tv-spel	7,0	1,5
Idrottat/motionerat/dansat	5,6	3,7
Tittat på film/TV/serier	4,9	5,9
Hjälpt till hemma	3,3	4,2
Gjort läxor	4,1	4,9
Fotograferat, målat, sysslat med hantverk, sytt eller snickrat	0,9	1,4
Läst (böcker, e-böcker, någon tidskrift, dags- eller kvällstidning)	1,6	1,9
Spelat/pratat i mobilen eller messat	4,0	5,8
Spelat musikinstrument eller sjungit	1,1	2,1
Lyssnat på ljudböcker	0,4	0,2
Skrivit på egen blogg eller hemsida	0,5	0,3

Tabell B 5. Medlemskap bland killar och tjejer i olika föreningstyper 1996 och 2015²¹⁰. Högstadiet. Malmö.

	Killar		Tjejer	
	1996	2015	1996	2015
Idrottsförening	62	54	47	31
Annan förening kulturell	7	2	7	4
Scouter	6	1	4	1
Annan förening idé	1	0	6	2
Invandrарorganisation	2	0,5	3	1
Djurförening	1	0	3	0
Religiös förening/församling	1	2	1	2
Annan förening praktisk	2	0	0	0
Politiskt ungdomsförbund	0	0,5	1	0,6
Friluftsförening	2	0	1	0
Försvarsorganisation	1	0	0	0
Handikapporganisation	0	0	0	0
Nykterhetsförening	0	0	0	0
Supporterklubb idrott	0	0	0	0

Tabell B 6. Medlem i idrottsförening utifrån kön och årskurs. Andel (%). Högstadiet. Malmö.

	Killar	Tjejer
7	67	37
8	53	30
9	54	28
Signifikant	Ns	***

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001, Ns ej signifikant

Tabell B 7. Andelen (%) med i en fotbollsförening. Högstadiet.

	Stockholm	Helsingborg	Malmö	Jönköping	Vallentuna	Täby	Kalmar
Killar	21	25	25	25	18	14	28
Tjejer	8	8	6	16	6	7	16

²¹⁰ De föreningskategorier som når mindre än 0,5 av ungdomarna noteras som 0 (noll).

Tabell B 8. Andelen (%) i olika socioekonomiska grupper som besökt minst 3 gånger under de senaste 4 veckorna på sin fritid. Högstadiet. Malmö²¹¹.

	1	2	3	4	5
Simhallar					
Killar	24	14	15	19	19
Tjejer	23	16	13	8	7
Gym ute					
Killar	18	15	13	9	11
Tjejer	0	4	6	7	5
Ridanläggningar					
Tjejer	31	7	9	4	5
Spontanidrottsplatser					
Killar	58	49	42	41	37
Tjejer	39	21	16	16	13
Motionsspår					
Killar	12	11	7	7	10
Tjejer	15	3	6	5	4

Tabell B 9. Andelen (%) med svensk respektive utländsk bakgrund utifrån kön som besökt minst 3 gånger under de senaste 4 veckorna på sin fritid. Högstadiet. Malmö²¹².

	Svensk bakgrund	Ganska stark svensk bakgrund #	Andra generationens invandrare	Första generationens invandrare
Simhallar				
Killar	11	17	18	31
Tjejer	11	10	13	12
Gym ute				
Killar	11	12	13	15
Tjejer	3	5	6	9
Ridanläggningar				
Tjejer	14	7	3	5
Spontanidrottsplatser				
Killar	49	44	39	39
Tjejer	18	18	14	21
Motionsspår				
Killar	9	6	8	8
Tjejer	4	4	6	6

Ganska stark svensk bakgrund: föräldrarna födda i Sverige – barnet fött utomlands, en av föräldrarna född i Sverige – barnet fött i Sverige, en av föräldrarna född i Sverige – barnet fött utomlands.

Tabell B 10. Idrottsförening som viktigaste fritidsintresse bland killar och tjejer 1996 och 2015 (öppen fråga). Andel (%). Högstadiet. Malmö.

	Killar	Tjejer	Totalt
1996	45	32	39
2015	44	25	34

211 Det är så få killar som rider att vi avstår ifrån att redovisa det på besök på ridanläggning.

212 Det är så få killar som rider att vi avstår ifrån att redovisa det på besök på ridanläggning.

Tabell B 11. Deltagande i förening utifrån föräldrarnas fysiska aktivitet, kön och socioekonomiska grupper. Andel (%). Högstadiet. Malmö.

	1	2	3	4	5
Killar					
Ingen förälder fysiskt aktiv	19	16	32	41	48
En förälder fysiskt aktiv	16	29	27	35	26
Båda föräldrarna fysiskt aktiv	65	54	41	24	26
Tjejer					
Ingen förälder fysiskt aktiv	8	23	28	43	60
En förälder fysiskt aktiv	8	25	33	30	24
Båda föräldrarna fysiskt aktiv	85	52	40	27	17

Killar *** Tjejer *** + p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001, Ns ej signifikant

Tabell B 12. Andelen (%) killar respektive tjejer som varit med/besökt respektive vill vara med/besöka förening och liknande fritidsaktiviteter. Högstadiet. Malmö

	Är med/besökt varje vecka. %	Vill vara med/besöka varje vecka. %
Idrottsförening. Killar	54	69
Idrottsförening. Tjejer	31	59
Annan förening. Killar	7	35
Annan förening Tjejer	9	34
Simhall. Killar	16	51
Simhall. Tjejer	12	50
Gym ute. Killar	12	43
Gym ute. Tjejer	6	32
Motionsspår. Killar	8	26
Motionsspår. Tjejer	5	23
Ridanläggning. Killar	4	11
Ridanläggning. Tjejer	7	27
Spontanidrottsanläggning för t.ex fotboll och basket. Killar	43	57
Spontanidrottsanläggning för t.ex fotboll och basket. Tjejer	17	36
Fritidsgård. Killar	19	47
Fritidsgård. Tjejer	16	51
Bibliotek Killar	11	39
Bibliotek Tjejer	19	55
Kulturskola. Killar	10	20
Kulturskola. Tjejer	13	30

Tabell B 13. Deltagande i förening utifrån föräldrarnas fysiska aktivitet, kön och svensk respektive utländsk bakgrund. Andel (%). Högstadiet. Malmö.

	Svensk bakgrund	Ganska stark svensk bakgrund #	Andra generationens invandrare	Första generationens invandrare
Killar				
Ingen förälder fysiskt aktiv	19	19	46	43
En förälder fysiskt aktiv	26	37	29	29
Båda föräldrarna fysiskt aktiv	55	44	25	28
Tjejer				
Ingen förälder fysiskt aktiv	21	25	43	45
En förälder fysiskt aktiv	26	34	30	30
Båda föräldrarna fysiskt aktiv	53	41	27	25

Ganska stark svensk bakgrund: föräldrarna födda i Sverige – barnet fött utomlands, en av föräldrarna född i Sverige – barnet fött i Sverige, en av föräldrarna född i Sverige – barnet fött utomlands.

